

Nemunas

Nr. 15-16
(333-334-
774-775)

2011 m.
balandžio 21-
gegužės 4 d.

Kaina 2,50 Lt

KAUNO KULTŪROS IR MENO SAVAITRAŠTIS

Osvaldas JABLONSKIS. „Atvertos durys“. 1988 m.

Kauno Lajptai

3-9 p.

Proza ————— Dainius VANAGAS

Poezija ————— Eugenijus ALIŠANKA

Liudas GUSTAINIS

Aptikus Grajauską

Vytautė ŠAPOKAITĖ

**Ar neprisvilo
prisiminimų puodas?**

Valdemaras KUKULAS

**Šautuvas, kuris
niekada neiššaus**

Nijolė RAIŽYTĖ

**Gabriėlė
Petkevičaitė-Bitė:
rašytoja, pedagogė,
politikė, filantropė**

Tiltai

11-15 p.

Romualdas RAKAUSKAS

Fotovi(t)ražai 36

Alina RAMANAUSKIENĖ

Nakties vigilija

Gediminas JANKUS

**Pranašiškas idealisto
kūrėjo iššūkis nūdienai**

Aldona RUSECKAITĖ

**Po rašytojų
suvažiavimo 2 p.
neišmeskime kaukių**

1988

9 770 134 314 007

Sidabro šviesa 13 p.

Po rašytojų suvažiavimo neišmeskime kaukių

Aldona RUSECKAITĖ

Penktadienio vakarą grįžtant iš Vilniaus į Kauną, iš Lietuvos rašytojų ataskaitinio rinkiminio suvažiavimo, visą kelią leidosi saulė – tokia didelė, švelniasi auksinė, nepridengiama net automobilio skydeliu, plieskė tiesiai akysna – teko sėdėti užsimerkus. Galop ji nusileido kaip kokio didžiulio teatro uždanga, ir palengva ēmė sėlinči tamsa. Tuomet pamaniau – gal diečią praleidau ne realiam gyvenimine, o dalyvavau vaidinime...

Prieš spektaklį, kaip ir įprasta, daug triukšmo – rinkosi pagrindinių ir antraplanių vaidmenų atlikėjai, artistai ir statistai – Lietuvos rašytojų sąjungos narai, kurių sąrašuose yra 366, o kad įvyktų rinkiminis ir būtų jo griežtenybė kvorumas, reikia pusės plius vieno *plunksnuočio*, anot rašytojo Eugenijaus Ignatavičiaus. Is pradžių pagrindinių veikėjų – Rašytojų sąjungos pirmmininko Jono Liniauskos, jo pavaduotojos Birutės Jonuškaitės – veiduose įtampa: ar tie kaprizingieji kūrėjai teiksis susirinkti, ar nepaklys ieškodami T. Ševelėkos gatvės iš Vilniaus pedagoginio universiteto II rūmų...

Kvorumas yra! Atvyko netgi gerokai daugiau – 210, neregėtas dalykas!

Pirmasis veiksmas. Erika Drungytė, kaip dera poetei, suvažiavimą pradėjo filosofiškai gelmingu eilėraščiu, neįvardydama, jog pati yra autorė, todėl per pertrauką autoriaus teisių sargai puolė klausinėti – kieno tai kūrīnys? Pagalvojau, jeigu būtų, pavyzdžiu, mano – ar gauciu iš Eriko honorarą?.. Kartu posėdžiu pirminkaujantis Liutauras Degėsys bandė apibūdinti, kas, po galais, yra tas tipas rašytojas: *žmogus, kuriam niekas nesvetima, magas, nevaržomas jokių ribų, galintis išgalvoti, kurti, pralenkti skrupulingaji mokslininką; fokusininkas, dažnai be honora-ro, bet su „honoru“...* Netiesiogiai pasiūlė per suvažiavimą sugyventi draugiškai, gražiai susitarė. Kiek kitaip netrukus prabili Marcelijus Martinaitis, jo kitas vaidmuo. Poetui nepatrauklu, kad knygos *tampa projektais, produkcija, pelnu, o kultūra – viena iš verslo sričių*. Neramu, kad viešasis literatūrinis gyvenimas prisūnė, kad valstybės veiksmuose nejuntama rašytojų visuomeninė pozicija, nebéra tokį „provokatorių“ kaip kitados Albertas Zalatorius, Vytautas Kubilius, Rimvydas Šilbajoris. Tarp rašytojų veikia grupelių principas – tu apie mane, aš apie tau... Galop – ar perskaitome vieni kitų knygas?

Siužetas iš lėto judėjo pirmyn: E. Drungytė skaitė Marijos Macijauskienės laišką, skirtą suvažiavimo dalyviams – tai ne tik sveikinimas, bet ir raginimas atsigréžti į vertybęs. Kultūros viceministras Deividas Staponkus pasveikino ministro Arūno Gelūno vardu, o Seimo pirminkės Irenos Degutienės teksto jautrūs žodžiai ir pripažinimas – *Lietuvos valstybė skolinga menininkams* – teikia vilties, kad geresni laikai tikrai ateis – tik kokių mes jų norėtume?

Pasibaigus sveikinimams į sceną lipo vis dar pagrindiniai veikėjai: aštuonerius metus išpudingą juodą, tikros odos Rašytojų sąjungos pirminkė portfelį (jis, be abejos, asmeni-

Jonas Liniauskas naujajam pirminkui Antanui A. Jonynui perdavė simbolinį Rūpintojėlį.

Už kūrybinius nuopelnus lietuvių literatūrai apdovanoti Marcelijus Martinaitis ir Jonas Mikelinskas. Zenono BALTRUŠIO nuotraukos

nis ir naujajam pirminkui nebus perduotas, o ir pagal stotą netiktu) nešiojęs J. Liniauskas teikė atskaitą, kurios trukmė nebuvo nustatyta. Pirminkas gana lakoniškas, tačiau kai kurias atvejais labai tiesus: tas nemokėjo nario mokesčių, anas nelankė valdybos posėdžių – težino bent pasibaigus kadencijai! Manau, spustelėti reikyt ir dirbant, kam gi mes renkame tuos kolegas į valdybą, jeigu jie paskui nelankio posėdžių, nieko netrušia bendram labui... Tiesa kanda, bet randu nepaliela. Ir B. Jonuškaitė, kaip pirminkė pavaduotoja, apgailestavo, kad per keletą metų nė vienas rašytojas neatėjo su gera idėja ir pasvarstytais, kaip ją įkūrtyti. Gražiu žodžiu paminėjo tik Gražiną Mareckaitę, kuri pasiūlė įrengti Juditos Vaičiūnaitės skverelį – reikalai juda... Birutė atskaitą baigė apeliuodama į sąžines – bent jau po vieną naujai išleistą knygą į Rašytojų sąjungos biblioteką reiktų atnešti... Kolegos smalsavo, kas gi tie posėdžiu pravaikštininkai, ir iš B. Jonuškaitės gavo tikslią statistiką: per kadenciją buvo 32 valdybos posėdžiai, išvardyta, kiek kuris narlys jų praleido... Pirminkė pavaduotoja informavo, kad per kadenciją priimta 39 nauji narai, o devyniems kandidatams Rašytojų sąjungos durys buvo užtrenktos, valdyba jų kūrybą įvertino prastai...

Tačiau turime pripažinti, kad iš atskaitininkų išpudingiausias buvo Revizijos komisijos pirminkinko E. Ignatavičiaus pranešimas. Jis ir pavadino rašytojus *plunksnuočiais*. Finansinė ataskaita parašyta vaizdingo apsakymo ar spalvingos esė forma, klaušytose panardinti į žodyno metaforystę, aš tuose žodžiu soduose girdėjau *besisukojant du milijonus litų*, kuriuos kažkaip suvartojo tie *plunksnuočiai*... Net pirminkaujanči L. Degėsys neišlaikė ir sušuko: *per visą gyvenimą nesu girdėjės tokios vaizdingos buhalterinės ataskaitos!* (Be abejos, visos ataskaitos bus išsklotos kultūrinėje spaudoje, ir skaitytojai galės giliintis...) Taip baigėsi pirmasis veiksmas. Pertrauka. Visi iškriko rūkyti, gerti kavos ar toliau varyti rinkiminės kampanijos agitaciją, nes šiokia tokia įtampa visgi tvyrojo. Prasidėjo antrasis veiksmas. Teko pirminkauti su oriuoju Valentiniu Sventicku. Nežinau, iš kur man ta garbė? Bet vaidmuo yra gerai! Ką čia daug aprašinėti, viskas vyko tarsi po rimtų repeticijų. I naujojo Lietuvos rašytojų sąjungos pirminkinko postą niekas kandidatuoti nenori, nenori – nors tu ką! Jaunosios (ir ne tik) kartos atstovai šaukė, jog visus balsus atiduoda Antanui A. Jonynui, juo vičienaičiu pasitiki, kaip antai kažkada klasikė Žemaitė – Povilu Višinskui. Antanas

paruošęs rinkiminę kalbą, skaitė į ją greitakalbe, kad daugiau pasakyti, nors visi su jo programa esame susipažinę iš anksto. Supratau, kad jau norėti talentingojo mūsų rašytojų kartą, kuriai plius minus apie trisdešimt (ir daugiau...), norėjo pirmininko poste matyti savo guru poetą Antaną, kuris šiaipgi jaunimui jau neatstovauja, buvęs lyderis J. Liniauskas pora metelių netgi jaunesnis. Tačiau kol kas nelabai suprantu, kokias prievoles ir troškimus, kokius pokyčius ir naujoves ištikimieji kolegos nori užkrauti ant talentingojo, inteligenčiško nuovargio persmelkto, jokių administracinių pareigų iki šiol nekankinto Poeto? Pagyvensim – pamatysim, juk naujajam pirminkinkui linkime didelės sėkmės! Tad iš karto ir išduodu, kad didžiule balsų persvara A. A. Jonynas tapo rašytoju valdžia. O man atrodo, kad mes Antaną ne išrinkome – tiesiog vienbalbiai paskyrėme... Kadangi visi kiti spyriojosi lyg ožiai ant tilto, niekaip nesutiko kandidatuoti ir sudaryti bent vaidybinių konkurenciją, ginklą į savę atsuko prozininkę Eligiją Volodkevičiūtę – pati pasisiūlė, per 5 minutes sugalvojo programą, kuri turėjo ir racionalų grūdą, netgi visus labai pralinksminio. Kandidatė prisipažino, kad yra daug metų dirbusi Lietuvos invalidų draugijos pirminkinko pavaduotoja, o kuo čia per daug ta Rašytojų sąjunga skiriasi... Ir už tai Eligija gavo 16 balsų.

I rašytojų sąjungos valdybą siūlė kas ką norėjo, ką kas buvo su savo grupelėmis aptarę iš anksto. Kadangi iškelta 20 kandidatų, o reikėjo išrinkti keturiolika, brūkščiojimų pieštuks pakako. Problemiškiausia buvo sudaryti Revizijos ir Etikos komisijas, kuriose dirbtų kolegos dėl vienai nesuprantamų priežascių baisiai kratėsi. Ieškodama bent kelių kandidatų į *revizorius*, apklausiau visą salę, gerai, kad bent kaunietis Stanislovas Abromavičius sutiko būti vienos komisijos pirminkinku.

Postų postelių siūlymais baigėsi antrasis veiksmas – tuomet kaip kokinis senais laikais visi tvarkingai, su antspauduotais talonais stojome studentų valgykloje į eilę pietauti už dykų. Šita gyvatiškai ilga eilė buvo maloni ir įdomi, nes čia šnekūčiavosi vieni su kitais, nebuvo nuobodžiajančių vienišiu.

Kol vyko trečiasis veiksmas, balsų skaičiuotojų komisija, vadovaujama poetės Agnės Žagrakalytės, kažkur pasislėpusi dėliojo mūsų biuletenius, o tolesnį vyksmą rezisavo Renata Serelytė ir Vytautas Martinkus. Pagal darbotvarkę į sceną prie pulto liko LRS teritorinių skyrių vadovai – Rimantas Černiauskas ir Viktoras Rudžianskas, kurio smalsusis V. Sventickas pasiteiravo: *ką Kaune išsirinkote meru?* (Valentinai, reikia pačiam sekti žinių naujienas!), Rašytojų klubo karalienė Janina Rutkauskienė, leidyklos direktoriė Giedrė Šorienė,

na, o Literatūros fondo vadovas Mykolas Karčiauskas jau buvo iš spektaklio pasprukęs. Kadangi visi minėti organai pateikę raštiškas ataskaitas, kurias po nosimi turėjo beveik kiekvienas rašytojas, jiems kalbėti kaip ir nebuvu apie ką. Bandžiau išprovo-kuoti J. Rutkauskienę, ar daug klubo darbuotojų turi užrašius visokių užsceninių įdomybių iš rengiamų rašytojų vakarų, bet Janina tik paslaptingai šyptelėjo... Pasvarstėme porą suvažiavimo dokumentų, tai tebuvo paviršiumi nuplaukę projektai, naujajai valdybai pavedėme juos sukalti kiečiau. Tuomet jau galėjo prasidėti audringos diskusijos apie viską, apie nieką. Kas domino artistus ir statistus? Daug keliaujanti Inezo Juzezefo Janonė papriekaištavo, kad Meno kūrėjo asociacijos pažymėjimas negalioja užsienyje, su juo negali nemokamai įėti į muziejų, o ir Lietuvos lankantis teatre ar koncerte norėtusi lengvatū. Aiškintasi, daugiausia informacijos suteikė Kornelijus Platelis. Vidmantė Jasukaitytė pageidavo, kad mūsų pažymėjimai būtų oresni, o ne popierėliai kaip dabar... Dar kalbėta apie „Sodrą“, honorarų mokesčius. Taip diskusijos ir išseko, daugiau lyg ir nebuvu apie ką šnekėti, o rinkimų rezultatai vis dar nesusumuočia. Taigi posėdį ištiko krizė – pirminkautojai nutraukė veiklą ir paleido visus rūkyti, vaikščioti, kalbėti. Taip stipučiuojant koridoriuje praėjo daugiau nei valanda – supratome, kad balsų skaičiuotoju reikėjo paskirti ne penkis, o visą dešimtį. Galop komisija pasirodė, R. Serelytė ir V. Martinkus pratešė trečiąjį veiksma, A. Žagrakalytė perskaitė svarbiuosius balsavimo protokolus. Tuomet dar įvyko keletas nusilenkimų – V. Sventickas įteikė J. Liniauskui aukščiausią LATGOS apdovanojimą „Aukso žvaigždė“, o J. Liniauskas – naujajam pirminkinkui A. A. Jonynui Rūpintojėlio skulptūrėlę su palinkėjimu visais rūpintis vienodai... Tiesa, J. Liniauskas simpatiškias savo koleges – visas Rašytojų sąjungos darbščiasias tarnautojas – apipylė gėlėmis.

Paskutinajame veiksme scenoje liko tik pagrindinis veikėjas – pirminkinkas A. A. Jonynas. Jis paskelbė gražiausią žinią: LRS suvažiavimo laureatą už kūrybinius nuopelnus lietuvių literatūrai per pastarusius ketverius metus – jį suvažiavimo dalyviai rinko iš dešimties į biuletenį įrašytų iškilių pavidarių. Laimėjo M. Martinaitis ir Jonas Mikelinskas, surinkę vienodai balsų. Laureato premijos išraiška – 10 dienų poilsis Niðos „Plunksnoje“, tad iš karto imta aiškintis – ar dviem klasikams teks atostogauti viename kambaryje?..

Pati tikriausia, neatšaukiama, nesužaista, nesuvaidinta akimirka – kai suvažiavimo pradžioje stovėjome nuleidę galvas, prisimindami per ketverius metus ISÉJUSIUOSIUS. Visa kita dar gali būti ir vaidinimas, ir pokštas, ir realybė, kuri kasdien kinta.

Viena uždanga nusileido, kita vėl pakyla naujam veiksmui, kuris jau turi prasidėti, neišmeskime kaukių...

Lietuvos rašytojų sąjungos valdyba, išrinkta 2011 m. balandžio 15 d. suvažiavime

Rimantas Černiauskas
Liutauras Degėsys
Vytautas Deksnys
Erika Drungytė
Benediktas Januševičius
Antanas A. Jonynas
Birutė Jonuškaitė
Rimantas Kmita

Vytautas Martinkus
Jonas Liniauskas
Aidas Marčėnas
Danielius Mušinskas
Donatas Petrošius
Kornelijus Platelis
Viktoras Rudžianskas
Valentinas Sventickas
Antanas Šimkus

LRS revizijos komisija

Stanislovas Abromavičius
Ineza Janonytė-Buitkuvienė (Ineza Juzezefo Jononė)
Vladas Vaitkevičius

LRS etikos komisija

Vytautas Bubnys
Robertas Keturakis
Elena Karnauskaitė-Mažeikienė

Dainius VANAGAS

Interakcija

Autoriaus asmeninio archyvo nuotrauka

Buvome dar visai maži, kai mama pa-reiškė: mes – brolis ir aš – esame nemirtin-gi. Jei būtų leptelėjusi, kad savaitgalį ke-liausime prie jūros, būtume džiūgavę, o tą-kart tik gūžtelėjome pečiais. Mamai, tenka pripažinti, stigo fantazijos: ji vis suko, vy-niojo, raitė žodžius, kol galiausiai pyk-telėjusi, kad nesugeba paaškinti, émė žer-ti pavyzdžius:

– Jei kada užsnūdus pievoje jus per-važiuos traktorius, tai nereiškia, kad baig-sis kaip Felio Antanui.

Jis buvo vienas iš tų, kuriuos kaime my-li vaikai, tačiau negerbia suaugusieji, žodžiu, šaunus, lengvabūdis vyrukas. Apie jo nuotykį mums nė vienu žodžiu nebubo užsiminta, užtat televizija lyg nuoširdus ir atviras bičiulis išrēžė istoriją net nemirk-telejusi; taigi mamai teko taikstytis su mūsų žinojimu.

– O jei nusivoliosite nuo pastolių, tai gal tik šiek tiek perstės, vos mirksnį kitą.

Žinoma, buvome kvaili vaikėzai, čia ir pridėti néra ką, tačiau vis tiek ne bukap-ročiai; nepatikėjome, net kvatoti pradėjo-me, tarsi mums sektų juoką pasaką. Ma-mai, pasirodo, nebubo linksma; įsiuto ga-lutinai, tarsi būtume ją ižeidę. Staiga ji pranyko rūsyje ir netrukus grijo su técio medžiokliniu šautuvu. Prisimenu, dar lip-dama laiptais užtaisė ginklą, o kas vyko toliau – gana elementaru: pirmąjį parako čiurkšlę suvarė į brolį, jo veidas šliukšteliėjo ant manojo, o po akimirksmio manasis – ant lango.

Kai atsimerkiau, kambarys jau buvo su-tvarkytas, langas nuvalytas. Šalia mančs pa-mázėle, gan tingiai peikėjosi brolis. Nubin-dzinau prie veidrodžio; skruostus mušé-raudonis, man net pasirodė, kad būtent da-bar visos pasaulio tetos sakytu: „Na ir gražumas gi šito bernioko.“

Ieškojau mamos, tačiau namie buvome vieni. Radau ją darže, ravinčią agurkus. Dar iš tolo émė šaukti: „Na, ar nesakiau?“

Netrukus atkūrė brolis. Purkštavo, kad jo reabilitacija truko ilgiau. Atrodo, kurį laiką dėl to jautė nuoskaudą, ypač pradžioje; būdavo, vos tik mama išeina į darbą, kviečia mane į dvikovą: pirmiausia jis man suknežina galvą, paskui aš jam, ir, aišku, matuojam vieną kito atgijimo laiką. To-kios linksmybės truko neilgai: mama, pa-stebėjusi tirpstančius šovinius, „perkando“ mus ir išbarusi paslėpė šautuvą. Be jo bu-vuo gerokai sunkiau. Kaupukai, plaktukai,

peilių – per didelę terlionė mūsų mažoms, silpnoms rankoms.

Suprantu: tai skamba mažumėlę grotes-kiškai, bet juk, šiaip ar taip, buvome vai-kai, mums patiko žaisti. O šiurpą kelia tik tai, kas gali sužeisti, todėl nieko keista, kad nei šiurpo, nei šleikštulio vaikystėje ne-jautėme (aš, beje, ir dabar nejauciū). Tai – jei leisite palyginti – tebuvo it dilgelių pri-silietimai, na, o kam gi dilgélés gali atrodyti šiurpios? Ir aš tik todėl šitai sakau, kad neatrodytume iškrypę.

Gražus buvo mūsų laikas, ir nenuostabu – baimės juk nepažinome. Štai brolis, kol pabodo, po karus važinėjo, apdovanojimus glėbiais namo nešé. O aš buvau vietinis did-vyris, nemégau keliauti. Net studijų metais mieste jaučiausi kaip bitė be avilio.

Būtent dėl to ši istorija ir nėra apie mane. Kas mano, su visa derama pagarba skai-tytojui aš ir norėčiau pasilikti sau, o kas priklauso jaunesniajam broliai, padalysiu visiems, nes jis pats vargu ar rastų tam lai-ko; užtat esu tikras, kad nepriestarautų. Mes, tiesa, nebendraujame.

O buvo įdomu kaip reta. Priės imdamasis kokios avantiūros linksmai sušnypšda-vo man į ausį: „Na ir pabandyk, kad gud-rus, numirti.“ Ir nurūkdavo pašelusiu greičiu.

Tačiau kartais nemirtingumas stodavo skersai kelio. Dar paauglystėje brolis, matyt, vedamas sloganą, kad yra vienui vienam, visą turimą bei menamą švelnumą pa-bandė sužerti auksaplaukei, gyvenusiai ne-toli mūsų sodybos, beje, jau turėjusiai sa-vo rūpintojėlį. Kiekvieną sykį girdint „ne“, broliui dingojosi, jog tai užmaskuotas „taip“, ir kaskart, kai buvo galima įsitikinti, kad situacija beviltiška, jis buvo tikras, kad bet kurį mirksnį įvyks persilaužimas. Kai šis žaidimas pabodo, nusprendé, jog būtų garbinga kaip reikiant įsižeisti, ir vos tik ši kūrybinė mintis broli aplankė, jaunėlis tučtuoju ēmėsi darbo: kasdien nuo ryto ligi vakaro brūžindavo mintis at-siminimais, kuriuose, kaip jam atrodė, bu-vo labiausiai paniekintas. Siekdamas ryškesnio efekto, pradėjo šiurkščiai elgtis su kiekvienu sutiktuoju bei postringauti apie tuštybę, vos išgirdės šnekant ką nors gražaus. Svarbiausia, žinoma, buvo tai, kad minėta mergaitė žinotų ši teatrališką siel-vartą.

Viskas klostėsi be mažiausią nesklandumų ir, galima sakyti, brolis buvo paten-

kintas savo darbo vaisiais: tapo toks nepa-kenčiamai bjaurus, kad naktimis užmigdavau tik mama liovusis kūkcioti. Galiausiai jis pribrendo savo gulbės giesmei. Nežinau konkretų aplinkybių, bet vieną šeštadienio vakarą iš peties nusitašė ir ap-svaigės patraukė pas mylimają. Būdamas poetiškai išgveręs bei norėdamas jai at-kerstyti, nusprendé – atsiprašau už bana-lybę, tačiau ne aš kuriu istoriją – nusiužudyti. Kiek nerangiai įsliuogė pro vartelius ir, kieme susiradęs jaukų, patogū medeli, pasi-kabino ant šakos. Tiesą sakant, nedrįsciau lažintis, ar jis pamiršo apie savo nelygybę, būtent – atimtą teisę numirti, ar kaip tik šis žinojimas jį paskatinio ryžtis tokiai atrak-cijai. Šiaip ar taip, po valandėlės būti svy-ruokliu jam īgriso; bandė išsinerti iš kil-pos, bet kaklas buvo taip kietai įveržtas, kad net rankų į viršų kilstelti negebėjo. Šiek tiek pasvarstęs nusprendé, jog kol kas nieko padaryti negalima, teks miegoti čia, kilpoje.

Taip šmaikščiai bekabantį ir atrado ry-te. Iš pradžių, aišku, kilo sumaištis; auka – kalbu apie merginą – dar tebevilkédama naktinius ir žiovaudama nepridengta bur-na atitraukė užuolaidas, o tada rėkė, vėliau bėgo, o gal bėgo rėkdama, nežinau, pažadi-no tévus, žodžiu, viskas vyko kaip dera išti-kus tokiai delikačiai situacijai. Šeimynai susispėtus po pseudolavonu, šis jiems gedingai pamojavę ir pirštais parodė, kad neatsisakytu pagalbos.

Atomazga dėsninga: kas nesuprantama, buvo palaikyta nors ir sumaniu, bet jokiu būdu nepateisinamu pokštu, tad jis, rodos, tik man vienam pasirodė juokingas. Turbūt né nereikia sakyti, kad mergina, taip bjaurai išgąsdinta, atsimokėjo jauneliui tokiais tirštais, riebiais žodžiais ir panieka, jog vi-sos viltys apie kerštą, būtent – pasodintą kaltės daigelį – išnyko akimirkniu.

Kalbant atvirai, mano brolis buvo itin ūmaus būdo; visiškai nejautė savo vertęs, todėl nuolat grūmėsi su įtampa ir skendėjo naujuose sumanymuose. Šie, mano nuomo-ne, būdavo kvailoki, tačiau į klausimą, kodėl pasakoju apie jį, o ne apie save, gal-iu atsakyti vienareikšmiškai: aš, nors ir la-bai solidus bei išsilavinęs, esu siaubingai nuobodus. Ir tai anaipolt ne liga ar pikta lemės, kuri pagalėjo man Don Kichoto polėkio, užtat su kaupu atseikėjo biurokrato dulkių. Ne, viskas kur kas paprasčiau: man rodési, kad būtų įdomiam – per daug vargo.

Tai tarsi antstatas, papildomas svoris, kai negana įtiki sau, o dar būtina įtiki ir kitiems. Tačiau nereikia apsigauti: aš nebu-vau nei apsileidęs, nei juo labiau mizan-tropas, tik niekaip negalėjau nusipurtysi minties: būti įdomiam – tai laukti démesio, kuris svaigina gerokai labiau už bet kokį svaigalą. O aš – užsispyrės abstinen-tas, gal tai vaikystės kaprizas, užgaida, prie kurios taip prijunkau, kad buvo principo reikalas jos nepaminti. Negana to, man at-rodė, jog kiekvienas kvaišalas dažnai var-tojamas praranda savo fantasmagorišką po-veikį. Būti įdomiam – laikinas sprendimas, o paskui vis arčiau ir arčiau į pogrindį, į nepasitenkinimą, į sulaukiamą démesio niekinimą. Nesiruošiu svaigintis, žinia, gal man pavyks tapti kuo nors, kas eina prieš gamtą, žodžiu, prieš malonumą.

O štai mano brolis – kitoks. Jis buvo am-bicingas ir dievaži, jei ne jo trumparegišku-mas, galėjo net istoriją perrašyti (gal kaip tik dabar perrašinėja?); tačiau būta vien linksmybių ir retai kada apsieita be moterų. Kodėl pasakoju tik apie išsiskyrimus? Pati kelionė jų link dar niekuomet nebuvo ver-ta plunksnos, aš, tiesą sakant, esu sau net užgynęs kalbėti apie tai, kas patogu, malo-nu, nes ten, kur trūksta, žodžiai prideda, bet kur jau gana, kur proporcijos nepri-eikaištingos – atima. Juk, sutikite, iš pa-baigų mūsų veidai išlieti, iš taškų, iš be-atodairiško, tačiau apvilto noro būti kab-leliu. Nors vargu ar kas pasikeistų padarius kitokią išvadą. Išvadą metas praėjo; liko vien kalbėjimo simuliacija, o gal tiksliau radiacija – tirštas kalbos spinduliaiavmas, didesnis ar mažesnis intensyvumas, ir tai viskas: jokių rezultatų, tik pastanga vis labiau ir labiau susvetimėti sau, nes, vadina-si, kodėl gi ne? Žodžiai nebeveda, netgi neklaidina. Kadaije jie buvo vaikai, ieškojė globos ir rūpestingumo. Dabar, užaugę, sustiprėj, jie atlieka dėsningą jau-nesniosios kartos judesį – atsižada. Žodžiai sau, mes sau. Retais savaitgaliais susibėgam, pasidalijam „gerai–blogai gyveni–ar sotus–ar turi pinigų“ žiniomis. Argi kam nors rūpės, jei sakysi, kad tai mano kūnas ir kraujas, va, šitas žodis? Jis jau to-kią, mielieji, bičiulių kompaniją aplink sa-ve yra subūrės, kad visų reikšmių né nesu-gaudysi. Ištarisi, kaip buvai įprates, o nu-skambės visai kitaip, nes nelengva pa-stebeti, kaip greitai neatpažisti tų, kuriuos užauginai.

Aš taip ir žinojau, né kiek neabejojau, kad prasprūs mano nuobodumas! Ir kad aš išgri norėsiu šiek tiek dėmesio, kurio – kaip žūliai, gal net nepamatuotai gyriaus – esą visai nevarotoju. Turiu atsiprašyti už savo išsišokimą, už vienareikšmišką ne-koherentiškumą. Daugiau, pažadu, neišlei-siu iš akių brolio, jis karštėnis, taigi daugsysk įdomesnis.

Štai, jau būdamas jaunuolis, jis pažino tikiinčią moterę. Ar jos švelnumas, ar raibu-liuojantis džiaugsmas, ar šiaip koks kapri-zas jis patraukė – nedrįstu spėti. Viskas – tai, žinia, nieko nauja – klostėsi kuo pui-klausiai iki pat tos akimirkos, kai liovési klostytis. Nežadu smulkintis: determinizmas galbūt ir visai padori ramybės forma, tačiau šiandien néra mistikos poreikio. Tai-gi tiesiog (vadinasi, atsitiktinai) liovési klostytis.

Nukelta į 7 p.

Vlado BRAZIŪNO
nuotrauka**Eugenijus ALIŠANKA****ir tik tada palengvėja**

ir tik tada palengvėja
kai apsiauni sunkius batus
su pernykščio purvo gurvuoliuais ant padų
vis dar atrodo kad nepradėjai gyventi
tik šiaip per dienas svyruoji
lyg sustojusio laikrodžio svarmuo
kaip vėjarodė keiti sapnų kryptį kelis kartus
per nakti

pats sau labirintas minotauras
ir siūlų kamuolio galas
kurio nepagauni
žaidžia kažkas su tavimi tarsi katė su pele
o tau atrodo kad esi vienas

kraunies mintinai išmoktus daiktus
tarsi i pirmą kelionę

kovo idos

atsiverčiu kovą per patį vidurių
kur ir buvo skirtukas
netycia paliktas kito skaitytojo
ir vos įskaitomas komentaras
pageltusiame paraštės sniege
saugokis kovo idu

žinau šis sezonas ne man
net kraujas per naktį užšaqla
o dieną vėl iš naujo
vėl polaidžio melancholija
vėl atleidžia mano taip rūpestingai
kauptas kaltes

turėčiau bėgti
susikrovės paskubom
amuniciją spengsmą kairiojoj ausy
opas ir orų prognozes
arba taip kaip stoviu
su vienaus jausmų apatiniais

bet nepajudu iš vienos
tieki kartų bėgti
jeigu bent po centą už kiekvieną
jau užtektų bilietui į romą ar paryžių
banaliausią pasaulio sostinę
tieki tos vaizduotės cezari
laukiantis pargrižtančių varnėnų

iš kolekcijos

parsivežiau dar vieną
kelionę
išstraukiu iš kuprinės
visa permirkus atsiduoda
vakarykštėm kojinėm
siužeto pamušalas praireb
be draminės kulminacijos
geografiniu pozicijiu
galėjo būti sėkminga
artikuliotas reljefas
intriguojančių personažai
aštri neiprasta lietuvių liežuvinių
virtuvė

world port centre

vėl laikini namai
gal net patys laikiniai
vienai nakčiai be jokios laikinos moters

miestas pavargusio jūrininko veidu
gerardas sako didžiausias europos uostas
o laivas kuris matos pro viešbučio langą
trumpam nuleidės inkarą į drumstą kanalą
didžiausias pasauly
kruizinis skruzdėlynas mery queen
pavadinimą perskaita pats

skruzdėlės ant viršutinio denio
neįskaitomais veidais nesuskaičiuojamos
kiek jų dar žemiau vaterlinijos
kur blaškos felinio žvéris
tikrasis kelionės perpetuum mobile

ar juo atplaukei klausia gerardas
ne sakau juo išplauksi
kartu su visais tais kurie
sédi prieklaukos bare
ant lagaminų ir margaspalvių ryšilių
laukdami komandos kai nuleis trapą
šeimomis plūstels į pažadėtają ameriką

tramdyk vaizduotę
tai buvo prieš šimtą metų sako gerardas
dabar jie tik valgo hamburgerius
ir geria preską kavą iš ipročio
skrajantys olandai kiekvienas pats sau laivas
pažadėtoji žemė ir kapinės
jų protėviai grįžta kruziniais laivais
nusvesti monetos į kanalo viduri

ir aš atsiskaitau smulkiais už kavą
įmetu į tuščią puodelį
skamba kaip pažadas

zugersee

plaukioju rytais ežere
nuo vieno geltono plūduro iki kito
atgal kol drebulių bangos ima vilnyti
vėstančiais kaulais
žuvies judesiai tikslūs oro padavimai
i plaučius tikslūs atmušimai

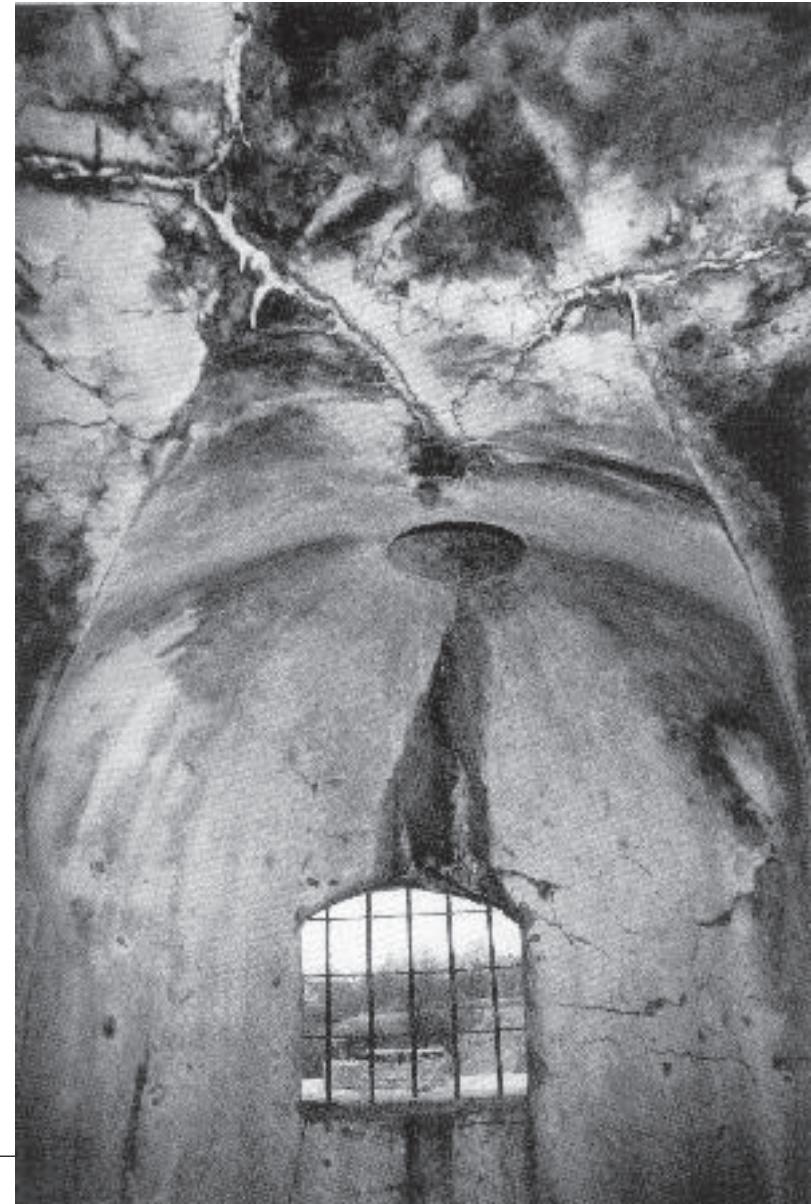
kabinuos į gyvenimą visom keturiom
visais pelekais visais vaizduotės rašmenimis
ir ta senyva moteris baltu maudymosi
kostiumeliu
stovinti pakelta koja jogos poza
įsikūnijęs hieroglifas
kasryt čia kaip žuvėdra sustingsta
ant liepto sulaikiusi kvėpavimą
regis nebekvėpuoja jau penkiasdešimt metų
tieki pat kiek aš gaudau orą
žuvis ir žuvėdra
du atsitiktiniai ezero dėmenys
vienoje ryto lytyje

cūgo saulėgrąžos

ir ta vienuolė
kuri karpo saulėgrąžų žiedus
neprinokusius viešpaties įžadus
saulėtoj sodo pusej
ir nesa juos į celęs priebandą
kur išretėjės nuo maldų oras
verčia kvėpuoti giliau tarsi girdint
mylimojo žingsnius kitapus durų
aidžioje laiptinėje
kur jėzaus širdis paveiksle ant sienos
daugkartinė ozono skylė
pro kurią spinduliuoja snieguotos alpių
viršunės
vyskupo maironio rigi kulmas keturių
kantonų ežeras
mano poncijus pilotas

ir tas brolis arvydas
prieš trisdešimt metų
ką tik grįžęs iš armijos
trumpais pranciškono plaukais
didele ozono širdim
atsigrežiantis į kiekvieną dailesnę meringą
musų pramintas broliu saulėgrąžą
ieškanantis savo būsimo sūnaus motinos
bijantis prasilenkti

ir ta sesuo rudu nuotakos abitu sode
švenčianti savo auksines vestuves
gręžias į saulę su šypsena
gal tik man taip atrodo iš lango
šešelinėj gyvenimo pusej
gal visai atvirkščiai
gal tai saulė gręžias ir šypsos

Romo JUŠKELIO nuotrauka

Aptikus Grajauską

Liudas GUSTAINIS

Vargu ar reikia pristatinėti Gintaro Grajausko esė tiems, kurie nors retkarčiais pavarto populiariausių mūsų laikraščių arba jų internetinių variantų puslapius, o tie, kurie atprato nuo skaitinėjimo, ir taip neleškos nei G. Grajausko esė knygos „Mažumynai“*, nei apskritai spausdinto žodžio – štie mūsų broliai kol kas pasitenkina televizijos lūpomis.

Nors, tarkim, atsirado toks pilielis, kurį apsnigo kur nors kai me ar Niujorko priemiestyje, ir jis ten snaudė pusnynuose arba gal ir gimtajame mieste sąmoningai nebuvo atsivertęs jokio laikraštėlio, o galbūt ūmai atsibudo iš depresijos arba alkoholinės komos ir nežinia kodėl įvirto pro knygyno duris, tiesiog pasiklydo, supainiojo su *alabariu* ir nosimi įsibėdė būtent iš šių G. Grajausko knygelių. Čia jis pakraipė nosi ir pakelė beveik permatomas mėlynas akis į pardavėjā. Ši pasitaikė supratinę, ne olandiškais batais gi prekiavo, truktelėjo šnervėmis įvirtėlio kvapą, ir būtent kvapai pašnabždėjo jai reikalingą atsakymą: taigi ir aiškina ji, kad kiek vienas Grajausko *esiukas* prilygsta alaus bokalui, tik pigiau išeina – už vieno kainą gauni 33. Tiek kartą gali trumpam apsviaigt ir pakrenti, nereikia né mėlynanosių draugijos ieškoti.

Tai kas gi jis, tas G. Grajauskas, koks nors humoristas, ar ką, pasiteiraūt minėtas pilietis, ir čia pardavėjai tektų nurausti bei imti veblenti, kad ir taip, ir ne, o kadaangi iki galo neaišku, tai vargšui paklydėliui nelikyt kitos išeities, tik atsiversti pirmą pasitaikius *esiuką* ir čia pat knygynę perskai tyti. Akivaizdu, žmogelis jau senokai rankose nelaikės jokios knygos, užtat gal tektų jam net ir ant vienos kojos pastovėti – kaip gerbei. Idant G. Grajausko mintys kur nors neužstrigtų ir lengviau nutekėt.

Sakysim, atsivertė jam 101 puslapis, o ten – esė „Kultūros klau simu“. Panašius pavadinimus buvo pamėges ir Leninas. Taigi pradeda žmogus skaitinėti ir iš karto suvokia, jog tekstas – perdėm groteskiškas, persisunkęs sarkazmu,

gal todėl ir pavadinimas toks „leniniškas“, tačiau, akimis permetęs kelias pastraipas, kažkada buvęs įžvalgus skaitytojas nori nenori turi pripažinti, kad rašinys nepiktas, papuoštas įvairiomis fantazi jos vėliavėlėmis, todėl bendras išpūdis toks, tarsi iš sausumos būtų dveltelėjės lengvas ironijos brizas.

Na taip, naktį, nes dieną brizas turėtų pūsti iš jūros.

Tikriausiai todėl ironijos bri zas ir liūdnokas – kad naktinis ir dar veikiamas pilnaties ir nakties šešelių.

Tokia visa knyga – švelniai ironiška, net šiek tiek melancholiška, nors sarkastiškų gaidelių taip pat gausu. Akivaizdu, kodėl: nėra nieko sunkiau, kaip rašyti apie dabartį: kaip tu ją teisingai atspindėsi, jeigu visi stengiasi išgyventi, kiekvienas tai supranta skirtingai, vienas kito apskritai nesupranta, o ir tai, ką suvokia, su realybė turi mažai ką bendra.

G. Grajausko tekstai lengvi ir pagavūs, o sarkazmas tikriausiai dėl to simpatiškas, kad poetas juo maskuoja neviltį, kuri nori nenori sukelia vidurių spazmus ne tik jam, bet ir skaitytojui: sakyta, autorius savo kūriniais ieško valstybėje dingusio sveiko proto; jeigu aptiktų kur snaudžiantį, geidautų pažadinti, tačiau ir neradamas nenustoja rašyti – juk kada nors turėt rastis priežastis, kuri sveiką protą užmigdė.

Šiaip ar taip, visuose rašiniuose G. Grajauskas išlieka džentelmenas – jeigu ir atvira išreiškia priesišką pozūri, pavyzdžiu, į fanatizmą (esė „Fanatikai moderniame pasaulyje“, p. 86), niekada neperžengia žmoniškumo ribos ir į savo tekstus neįsileidžia paniekos ir patyčių.

Kitaip nei kai kurios mūsų televizijos laidos, kuriose patyčios suvokiamos kaip humoras, o paskui dar atsiranda žmonių, iškišančių galvas iš kanapių ir aikčiojančių, iš kur tie mūsų vaikai išmoksta tyčiotis vienas iš kito ir iš viso pasaulio.

Aptarinėjant esė knygą, sunku neminėti temų ir idėjų, kurios jaudina autorų, tačiau šiuo atveju tai gana keblu. Visų pirma todėl, kad G. Grajauskas rašo apie viską:

apie poetų mitybą, tepaluotų traktorininkų žmonas, lietuvišką humorą, apie objektyvumą, Klaipėdą ir daugybę kitų dalykų. Žinoma, kai kuriomis temomis būtų galima suremti ietis, tačiau diskutuoti su G. Grajausko mintimis nepavyktų, nes jis iš anksto numato vius įmanomus variantus ir pateikia juos skaitytojui – nevargina liepdamas pačiam mąstyti: skaitytojo atžvilgiu tai itin pagarbus autorius. Arba, kitais žodžiais ta riant, jo požiūris apima labai daug pozūrių.

Tačiau, pažvelgus kitu kampu, neįmanoma ir nesikalbėti, nes kūnų glostančia šilkine suknėle apvilkta jo ironija provokuoją išsižioti ir ką nors leptelėti.

Vadinasi, nieko kito nelieka, tik atsisakyti komentatoriaus vaidmens, imti ir tėsti tai, ką autorius pradeda rutulioti, ir, jeigu pavykti tinkamai išterpti, kitas skaitytojas galėtų žaisti jau su mano mintimi – taip išeitų kažkas panašaus į džiazo improvizacijas, žinoma, jeigu mano pratęsimai nepasirodytu perdėm banalūs arba visiškai ne į temą.

Prisipažinsiu, įstigo vaizdelis iš esė „Mano miestas“ (p. 119) – apie tai, kaip vaikigalių protuose sovietų laikais pasireiškė Vakarų civilizacijos suderinimas: jūreivių parvezta kramtomoji guma „sunkiai įsivaizduojamu būdu ke liaudavo iš burnos į burną, pa mažu dingstant visiems skonio ir kvapo požymiams, leidžiantiems atskirti bananinę gumą nuo braškinės, kol galę gale kuris nors laimingasis savininkas ją netycia nurydavo, – laimė tyso ir tėsesi beveik amžinybę“ (p. 125).

Kaip pratęsti šitokį vaizdelį?

Labai paprastai. Ne tik lietuvių tauta, bet ir visa Rytų Europa, taip pat ir Afrika ji pratęsė. G. Grajauskas užčiuopė vieną iš daugelio masinės emigracijos priežascių – vakarietiško gyvenimo mitologizacija, suderinimas. Juk ne vie nam teko patirti, kas atsitinka žmonėms, kuriuos suvaro į aptvėrą ir ilgą laiką visaip tame kankina.

Vos tik vartai atsiveria, visi kaip akis išdegę puola bėgti, kur akys mato, ypač jeigu apie kitus pasaulio kraštus ilgais kančios vakarais sekamos rožinės pasakos. Juo labiau neteko sutikti né vieno, kuris panorėtų užveisti rūtų darželį buvusio konklagerio teritorijoje.

O dabar pagalvokin, ką skaitytojas patirs, jeigu paskaitys esė „Apie mugės ir juokdaruius“ (p. 24). Ten randame tokią mintį: „Lyg mus būtų kas prakeikęs nuolat ir nuolat įrodinėti, kad esame ne kvailesni už kitus. Kalbant meta-

foriškai, mums visiems jau seniai laikas apsirengti lengvesniais rūbeliais...“ (p. 25-26).

G. Grajausko rašiniai tokie, kad galima cituoti kone kiekvieną sa kinį, tačiau mes jo tekstus jau apibrėžėme kaip lengvus ir žaismingus, ne tokius, kurie be galio rimti ir dvasingi, todėl nėra prasmės dar kartą išmintingai linkioti galvomis – įdomiai it sniego gniūtėmis pasimėtyti autorius tinklais sugaudytomis mintimis.

Taip, sutinku, nereikėt krausytis iš proto vykstant į Frankfurto knygų mugę, o ir Lietuvos nebūtų nusausinusi tokia emigracijos banga, jeigu ištisos kartos nebūtų girdytos ir šertos mitais apie stebuklinguosius Vakarus, nebūtų ir tokio vergiškumo, noro ištikti, jeigu anksčiau nebūtų reikėjė klampoti per visuotinio skurdo tundrą.

Gerai, bet jeigu jau taip atsiti ko, argi būtina pasiduoti minčiai, jog kitą prismaugęs arba nustūmęs nuo būties liepto imsi staiga ir at rasi savo laimę?

Laikinai gal ir galima patikėti tokia galimybe, tačiau juk širdies gilumoje visi viską žino, tik kvailiai apsimeta.

Taigi bepigū juoktis, nors, kiti vertus, ką veikti nesijuokus, jeigu verkti norisi?

Tuomet jau ir derėtų savęs paklausti – kokios reikėtų vidinės nuostatos, kad gyvenimą pradētum įsimeigęs kuolą lietuviškoje plynėje, o ne kur nors Holivude šunimi arba kiemsargiu?

Taip arba kaip nora panašiai Frankfurto knygų mugės temą galima plėtoti iki pirmųjų gaidžių.

Na, o dabar peršokime į kitą mūsų bendro gyvenimo lysvę – pakvažiusios televizijos kambarėlius be rankenų. Štai kelios ištraukėlės iš G. Grajausko esė „Apie teisingą atminimą“ (2011-02-09, *Bernardinai.lt*): „Televizoriuje vis tie patys strapinėjantys pusprociai... Ir tie patys iki gyvo kau lo išgrisę veidai, tie patys megėjiškos pjesės personažai – visuose TV kanaluose vienu metu. Lyg visa likusioji Lietuva būtų jau emigravusi... Smegenys – subtilus mechanizmas. Nereikalingą informaciją jos tiesiog blokuoja. Nufiltruoja, pažymi „suknistas šlamštas“ ir nigrūda šiuksliadėžen... Bene radikaliausiai atminies pozūriu buvo tokia lotofagų padermė iš „Odisėjos“ – jie tol kramsnodavo ypatingos rūšies lotoso lapus, kol visos atminties raukšlės išsilgindavo...“

Tik baiginėdamas šias pastabas supratau, kad iš tikrujų jos nereikalingos. Kadangi žmogaus ketinimai yra viena, o tai, ką jis pagimdo – visiškai kita. Nesvarbu net ir tai, kad, kaip teigia G. Grajauskas, štie rašinėliai yra viso jo gyvenimo reikalus, jo karas. Taip, mintys įdomios, nepriestarauju, tačiau skaitant džiugesį žadina ne pačios mintys, jos tikriausiai galėtų būti ir kitokios; iš tiesų skaitytojų nugininkuoja iki jo prasimelkiantis rašytojo džiugesys, kurį jis patiria tas mintis gaudydamas ir apvilkdamas gražiaus marškinėliais.

Toli gražu ne kiekvieno autoriaus tekstai būna tokie kiaurai permatomi ir svaiginantys.

Būtent taip misija ir įsikūnija.

putojančių televizijos laidų, žmogaus orumą žeminančių reklamų ir nuolatos kartojamų menkaverčių filmų srautai. Taip, G. Grajauskas teisus, iš pradžių stengesi „suknistą šlamštą“ nigrūsti šiuksliadėžen, net ir be lotos lapų išmoksti kaip *Lotofigą* šalies gyventojas akimirksniu viską užmiršti, tačiau po kurio laiko pastebi, kad tau apskritai niekas neįdomu, o tavo sąmonės laukas tampa švarus kaip žarnynas po išvalymo – jautiesi, lyg būtum patekęs į Marso planetą, kai viską tenka pradėti nuo nulio, nors Mar se, kaip, beje, ir Lietuvoje, tekėti pradėti ne nuo nulio, o nuo atmosferos (sukūrimo).

O dabar štai atsiverčiame G. Grajausko esė „Bohema LT“ (p. 38). Joje aptinkame tokį pamastymą: „...svarbiausias panašumas su tikrąją bohemą – tas nenumaldomas menininko svetimumo, nereikalingumo visuomenei jausmas... būti menininku – šnabždėti girtam arba mirusiam į ausi...“ (p. 40).

Taikliai pastebėta, kaip kulkas sabalui į tarpuakį pataikyta. Toks būtų Sibiro medžiotojo palyginimas. Tačiau tiksliai mintis tuo ir skiriiasi nuo sumedžioto sabalo – ji šaukte šaukiasi pratęsimo. Žinoma, būtų galima toliau kalbėti apie bohemos žmonių kabarojimąsi įkvėpimo kalnų atbrailomis, tačiau, mąstant apie svetimumo, nereikalingumo visuomenei jausmą, nuostatos, kad gyvenimą pradētum įsimeigęs kuolą lietuviškoje plynėje, o ne kur nors Holivude šunimi arba kiemsargiu?

Taip arba kaip nora panašiai Frankfurto knygų mugės temą galima plėtoti iki pirmųjų gaidžių.

Na, o dabar peršokime į kitą mūsų bendro gyvenimo lysvę – pakvažiusios televizijos kambarėlius be rankenų. Štai kelios ištraukėlės iš G. Grajausko esė „Apie teisingą atminimą“ (2011-02-09, *Bernardinai.lt*): „Televizoriuje vis tie patys strapinėjantys pusprociai... Ir tie patys iki gyvo kau lo išgrisę veidai, tie patys megėjiškos pjesės personažai – visuose TV kanaluose vienu metu. Lyg visa likusioji Lietuva būtų jau emigravusi... Smegenys – subtilus mechanizmas. Nereikalingą informaciją jos tiesiog blokuoja. Nufiltruoja, pažymi „suknistas šlamštas“ ir nigrūda šiuksliadėžen... Bene radikaliausiai atminies pozūriu buvo tokia lotofagų padermė iš „Odisėjos“ – jie tol kramsnodavo ypatingos rūšies lotoso lapus, kol visos atminties raukšlės išsilgindavo...“

Tik baiginėdamas šias pastabas supratau, kad iš tikrujų jos nereikalingos. Kadangi žmogaus ketinimai yra viena, o tai, ką jis pagimdo – visiškai kita. Nesvarbu net ir tai, kad, kaip teigia G. Grajauskas, štie rašinėliai yra viso jo gyvenimo reikalus, jo karas. Taip, mintys įdomios, nepriestarauju, tačiau skaitant džiugesį žadina ne pačios mintys, jos tikriausiai galėtų būti ir kitokios; iš tiesų skaitytojų nugininkuoja iki jo prasimelkiantis rašytojo džiugesys, kurį jis patiria tas mintis gaudydamas ir apvilkdamas gražiaus marškinėliais.

Toli gražu ne kiekvieno autoriaus tekstai būna tokie kiaurai permatomi ir svaiginantys.

Būtent taip misija ir įsikūnija.

* Gintaras Grajauskas, *Mažumynai*. – Vilnius: „Versus aureus“, 2010.

Ar neprisvilo prisiminimų puodas?

Vytautė ŠAPOKAITĖ

„O gerai pagalvojus, žodžiai labai gražiai atspindi ir mūsų pačių santykį su realybe. Štai neturime tam tikrų žodžių – ir, ko gero, todėl ir neturime, nes nėra tokios būtinybės, taigi nėra ir tokios realybės“, – knygoje „Prisiminimų prisiminimai“* teigia visų gerbiaus intelektualas, aktyvus kultūrininkas ir mylimas vaikų literatūros autorius Liutauras Degėsys. Žodžio menas – individuali ir skirtina žmogaus duotybė. Vieni esame iškalbesni, kiti – mažiau *postringaujantys*, tačiau beveik visi su pasigérējimu stebime nuosekliai, logiškai, vaizdingai, svarbiausia – protingai kalbantį žmogų. Perprasti žodžio meną – vadinas, turėti tinkamą įrankį savo vidiui „as“ išreikšti. Nesvarbu, ar žodis užrašytas, ar tiesiog ištartas – kiekvienas ką nors koduoja. Smaugiausia skaitytojui ar klausytojui, kai kodo prasmė atitinka jo, suvokėjo, lūkesčius. O kadangi L. Degėsio interesų spektras platus, jis visuomet turės juo sekaničių ir apžavėtų gerbėjų būri.

L. Degėsys – poetas, eseistas, mokslininkas, filosofas, baigęs psychologijos studijas Vilniaus universitete, humanitarinių mokslo daktaras, tad jo įžvalgos grįstos tvirtu žinių pamatu. Filosofo mokslinių tyrimų kryptis – socialinė, meno ir ugdymo filosofija, turbūt todėl jis puikus pedagogas, dėstytojas (2008 m. išrinktas vienu iš 10 geriausių Lietuvos dėstytojų), etikos ir pilietinio ugdymo vadovėlių autorius bei bendraautoris. L. Degėsys išleidės 8 poezijos knygas vaikams ir suaugusiesiems, filosofinių esė rinkinius. Savo rašinius dažnai publikuoja internetinėje erdvėje, rengia kultūros komentarus Lietuvos radjui, nuolat palaiko glaudų ryšį su skaitytojais, dalyvauja kultūrijuose projektuose, nes tai, pasak jo, „skatinā lankstumą, atvirumą, verčia perinterpretuoti teorines ir kultūrines konstantas“. Šiaisiai metais autorius nominuotas 2011-ųjų Astridos Lindgren Memorial Award (ALMA) premijai laimėti.

Naujausia L. Degėsio esė knyga „Prisiminimų prisiminimai“ išin tiks žmonėms, nusivylusiems nūdienos tvarka gimtinėje. Ne paslaptais – tokį tarp mūsų nemažai. Tad skaitytojai, besidžiaugiantys gražiai ir rama šiandiena, geriau tegu bėga tolyn nuo sarkastiško autorius pozūrio. „Prisiminimų prisiminimai“ savo tematika, stiliumi, idėjomis labai primena priešpaskutinįjį esė rinkinį „Kitai nei kitaip“. Tam tikra prasme tai pastarosios knygos tēsinys, papildymas naujomis mintimis, aktualijų „pašviežinimas“. Apie „Kitai nei kitaip“ autorius yra sakęs: „Kitai nei kitaip nuostata reikalauja įtampas, viską komplikuoją, kviečia nepasitikėti situacijos ar teorijos aiškumu, paprastumu ir akivaizdumu. (...) Tas tikrasis Kitai nei kitaip revoliucingumas ir būtų ne tik kritišumas, bet ir meta-kritišumas, kaip to kritiškumo

įvertinimas, siekiant gal ir to paties, ko siekia sveikas protas – patvirtinimo, kad gyventi galima, gyventi smagu ir gyventi verta.“¹ Toks pat kūrybos principas vyrauja ir knygoje „Prisiminimų prisiminimai“. Kiekvienos esė pradžioje pateikiamas retorinis klausimas, problema ar trumpas vaizdelis pamastymams, kurie inicijuoja tolesnę teksto eiga: mintis veja mintį, vaizdas – vaizdą, kūrinys komponuojamas asociacijų principu. Kritiškumui pertekli nėra daug būdų, neretai tekstai balansuoja ant niūraus pamokslavimo ribos. L. Degėsio esė, nesvarbu, kuriame rinkinyje, kartais prislegia, pasak Rasos Gečaitės, sunkiasvorais pamokslais – „tarsi įsakmai dorovę skelbiantys moralai nuo kalno.“² Tad ne visi kūriniai pasiekia įtaigumo maksimumą, kai kurie atrodo pernelyg individualistiniai, t. y. išreiškiantys tik vieną sprendimo variantą ar vieną žiūros į aktualijas tašką kaip teisingiausią. Tačiau skaitytojo valiarinktis: rašytinis tekstas suteikia galimybę sustoti, praleisti, neskaityti, perspekti – ieškoti lūkesčius atitinkančių vietų. O tokiu šioje knygoje gausu.

Turint galvoje centrinę knygos tezę pravartu prisiminti kelis autorius sakinius apie kalbą: „Ir nuo žodžio kardo, ir nuo žodžių tvaro, ir nuo žodžių dykumų išgelbėti galėtų ne tik kalbos, bet ir atsakomybės jausmas... / Kas pakelia žodį – nuo žodžio ir žūva... / Kas nepakelia – žūva taip pat...“ Autorius visuose kūriniuose apeliuoja į žmogiškumą, į žmogiškias vertėbes ir jų nykimą. Prieš pradėdami skaityti knygą visuomet paspėliojame, ar autorui pavyks pasakyti ką nors nauja, suintriguoći arba galiausiai net paveikti skaitytojai ir priversti šį tą permastytį. L. Degėsys turi galių nusigauti iki adresato suvokimo. Ar tai būtų paties skaitytojams komentaras arba esė (beje, dauguma knygos „Prisiminimų prisiminimai“ tekstu parašytos radio laidose skaitytojų komentaru pagrindu), ar kitas kūrinys, autoriu, jo paties žodžiais tariant, dažnusiai pavyksta „sustrikdyti jaukią skaitytojo minčių tēkmę“. O jei susimastome, galime teigti, jog knygos tikslas pasiektais. Filosofinė logika, pasvarsymams pastūmėjantys klausimai, nekonkretūs atsakymai arba jų nebuvimas, skatinantys savianalizę – pagrindinis esė kūrimo principas. Tobulos žodžių ir minčių žaismės, giliamintės ir aktualios pastabos, tinkančios ir kaip laisvalaikio pasaulymai, ir kaip rimtų apmąstymų ar diskusijų provokatoriai.

Knygoje aktyviai mąstoma apie profesijas, alkoholi, tolimus netolimius kraštus, nusikaltimus-suklydimus, išsilavinimą, mąstančius-ne-mąstančius žmones, didvyrius ir svajotojus, meną, apgaules, gyvenimo dramas, apie tai, kas matosi ar nesimato, persivalgymą, prisiminimus, mokslą, recesiją, refleksiją, be abejo – apie politiką, ekonomiką, galų gale – apie meilę ir laimę. Temų spektras platus, apimantis vienas kasdienybės aktualijas, o kad jos nepasirodytų pernelyg elementarios, įvilktos į rafinuotą filosofinį pamušalą. Šiandieninės problemasgvildenamos įvairiapusiaiškiai,

Ad rem

Rentgenas (LT)

Marija DJAČENKO

Lietuvos moterys dosnios (viską atiduoda vaikams ir vyru), taupios (plaukus dažosi pačios, kerpas) pas drauges, antakius dažo neimenaus būdas – šaukštelyje kaitindamos peroksiadą ir antakius dažus, pirkus dar 1982 m., renegasi pigių drabužių parduotuvėse įsigytais skarmalais), pavargusios (jos tiesiog niekada nemiega), do rovingos (guli dažniausiai su savo vyrais ir tai it žydės – dėl reprodukcijos), kai kurios gobšios (nieko neišmeta, viską suvalgo pačios, ne kiaulės, jų neturi, todėl srebia ir savaitės senumo burokienę, prarūgusius kotletus kramsono, iš sugižusio pieno padaro varškės ir ją suvalgo, į papeliusius sudžiūvusių duoną dantis laužos), šeimyniškos (tuokiasi, gimdo, verda, kepa, minko, raugia, skalbia, gręžia, džiovina, meza, neria, siuvinėja, veda vaikus į darželį, sodiną, ravi, augina, pjauta, kala, lipdo, suka lemputes, neša šiukšles, eina į tėvelių susirinkimus (vienos), ruošia pamokas ir t. t., todėl niekada ir nemiega).

Lietuvos vyrai – TIKRI VYRAI (mégsta muštis, dažniau mušti, o dažniausiai tiesiog kabinėtis prie savo moterų, niekuo dėtų priei vių, ypač akį traukia kitos spalvos individai ir, žinoma, pederas tai (netikri vyrai), darbštūs (dalį algos, kurios neprageria, parneša namo), išsprus (beveik visi baigę vadybą, kiti ekonomiką, o likusieji statybų inžineriją bei mechaniką), nemégsta ginčytis (pasiūnčia „nachuj“), iškalbingi (vartoją daug jungtukų, kaip antai „blet“, įterpių, tokį kaip universalus žodelis „blet“, jau minėtas „nachuj“, rečiau vartotinas, tačiau labai skambus – „bybi“), ištkimi (veda savo bobas, kai užstato vaiką), jautrūs (išklausę paguodžia maždaug taip: „Pochuj, nesiparink.“). Dar ispanė Laura pastebėjo išskirtinius lietuvių vyrų veido bruožus, išsišovusius skruostikaulius. Varstydamas teatralų nuotraukas, buvo stačiai pakerėta. Neišskaidžiau iliujos išduodama, jog teatralai vieninteliai tokie Lietuvoje, nes iki skausmo neturtingas mūsų valsitybė moka jiems toką pat skausmingą minimumą, kurio jiems mėnesiu užtenka cigaretėmis ir „rašalui“.

Lietuva – baisiai nyki šalis su labai nykiai žmonėmis. Tai ypač išryškėja vasarą, nes šiuo metu akivaizdu, jog lietuvių jau niekas nedžiugina – nei kairiūs saulės spinduliai, nei... daugiau nieko nesugalvojo. Paplūdimiuose apstu pareigų atliekančių ir saulėje pilvus kaitinančių tautiečių, tačiau jų veidai byloja, jog tai menkas malonumas, juk visad taupiau ir patogiau namie ant sofos pasivartyti, distancinio valdymo pultelių „pakankinti“, saulėgrąžas paglaudyt, alaus atsigerti. Lietuvos silpnajai lyčiai apskritai maža veiklos pajūry. Moterys, ypač vyresnės, liūdi savo pliažo netekusios, kur ne taip gėda būdavo drapanas nusimesti, o ir papus bei kai ką labiau necenzuriško pa-

deginti. Tačiau lietuvių kovinges, jos nepasiduoda, teritoriją okupoja ir papus vis dar degina, krūtine stoja prieš teisėsaugininkus.

– Tai degink tu tuos savo papus, aš tai tikrai nebedeginsiu. Buvo laikas, o dabar krūties vėžių padaugėjo, taigi dirbu tokį darbą, tiek prisiklausau.

– O tai jei pagaus?

– Kas pagaus? Sakysiu, jūs pažiūrėkit į ją, kokį krūtinę ji gali rodyti, neturi ji tų papų.

– Aha, o aš greit stryktelei nuo smėlio, atsistosiu prieš pat juos pusnuogé ir sakysiu: „Pažiūrėkit, juk tikrai, neturi aš tą papų, ne-tu-riu.“

– Pilna jie turi problemų ir betavo špygos dydžio papų, pažiūrėk į tas senmerges...

Ir teisybė. Lietuvos pareigūnai turi problemų, didžiausia, kaip ir visų lietuvių – maža alga arba maža pensija. Iš tiesų šalia tokios didelės tautinės problemos kitos atrodo juokingos ir šventvagiškos. Kaip antai padidėjęs chuliganizmas, alkoholizmas, nesuskaičiuojamos vagystės, valkavimas. Lietuvos keliuose dabar apskritai, regis, nesilaikoma taisyklių, tai tiesiog įsgyvenimo kova (ir vairuotojams, ir pėstiesiems)... Emigracija – tai ne tautos, o grynaus prezidentės D. G. garbės reikalas. Prostitucija, žmonių prekyba, narkotikų prekyba Marijos žemėje neegzistuoja, tai Vakarų pramanas. O korupcija – paveldas. Lietuviai korupciją gerai prižiūri, todėl ji auga.

Veiklos Lietuvoje taip pat neapstu, todėl ir vaikų čia begalė. Tokia būtų neprofesionali asmeninė teorija. Plačiau.

Namie (dažniausiai virtuvėje arba svetainėje) sėdi du statistiniai lietuvių, vaikinas ir mergina. Žiūri televizorių ar tiesiog spokso į vieną, kartais du atskirus taškus. Jis – į televizoriaus antenaną, ji – pro langą (niekada vienas į kitą, nes meilės Lietuvos nėra, tiesiog įbruktos tiesos, jog dvi-dešimt penkerių bent jau turi gyvent poroje, jei, be abejo, vis dar esi nevedės / netekėjusi). Fone skamba koks nors banalus kokios banalios užsienio laidos lietuviškas *re-make’as* (kitaip tariant, katastrofa).

Vyras prabyla: Tai *blet*, gal pasimylim? Arba tada važiuojam į „Akropolį“.

Moteris atsako: Vėl į „Akropolį“?

Vyras: Daugiau nėra kur...

Moteris: Tai jei jau mylėsimės, gal pasidaram vaiką?

Vyras: Nu *pochuj...* pasidaram, bus ką veikt.

Tinkamiausias laikas aplankyt Lietuvą (jei jau nėra kitos išeities) – žiema. Kai sniegas sužimba raganų kaulais, kai girdisi lauko vėjų pavirtusi tėvynės rauda, kai nenumaldomas šaltis uždaruo lietuvius jų lūsnose ir kažkokskieistas ilgesys krūtinėj ištraukia butelių degtinės, kai drebančia (vargu ar nuo žvarbos) ranka pripliodomi stikliukai, kai prailgė vakarai suskamba daina.

Interakcija

Atkelta iš 3 p.

Brolui toptelėjo, kad jeigu pa-saulio pabaiga egzistuoja, tai – kodėl gi ne – gal jai lemta prasidėti kaip tik dabar? Taip prasidėjo dar viena sriūbaujančio trubadūro kelionė, gerokai peršlakstytą nevilties kvepalais. Istorija būtų taip seilėtai, tarsi be idėjos ir polėkio pasibaigusi, jei ne šios moters taurumas. Matydamo mano brolį kokybiskai besikamuojantį (tenka pripažinti, darbas buvo nepriekaištingas, praktiskai neįmanoma nesižavėti, mat panaudota didžioji dalis poetinių atributų: kiek įmanoma kvailesnė apatija, išdidi mizantropija, tylos dozės tabletėmis ar tiesiai į veną, vandeninas žvilgsnis, na, žodžiu, jis savo vaidmenį visuomet išgręždavo iki paskutinio siūlo), vieną ankstyvą vasaros ar žiemos vakarą ji užsuko pas mus į namus.

Jiedu ilgai šnekučiavosi, nors, kaip dabar prisimenu, tekalbejo ji viena. Klausiausiai prisiurbės prie rozetės, buvau jau bepradėdās nuobodžiauti, kai išgirdau ją tariant: „Melsiuosi, kad tau kuo greičiau palengvėt...“ Ir supratau, kad netrukus prasidės kažin koks itin ekscentriškas žaidimas.

Nesuklydau. Vos tik ji išėjo, brolis užsibarikadavo kambaryje, spėčiau, kad mąstė, bet, geriau pagalvojus, kam gi jam mąstyti, jei gali nirsti, ir sakau tai be ironijos, be pašaipos. Mąstymas, kaip ir žodžiai, nesuteikia nei išvadų, nei veikimo pagrindo, užtart įniršis – sutikite, tai bene įkvėpimo forma – veikia tonizuojamai.

Brolis priėmė iššūkį. O, jis buvo didžiai išiutęs: tik pamanykit, ji melsis. Pagunda įrodysti, kad maldū niekas neišklauso, kurstė ugnį, tad jis ēmėsi visų reikiamų priemonių, jog žaizdos – užgauta savimeile – neužsitrakut, o kraujas liautusi krešėjės. Kaskart įtaręs atslenkant palengvėjimą, jis pasipurtydavo it šlapias šuo ir dar giliau suleisdavo į save iltis. Žinoma, jauneliui knietėjo, kaip ir pirmasyk, kad jo sudarkytą kailį regėtu mūza. Butaforinės kančios, kurios paklausa visada viršija pa-siūlą, afišavimas juk ir yra jos pagrindas; tyliai kenčia tik turin tieji priežastį. Visa savo būtimi jis tarsi šaukte šaukė, kad štai, man nelengvėja, matai? Tavo maldos, mergyt, šiek tiek bukuoja, nemana? Ir taip toliau su didžiausia pagarba pagiežos institutui.

Brolis, regis, jau minėjau, buvo išties atkakli būtybė. Nenu stebčiau, jei šis vaidmuo būtų neribotam laikui pavergės jo sąmonės ritmą, redukavęs visas tai sykles iki vieniu vieno žaidimo. Tačiau šikart jam pasisekė ir iš niveliacijos griuvėsiu jis išsikapanojo nesužeistas, mat ši tyl, švelni ir niekuo dėta moteris atsitsiktinai nusilaužė sprandą. Aš net laikrasčio iškarpa turiu, va labai, net labai neįprasta antraštė: „Varnomis susigundęs rotveileris nuri dena upės šlaitu ji vedžiojusių moterų.“ Pasitraukus varžovui lošimas baigėsi, o mano brolis pasijuto laisvas ir galų gale nu-

galėjės. Nors, mano požiūriu, nederai taip drąsiai priskirti jam laurų, juk, šiaip ar taip, jam palengvėjo, ar ne?

Juokinga, bet jis galbūt ir pats Dievą tikėjo, tarsi instinktyviai, purkštaudamas ir spjaudydamasis, nes nesijautė didis, nors ir nemirtingas. Antai, būdavo, prišneka dalykų, apie kuriuos kitas galbūt patylėtų, prišneka tarsi erzindamas, tarsi juokdamasis, o drauge tarsi prisipažindamas:

– Aš labai laukiu, – skindamas obuolius išgirdau dudenant į ausį, – kad turinčios autobusas, vežanties katalikiškos mokyklos auklėtinius, dar visai jaunus vaikyčius, į Vatikaną, susidurtų su sunkvežimiui, na ar šiaip nugarmėtų į griovi ir kad nė vienas nelikytų.

Atsiskuru, o jis vaiposi, laukia, kaip sureaguosis. Stengiuosi būti šiuolaikiškas, dėl to nekritikuomas pasiteirauju, kodėl.

– Pasidarys lengviau, ir bus gražu, tarsi radus paskutinę dėlionės dalį. Ne vienas aš laukiu proges nebetikėti; dingty kaltę, kad kažkaip ne taip, kažkaip prastai gyveni, nes visi kampai pilni gudročių, spygaujančių, kad esi klaudingame kely. O atsakomybė – kaip tau atrodo? – nėra infekcija: dangus griūdamas neperduodas jos žmogui, nėra net minties, kad jis pats, žmogus, dievą tapčia. Ir žinai, jei žmonija išties gali būti didinga, jei ji gali pranokti gyvūnus, su kuriais palyginta visuomet krūpteli, tai tik tą akimirką, kai pripažins progresą esant ne sibaigiančia proto – prokuroro – kaltinamaja kalba beprasmybei, kuri dievaži niekuo nenusikalto, nebent tuo, kad yra, bet kam šai pytis iš savęs – kokia gi tai kaltė? Ir jei žmonija išties nori būti didinga, ji užčiaups prokurorą, kuriam nė motais, kad jo tirada jau senų seniausiai virto daugiaserjine muilo opera, pykinančiu savęs gromuliavimu, užčiaups jį, o pati iškilmingai, išdidžiai pasibaigs. Ne verkšlenančia, seklia ar skysta savižudybe, o dailiu mirties ritualu, kuris neturės iliuzijų, tokį kaip „bégimas nuo“ – nuo gyvenimo tuštybės (kam taip išsižeisti?), nuo skausmo (kam taip susileisti?) ar „bégimas į“ – į ramybę (tarsi kažkada būtumėm kunkuliavę), į kūrėjo rankas (...), na ir visas likęs vilties rekvizitas. Tai bus pirmasis nepereinamasis ritualas – savitikslės apeigos. O kol kas, iki pasirodant šiam autobusui, many vis dar kirba kažin kokia fundamentali betikslė lingumo stoka. Vis dar atrodo, kad ne be reikalo čia esu, kad einiu, nors man ir nežinomas, tačiau vis tiek svarbias vietininko pareigas.

Brolio šnekėjimo nemėgau, ne todėl, kad jo nesuprasčiau ar kad būtų nemalonu klausytis; tiesiog atrodė, jog jis perdėm nesavarankiškas, vis tyko kritikos ar pritraimo – bet kokio kontakto. Štai kad ir dabar, tiesą sakant, kas man darbo, ką jis galvoja ar kaip jaučiasi? O juk aš galbūt taip sakau vien dėl to, kad jis mėgstu.

Jis visuomet turėjo ką pasakyti, o aš net ką tylėti vargai rasda

vau. Nuo mažumės maniau, jog nemalonu, netgi nepraktiška turėti savo pažiūras, nes visada atsiras protingesnis už tave ir sukritikuos, pašieps visus taip mylimus manymus ir samprotavimus. Taip siaubingai sukritikuos, kad net atskirksti nerasi kuo. Ši kritiką vėliau sumals kitas, ši – trečias, o ketvirtą galbūt aš ir pats sutorosiu, ratas užsi-vers, ir jau niekuomet nepaliaus suktis. Tad – manydavau – geriau neturėti nieko, ką būtų galima sukritikuoti.

Aš jam ir šikart neatsakiau, toliau skyniau obuolius, viso labo paprašiau, kad atneštų daugiau dėžių. Galbūt jis išiutino mano abejingumas; staiga dingo nė žodžio netaręs, o po kelių akimirkų pajutau, kaip užtiškau ant raudonskruosčių obuolių.

Vos tik pramerkiau akis, jų vėl neliko, ir tai kartojoši kelissyk, kol galiausiai liovėsi. Gulėjau ant žemės, saulę dengė dvivamzdžis, o jis laikas brolis niršiai alsavo. Ne iškart suvokiau jį šaukiant:

– Nedrįsk, girdi, nedrįsk manęs niekinti, šunsnuki tu. Manai, ne suprantu? Išklausai mane, įvertini, o pats nė žodžio nepratari, slėpiesi, paskui sau tyliai panosėje murmi, koks aš atgrasus, koks veltėdis, savimyla. Negi tau taip sunku atsakyti, taip sunku supykti, na, kodėl tau nusispjaut, šikniau. Kuo mane laikai, a? Ar save kuo nors laikai?

Jis stipriau išspaudė ginklą man į nosį, ir, rodės, vėl šaus, tačiau užavo toliau:

– Na ir kas, kad turiu silpnybę neteisingiems atsakymams – tu nebandei, tu nežinai, kiek juose džiaugsmo. Na ir kas, kad žaidimas man – visa ko matas, o gerbtai aš jau nieko negerbiu. Jei manai, kad dėl to gali mane niekinti, vadinas, ničnieko, ničnieko nesuprantu. Aš juk visą laiką bandžiau, kol tu laukei. Aš stengiuosi būti, o tu skini obuolius, ar suprantu?

Jis patraukė ginklą nuo mano veido ir pritūpė virš jo. Jo balsas rimo, šalo:

– Ar tau atrodo, kad man skaudu, kai vakarais prieš miegą pasiteiravęs: „Veidrodėli veidrodėli, pasakyk, kas pasaulyje nuo iliužijų nutukęs labiausiai?“ – išgirstu savo vardą? Né kiek. Aš nė vienos vilkduobės neapeisiu ir nė vienų spastų nevengsiu, ir, žinai, dar daugiau – niekada nesimokyšiu iš savo klaidų, kad neatsirastu nė vieno, išdrūsusio pavadinti mane pragmatiku.

Jis pakilo ir ranka nusivalė lūpas:

– Ir nedrįsk manęs niekinti, tu, šliuže. Aš bent savo klaidą turiu, o tu, o ką tu turi?

Né nepajutau, kad tai klausimas; gulėjau po obelimi ir galvojau, kokia gausybė vaisių dar tebelaužo šakas, o dienos vis trumpan ir trumpyn.

O brolis vis šaukė, spjaudėsi, dar dabar girdžiu:

– Sakyk, išgama, na, pasakyk bent žodži!

– Kad nežinau, ką, brolis. Geriau tu kalbėk, – pabandžiau nusiypsoti.

Jis apmaudžiai débtelėjo į mane ir mesdamas šautuvą į žolę iškoše:

– Tu man bjaurus, – ir nuėjo šalin.

Ką gi. O jis man patiko: tokis veiklus, gyvas.

Šautuvas, kuris niekada neiššaus

Valdemaras KUKULAS

pažeminimu. Festivalyje eilėraščiai ne skaitomi, o išdainuojami, išgiedami, sušokami, pademonstruojami ant kino sienos, ir vienintelis tokios „poēzijos“ vertinimo kriterijus lieka atlikėjo temperamentas; kadangi šokama ne poromis, o miomis, ištisomis salėmis, tai ir apie meną čia jau seniai nekalbama. Kaip reikėtų tokį, kaip A. Kaziliūnaitės, straipsnių antologijos ar almanacho! Kaip tokie prisipažinimai visk sustatyti į savo vietas ir kaip visk argumentuoti, motyvuoti! Be šito „intelektualinio pamušalo“ kritika, vos prabilusi apie jaunuosius, ima mikčioti ir čiaudėti, nes dėmesį tenka koncentruoti ne į tai, ką kalbi ir ką aptarinėti, o į savo judesių koordinaciją: jauti, kad klaidžioji, svyrusoji, o vis viena turi apsimesti, kad eini tvirtai. Tiesa, tai palengvintų tik jaunuųjų poezijos suvokimą (bet ji bent jau šiuo metu gausiausia), tačiau maža ką padėtų interpretuoti vyresniuosius ir vyriausiuosius, kurį kūrybos problemos bemaž tos pačios. Bet situacija vienoda: visi žaidimai sužaidžiami šalia arba už tikrosios literatūros lauko, į ją pačią net nebandant išbrauti. Meninė kūryba tapo žaidimu, nors net aklam matyti, kaip juokingai atrodo šešiasdešimtmetis, žaidžiantis slėpynių. Literatūra virto pramoga, nors net šiandieninės beraščių mokyklos absolventai turėtų būti aišku, kad pramoginė funkcija gali būti viso labo dalinė ir pagalbinė meno funkcija. Kitaip mes jau kalbésime velniai žino apie ką, tik ne apie meną.

Dvidešimt penki vasario kultūrinės periodikos autoriai įvairiausiomis elipsėmis ir dar įvairesniais ratais suka apie literatūrą, į ją taip ir nepataikydami (išskyrus gal porą trejetą atvejų). Įsidėmėtina, kad visi dvidešimt penki gudrūs (o tai visai kas kita negu protinį ar tuo labiau išsimintį) ir žino, jog pernelyg nutolti nuo pagrindinio literatūros lauko pavojaus – tada prarastum profesinius orientyrus ir bet kas lengvai apkaltintų neprofesionalumu, bet štai žaisti literatūrą jos pačios papédėje visai patogu ir saugu: ką reikia, pasiūli iš pagrindinio masyvo ir pasinaudoti, ko nepasieki, sužaidi pagal bendras žaidimo taisykles ir, žiūrėk, produktas jau gatavas. Bene labiausiai suvaidintu profesionalumu skaitytojų bando apgauti Irna Labokė („Spektras“, „Barometras“ – „Nemunas“, vasario 17 - kovo 2): sąlyginiai siužeto karkasai šiandien jau nieko nesuklaidinsi, tad I. Labokė apgaudinėja detaliu to karkaso dekoravimu („Spektras“ net tiesiogine šio žodžio prasme apie tai), ir štai jai neblogai pavyksta.

Nukelta i 8 p.

Šautuvas, kuris niekada neiššaus

Atkelta iš 7 p.

Bet autorė pamiršta, kad kuo gražesnė dėžutė, tuo vertingesnis, brangesnis daiktas Jame turi būti supakuotas, o prasmės jos tekstuose neišspausi net pasitelkdamas moderniausius literatūrologijos metodus. Priblokštį, pergašdinti mus norėtų Ramunė Karlonienė („Senolė“, „Gnomo paslaptis“ – „Literatūra ir menas“, vasario 25): bendravimas su velniais, pasirodo, paveldimas, ypač jei apie šiuos dalykus pasiskoma garsiai, ir tai apskyme lemia begalę ašarų, šiurpų, baimių, bet skaitant nei baimės, nei ašaros nesikaupia, greičiau priešingai – nuo veido taip ir ne-nuslysta šypsena, matant, kokios beviltiškos autorės pastangos sugyvinti leisgyvį pasakojimo tekštą. Toje pačioje žaidimų aikštėje, nors ir gerokai arčiau literatūros, atsiduria Virgilijus Veršulis su „Bjauria istorija“ (vasario - kovo „Metai“): nesibaigiantis sapnų (arba fantazijų) vėrinys vertingas tuo, kad jie ne šiaip glaudžiami vienas prie kito – sapnai nuosekliai aiški na, gilina vieną antrą, taip vis kitu kampu pasukdami autorės dominančią socialinę problemą, bet tą vertę sumenkina sapnų sekos sudarymo principas: apskymas parašytas ne stiprėjančios, o krintančios įtampos tonacija, todėl jis neišvengiamai atrodo per ilgas. Jonu Kiriliauskas „Dvelkiantis šalčiu žmogus“ („Literatūra ir menas“, vasario 4) taip pat bando apsimesti moderniu ir profesionaliu, ir jei apskymui taikysime mėgėjiško rašymo kriterijus, turėsime pripažinti, kad tai pavyksta: sėdi sau ant suoliuko žmogus, sėdi taip ilgai ir nuosekliai (gal net metų metus), kad galiausiai virsta visuotinė paslaptimi, neleidžiančia gyventi gretimo namo gyventojams. Bet paslapties įminėjo laukia tok pat metafizinės paslapties likimas. Ir viskas čia būtų gerai, jei ne mėgėjiškas versijų, kas tas žmogus, išskaičiavimas: užuot sukönkretinges, sudaiktinės teksto stilistiką, autorius ją tik sujaukia, kitaip taariant, i paslaptinę kalbėjimą apie paslaptį, jis kaip disonansą įterpią nereikalingo buitiškumo. Algirdas Vaseris („Dovana“ – „Literatūra ir menas“, vasario 11) kaip tik iš visų jégų stengiasi išgauti nors lašą paslapties perdėm elementarioje istorijoje, ir apskymas palieka dirbtinumo, schematiškumo išpūdį. Iliustratyvius ir kalbos požiūriu klaikiai neskoningus Astridos Petraitės vaizdelius apie Salomėją Nérą („Žaliojoj girioj po dešimties metų“ – „Literatūra ir menas“, vasario 11) atsibodo ir aptarinėti, bet jeigu cituojamas juodraštis išties yra S. Néries, būtų nemaža intriga. Žinoma, ji priklausytų jau kitai – ne grozinės literatūros – sričiai, bet vis dėlto... Visiškai nesupratau Aleksandro Sako „Obuolių žolėje“ intenciją (ten pat): jeigu čia kūrinėlis apie tai, kaip tas kūrinėlis rašomas ir parašomas, per maža kūrybinės psichologijos slaptujų signalų ir jų apmastymų, jei čia pa-

prastas tolimų laikų atsiminimo užrašymas, kam tada tie ekskursai į patį rašymą? Nejauku ką tik išvardytų autorų gretoje minėti profesionalų poetą ir prozininką Leonardą Gutauską („Gvyvūnų katalogas“ – „Literatūra ir menas“, vasario 18), bet ką darysi, jei ir profesionalas kartais užsižaidžia užriby, taip ir neįkopdamas į pačios literatūros gūbrij: apie šias jo noveletes ne noveletes, sakmes ne sakmes galima pasakyti tai, kas jau kalbėta apie blogiausius (bet ne geriausius) šio autoriaus eileraščius – viskas pernelyg gražu, dekoratyvu ir kičiška, kad būtų tikra. Marija Macijauskienė sentimentalius, nors ir gerai ornamentuotus vaizdelius („Literatūra ir menas“, vasario 25) verčiau tiesiai vadintų atsiminimais, nes iki savarankiško šios autorės kūrybos masyvo jie tikrai neišaugs, o kaip atsiminimai vaizdeliai būtų vertinami pagal tai, kiek apskritai vertingas ir reikšmingas yra M. Macijauskienės gyvenimas ir kūryba.

Dar sudėtingesnais ir komplikuotesnais viražais apie poeziją, literatūrą suka vasario periodikos eileraščiai – tiek jaunujių, tiek pačių vyriausiuųjų. Kaip visada, labiausiai apstulbina Jonas Jakštasis (vasario - kovo „Metai“), švenčiantis garbingą aštuoniadesimtmety. Perskaitai pirmąsias publikacijos eilutes („Ir medžius, ir žoles neša siaučiantys vėjai. / Kai rytais išsiskleidžia keisti augalai, / Ir medžius, ir žoles neša siaučiantys vėjai“) ir daugiau skaityti nesinori. Bet tuo įdomiau galvoti apie jau sparčiai pasitraukiančią 1930-ųjų kartą: išties tie vytautiniai metai turėjo būti paženklinti kažkokiu prakeiksmu ar palaima, jei sugebėjo pagimdyti ir Justino Marcinkevičiaus, Alfonso Maldonio, Algimanto Baltakio plejadą, ir triskart persivertėli Vytautą Bložę, ir poetenės bejgystės čempioną J. Jakštą, ir totalią vargo pelę M. Macijauskienę. Viskas išsitenka, telpa viename laike, viename ideo-loginiame ir estetiniame diskurse, kuris kitose literatūrose būtų išsidriekęs per penkias nesutaikomas stilistikas. Nepaisydamas pagarbos dviem pastarosioms knygoms, drastiškai teigiui, kad, jei nesutramdys nevaldomo poetinio kalbėjimo srauto, išleidęs dar dvi knygas, greta J. Jakšto atsidurs Stasys Stacevičius (tie patys „Metai“): dabar jo eileraščiai su tikrosios poezijos lauko jau vos vos susiliečia, bet tvirtai į jį nepatenka (ar tai profesionalo patetika: „Vėl stebuklo – iš nemigos – melst? Parastumo – iš ryto? / Iš žlugusios meilės – kad perdegt nebūtų klai-ku?“). Prie panašios klasikinės ar klasikinės imituojančios poetikos bando glaustis Vidmantas Gudas („Literatūra ir menas“, vasario 4), bet čia dar didesnė problema: nuo autentiškos, vienkartinės ir vien-kartiškos poezijos lauko jį skiria pirmiausia Pauliaus Norvilos perfokorta, o ši nuo savitumo regalių atitolina nepajudinamas Tomo Venclovos autoritetas, tad V. Guado situacija – jau net ne antrinio, o tretinio, ketvirtinio produkto situacija. Vis dėlto, nors verdiktas griežtas, šio autoriaus eileraščių, o

sai nepatriotiskas bomžas Stasiūnai“ laikau vienu svarbiausių pastarojo meto savo poetinių atradimų: „čia ne mano šalis nes manės čia niekas nemyli / niekas netiesia rankos nesako davai imk išgerti / nusušildo minkštosis gruoblėtas asfaltas tévynės / ir lietus nepraplauna akių tad einu prisimerkęs“ (nevykusi paskutinė eilutė). Norėtusi patikėti Dianos Šarakauskaitės (vasario - kovo „Metai“) meninio ir asmeninio išgyvenimo intensyvumu, verčiančiu eileraščių plėtotis griūvant bangai ant bangos, eilutei ant eilutės, nuo kalbėjimo skubrumo ir jaudilio nuolat užspringstant ir užsikosint, bet, viena, tokia jau buvo Marija Jurgelevičienė (o kas iš jos liko, kai virto Mari Poisson?), antra, meninį vaizdą grindžiant kultūriniu įvaizdžiu, ypač jei tas įvaizdis interpretuojamas pasauliniu mastu, net labai intensyvų eileraščių galiama tėsti be galo, ir vis tiek jis nebus savarankiškas (turiu galvoje tekstą „mano tévas Hamletas“). Atrodo, kad Evaldo Ignatavičiaus („Literatūra ir menas“, vasario 11) poetinį lauželį poezijos plynėse taip pat kažkas jau seniai kūrena (pirmiausia praėjusio amžiaus ašuntojo, devintojo dešimtmečio debiutantai), bet tai nereiškia, kad iš tos pačios „medžiagos“, iš tos pačios fragmentiškos pasaulio pajautos negalima susikurti savo nuoseklios poetinės sistemos, kuri atskirtu nuo kolektivinio kalbėjimo. Tiesa, jei E. Ignatavičius tokiai ir kuria, iš vienos publikacijos to ne-pamatysi, o pirmojoje knygoje jis jokių programų, kūrybos užduočių sau nekélė. Bent dabar man atrodo svarbu pastebeti, kad šio autoriaus (dar nesakau – poeto) miniatiūros yra gerokai sėkmingesnės už ne taip seniai „Nemune“ pademonstruotas Gintaro Patacko gaudynes, neatgaunant kvapo ir pametus bet kokią kryptį. Atsibodo kalbėti apie Dovilės Zelčiūtės dvasinę anemiją ir absoliučią poetinę bekalbystę („Literatūra ir menas“, vasario 18), nors kiekvienoje jos publikacijoje vis dėlto geranoriškai žiūrėdamas būtinai surastum po vieną visai neblogą eileraščių (šioje – priešpaskutinį), bet koks gražus D. Zelčiūtės paveikslas jai dedikuotame Dalios Jazukevičiūtės eileraštyje (ten pat)! Vidurnakty kaip likimas įsiveržia susivėlus ir įsiaudrinusi ragana ir pareikalauja: rašyk eileraščių apie mane! Ar D. Zelčiūtė įsivaizduoja, kiek koncepciją, kiek pasaulio ir žmogaus sampratų sukasi apie šį vaizdinį? O, jei šis vaizdinas rašytų jos eileraščius, kokią poetę turėtume! Negaliu vieno aptarinėti Artūro Valionio („Nemunas“, vasario 17 - kovo 2), man jis kol kas neįsivaizduojamas be tandem su Gyčiu Norvilu: abu vienodai racionalizuojা poetinį kalbėjimą, netgi iracionalią tikrovę aprašyk ins-tinktyviai paversdami racionalios proto formulės segmentu, abu vienodai „miestina“ gamtą, net jei ji ir mieste išlieka tik gamta, abu vienodai universalų miesto gyvenimą ir būti sugeba paradoksaliai parversti intymios savo biografijos sa-vastimi. Svarbiausia, kad ne klasikinės tonacijos eileraščiuose, o

metų įsivaizdavome, kad televiziujos herojai taps svarbesni už šeimos narius ir žmona muš virą, sutrukdižius jai žiūrėti serialą, kurio herojus jau seniai virtos mylimuoju?). R. Lukauskaitės eileraščius, jei būtų mano valia, išleisčiau kaip sociologinę mokomąjai priemonę, bet kol kas ne kaip poeziją. Kita vertus, turint galvoje šiandieninės literatūros situaciją (ne tik poezijos), gal sociologinė eileraščio vertė net svarbesnė už estetinę?

Tad kas iš tų dvidešimt penkių peržengia tikros literatūros teritoriją? Be jokių abejonių, Elena Karnauskaitė („Nemunas“, vasario 3 - 10). Neįtikėtina, kad tokia kasdienė, buitinė semantika, suvaldyta valingos meninės struktūros, staiga virstų būties universalija. Nemaniau, kad iš tuometinių moksleiviukų – Virgilijaus Gasiliūno, Valdo Daškevičiaus, Aurelijaus Katkevičiaus ir kitų panašaus intelektualinio rango jau nuolii būrio – ši mergina kuo nors išsiskirtą (o dar beviltiškos serijių poetų gamintojos ir labai vidutiniškos poetės Bronės Liniauskienės mokinė!), bet, pasirodo, ji gyveno, ir to užteko, kad rastusi gerą poeziją. Žinoma, be jau minėto „intelektualinio rango“ E. Karnauskaitė būtų likusi J. Jekentaitės, G. Dineikaitės, M. Macijauskienės ir dešimčių kitų panašių autorų gretose, be talentas yra likimas, o likimas yra talentas, ir dabar ši autorė puošia gražią Klaipėdos literatūrinę žemę. Birutė Jonuškaitė („Katilina“ – „Nemunas“, vasario 3 - 10) ne pirmą kartą pademonstruoja, kad sugeba kurti puikų meninį tekstą, bet kodėl taip nutinka, kad ten, kur tekstas sušvityti visomis semantinėmis ir intona-cinėmis spalvomis, nesuintriguoja nei tematika, nei problematika (kaip „katilinos“ atveju), o ten, kur dėmesys sukoncentruojamas būtent į žmogaus likimą, neviltin varo pasakojimo elementarumas? Sakyčiau, viena koja į tikros literatūros teritoriją įžengė ir Romas Daugirdas su „Atkarpomis“ („Šiaurės Aténai“, vasario 4), bet tai paskutinis tokis pagyrimas: šis autorius, manau, ne tik mane bai-gia „uzknisti“ savo produktyvumu. Suprasčiau, jei tai būtų tautos ar bent apibrėžtos socialinės jos dalies poetas, kurio kūrybos žmonės lauktu burnas išžioje. Dabar turime reikalą su labai kontroversišku autoriumi, garantuoju, kad jo kūrybos perprodukcija kelia tokį pat skaitančiosios visuomenės pasipriėsinimą, kokį kėlė kasmėnesinės E. Mieželaičio publikacijos. Dar visai nesenai, pasisakydamas už R. Daugirdą (iš esmės ir dabar už jį pasakau, bet nepritariu jo gyvenimo literatūroje praktikai), pabrėždavau: tai pagrindinis jaunujių treneris. Dabar jo treniruojeti seniai ištarpo, o jei mokytoju ji pripažista tik Algimantas Lyva, geriau tokios mokyklos, kaip Herkaus Kunčiaus, tik vėlgi per savo perprodukciją jis kartaais taip nuklysta į lankas, kad darosi gėda minėti ir šio autoriaus pardare. Ačiū Dievui, „Pradėta, nепabaigta istorija“ (vasario - kovo „Metai“) subalansuota ir stilistiskai, ir tematiškai. Nepaisant to, vis viena nuobodi. Bet geriau jau nuobodis negu keliaisluoksnė, keliakryptė ir keliaprasmė eklektika.

Gabrielė Petkevičaitė-Bitė: rašytoja, pedagogė, politikė, filantropė

Iškilmingi minėjimai ir parodos

Nijolė RAIŽYTĖ

Toli gražu ne kiekvienas rašytojas, net ir garbus klasikas, jubiliejaus proga sulaukia tokio išskirtinio dėmesio, koks šiemet parodytas iš Panevėžio krašto kilusiai prozininkai Gabrielei Petkevičaitė-Bitei. Lietuviai literatūros ir tautosakos institutas Vilniuje surengė solidžią konferenciją „Gabrielė Petkevičaitė: privatūs ir vieši kultūrinių gyvenimo modeliai“, Lietuvos bankas į apyvartą išleido 50 Lt sidabrinę kolekcinę proginių monetą 10 000 vienetų tiražu (dailininkas Rimantas Eidėjus), AB „Lietuvos paštas“ – naują pašto ženklą iš serijos „Žymūs žmonės“ (dailininkė Aušrelė Ratkevičienė), Maironio lietuvių literatūros muziejus Kaune pakvietė į minėjimą ir parodą „G. Petkevičaitė-Bitė: rašytoja, pedagogė, politikė“ (paroda rengė šio rašinio autorių ir dailininkė Viktorija Paliokienė), E. Vaičekausko knygyno leidykla Panevėžyje išleido išsamų rašytojos „Karo meto dienoraščio“ tritomį. Visgi išpūdinčiai minėjimai vyko rašytojos gimtajame krašte. Kovo 30 d., švenčiant jos gimtadienį, Panevėžio apskrities G. Petkevičaitės-Bitės viesojį biblioteką (direktorė Rima Maselytė) surengė konferenciją „Kultūros laukas G. Petkevičaitės-Bitės ir šiuolaikinėje Lietuvoje“. Ją pradėjo ir ižanginę kalbą pasakė Lietuvos respublikos prezidentė Dalia Grybauskaitė, kalbėjo kultūros ministras Arūnas Gelūnas. Profesorė Viktorija Daujotytė savo pranešime pažymėjo: „Pagal ankstyvą sąmoningumą, pagal savo pareigas tautai, visuomenei, kultūrai, valstybei suvokimą, pagal pilie-

Gabrielė Petkevičaitė-Bitė apie 1877 m. Rygoje.
V. MALINOVSKIO nuotrauka

tiškumą Bitė galima lyginti su Vincentu Kudirką, Povilu Višinskui, Juozu Tumu-Vaižgantu.“

Tą pačią dieną po pietų Panevėžio kraštotyros muziejaus kolektyvas (direktorius Arūnas Astramskas) pakvietė į parodos „G. Petkevičaitė-Bitė: kilni pareiga kilti į kelti“ atidarymą. Profesionaliai ir įdomiai parodą parengė muziejaus Istorijos skyriaus vedėja Jūratė Gaidelienė ir Etninės kultūros skyriaus vyresnioji muziejininkė Vitalija Vasiliauskaitė, dailininkė Dauguolė Gailiūnaitė. Šią rašytojos 150-osioms gimimo metinėms skirtą parodą rėmusi Seimo pirminkė Irena Degutienė atidarymo renginyje kalbėjo: „G. Petkevičaitė-Bitė mylėjo žmones, jais rūpinosi. Ji viena save, kaip ta bitelė, išdalijo ap-

linkiniams. Jos kūryba persmelkta meilės Lietuvai ir žmonėms.“ Panevėžiečių renginių ciklą pratęsė Panevėžio J. Miltinio dramos teatras, vakare parodė spektaklį „Bitė“ (režisierius Vytautas Kaniušonis). Pagrindinė G. Petkevičaitės-Bitės vaidmenį atliko Eleonora Koriznaitė, Žemaitės – Eleonora Matulaitė. Renginius Panevėžyje vedė aktorius ir režisierius Albinas Keleoras.

G. Petkevičaitė-Bitė – politikė, kandidatė į Lietuvos preidentus

Populiariausia visų jubiliejinių parodų nuotrauka – „G. Petkevičaitė su Steigiamojo Seimo pirmojo posėdžio moterų grupe 1920 m. gegužės 15 d.“ Rašytoja atidarė ši Seimą. Maironio lietuvių literatūros muziejus surengtoje parodoje eksponuojamas ir pakvietimas – Jame G. Petkevičaitė Steigiamojo Seimo atidarymo proga kviečiamā į katedroje vyksiančias pamaldas. Šiandien jau primirštas, o gal kai kam ir visai nežinomas faktas, kad G. Petkevičaitė kartu su labdarinės draugijos „Žiburėlis“ pirminkė Felicija Bortkevičiene, Antanu Smetoną ir Kaziu Griniumi 1926 m. kandidavo į Lietuvos prezidento postą. Didele balsų persvara prezidentu buvo išrinktas K. Grinius, tačiau tai, kad rašytoja iškėlė savo kandidatūrą, rodo jos drąsa ir pasitikėjimą savimi.

Moterų teisių gynėja

G. Petkevičaitė buvo aktyvi moterų teisių gynėja, ypač aštriai pasisakiusi prieš prostitutuciją ir viešuosius namus. Paleistuvystės namus vadino „žmonijos gėda“, „bjauria dème“. 1907 m. pirmajam Lietuvos moterų suvažiavimui parengė nuostatus, skaitė tame renginį, ragindama moteris mokyti, švestis, vaduotis iš tamasybės, prietarū, „vyrų despotizmo“ ir „pačių apsileidimo“. Rašytoja kalbėjo: „Neturime dar mes užmiršti ir tos tiesos, jog visokios teisės, niekuomet ir niekam jos nebuvu duodamos, bet visuomet imamos.“ 1910 m. Vilniuje išleistoje knygelėje „Apie moterų klausimą“ samprotauja: „Kas šliūbo priesaką sustatė, verčiančią moterę paklusnumą prisiekti? Kas paglemžė turė didžiausias dalis? Kas uždaro mokyklos duris moterims trokštančiomis mokslo? Kas neprileidžia moterų užimti pelningą viešpatystės tarnautojų vietą? Kas uždaro moteris paleistuvystės urvuose? Kam tie urvai reikalingi? Kas juos lanko? Ir ant visų tų klausimų, tikrų gyvenimo kruvinų žaizdų – bus vienas atsakymas: vyrai kaltininkai, tik vyrai! Jie neprileidžia moterų niekur! Jie vieni įstatymus rašo!“

Profesorė Viktorija Daujotytė konferencijoje Panevėžyje.

Bitininkė

Silpnos fizinės sveikatos, tačiau stiprios dvasios ir stoisko charakterio (jį grūdino ir aplinkybės: manos neteko devynerių, mokėsi griežtoje vokiškoje Mintaujos gimnazijoje, augo su globos reikalaujančiais broliais, anksti pradėjo talkinti tėvui, daktarui Jonui Leonui Petkevičiui ne tik vaistinėje, bet ir dideliamė ūkyje) G. Petkevičaitė nebuvovo vien tik turtingo tėvo bajoro išlaikytinė. Baigusi bitininkystės kursus, pati išteigė per 50 avilių bityną. „Čia ji ūkininkauja, šeimininkauja, tėvą karsina, vaikus moko, našlaičius globoja, moksleivija proteguoja, literatūrą skleidžia ir pati daug rašo, jau tokį dalykelių, kurie sudaro jai geros beletristės vardą“ (Vaižganto Raštai. T. XIII. Kaunas. 1929 m.).

Originalią ir retą nuotrauką, kuriuoje G. Petkevičaitė jamžinta kartu su kitomis Klementinos Maculevičiūtės vedamų bitininkystės kursų dalyvėmis Tiškevičiaus dvare Deltuve (1885 m.), šiandien saugo Panevėžio kraštotyros muziejus, tačiau jos kopiją lankytaji gali pamatyti ir Maironio lietuvių literatūros muziejus surengtoje parodoje. Puikios bajoriai ir dvarininkaičių suknelės, originalios skrybėlės, madingos to meto merginų šukuosenos. Rašytoja taip pat puošnai ir madingai apsiengusi. G. Petkevičaitės bičiulė Žemaitė (kartu jos, P. Višinskio su pažindintos ir paskatintos, slapyvardžiu „Dvi Moteri“ paraše keletą dramų) gyveno skurdžiau, rengėsi kukliau, dažnai ryšėdavo skarelę. Pasakojama, kad žmonės, kurie jų nepažinojo, Žemaitė dažnai palaikeydavo G. Petkevičaitės tarnaite. Panevėžiečių spektaklyje „Bitė“ sukurta įtikinama XIX a. pab.-XX a. pr. Rusijos carizmo valdomos Lietuvos atmosfera, šviesuolių kova dėl lietuviškos spaudos atgavimo (šitėje veikloje dalyvavo ir G. Petkevičaitė), o ir aktorių drabužiai toki, tarsi jie kai tik būtų nužengę iš senų pageltusių nuotraukų. Išpūdinčiai pertekitos ištraukos iš G. Petkevičaitės „Karo meto dienoraščio“. Pirmojo pasaulinio karo metais rašytoja kiek galėjo šelpė visus alkanus, užklydusius į jos gimtajį Pužiniškio dvarą: tiek rusus, tiek vokiečius; tiek buvo viena salyga: palikit šautuvus už durų!

Parodos atidarymas Maironio literatūros muziejuje.

Pedagogė ir filantropė

G. Petkevičaitė savo šeimos nesukūrė, tačiau nuo mažens užaugino ir į mokslus išleido našlaitį Antaną Kasperavičių, globojo brolio Vladislovo vaikus, šelpė neturtinus moksleivius, daug padėjo ir potės Salomėjos Neries vyriui skulptoriui Bernardui Bučui. Skulptorius, prisimindamas savo mokytoją, pasakojo: „Buvaus daug piešęs ir namuose, niekieno nemokytas. O Pužiniškyje mane mokė pati Petkevičaitė. Ji man duodavo popierius ir pieštukus, mokė piešti ir akvarele. Dažniausiai tai buvo piešimas iš natūros. Dvare buvo *lustrų*, indų. Ji paaiškindavo, kaip juos piešti, kaip komponuoti piešinių. Dabar aišku, kad Petkevičaitė tinkamai mokė mane elementarių piešimo taisyklių: kaip laikyti pieštuką, kaip komponuoti. Žodžiu, – ji mano pirmoji tikra piešimo mokytoja. Kai kuriuos mano piešinius ji pasilikdavo sau, kai kuriuos nešdavau namo. Didesnis ten atlitas darbas buvo vytis nepriklausomybės paskelbimo proga (akvarelė). O prieš kursą pabaigą, kai ji nutarė, kad man reikia stoti į gimnaziją, uždavė nupiešti rankas. Pasisodinai broli ir nupiešiau. Zikaras dėl tų rankų mane ir priėmė. Jis mano darbus visados parodydavo Petkevičaitėi ir Lindei. Atsimenu, kaip Lindė pagyrė mane už iniciatyvą dalyvauti monetų konkurse.“

Panevėžio gimnazijoje rašytoja dėstė lietuvių, vokiečių kalbas, dailyrastį, Lietuvos ir visuotinę istoriją, pasaulinę literatūrą, pati parengė keletą vadovelių mokykloms. Teresė Bukauskienė, tyrinėjusi G. Petkevičaitės pedagoginę veiklą, pastebėjo: „Naujos medžiagos Lietuvos vidurinės mokyklos kūrimosi istorijai teikia Bitės veikla Panevėžio gimnazijoje: asmenybės ugdymo būdai, mokymo turinio formavimas. Čia atskleidė iki šiol nežinomi Bitės kūrybiniai ir organizaciniai sugebėjimai, jos principingumas ir drąsa, kovojant už savo pedagoginius principus.“

Rašytoja

Maironio lietuvių literatūros muziejus surengtoje parodoje lankytaji pamatys ir pirmuosius G. Petkevičaitės knygų, išleistų dar lietuviškos spaudos draudimo metais, leidimus. Kuklios, plonytės, pageliusios knygelės šiandien jau – bibliografinė retenybė. Eksponuojamas apskrymas „Tėvas ir sūnus“ (1900), išleistas Schoenkės spaustuvėje Tilžėje, drama „Kova“ (1900), taip pat išspausdinta Tilžėje, Otto v. Mauderės spaustuvėje, paueikslėlis iš moksleivių gyvenimo „Nebepirmas“ (1902), pirmasis rašytojos apskrymų rinkinys „Krislai“ (1905), išleistas Vilniuje, Juozapo Zavadskio spaustuvėje, „Karo meto dienoraštis“ (1925), romanas „Ad astra“ (1933) ir kitos knygos. Parodoje rodoma ir žymiausio G. Petkevičaitės-Bitės asmenybės ir kūrybos tyrinėtojo Juozo Jasaičio monografija apie rašytoją, ir 2009 m. Lietuvos rašytojų sajungos leidyklos išleistas Nijolės Kliukaitės biografinis romanas „Bitė“. Šalia knygų eksponuojami G. Petkevičaitės rankraščiai, laiškai, atvirlaiškiai, vizitinės kortelės.

Zenono BALTRUŠIO
nuotraukos

Būsimų kritikų varžytuvės

Kauno apskritys Juozo Naujailio muzikos gimnazijoje vyksta įvairiausi konkursai – čia rungtyniauja pianistai, styginių, pūtikai, choro dirigentai. Yra net sofeldžio konkursas, padedantis pamėgti šią nelengią discipliną. Trūko gal tik muzikos kritikų varžytuvius; spragą nusprendė užpildyti Muzikos teorijos skyriaus mokytojos Irma Jankauskiene ir Eugenija Žakienė, surengusios rašinių konkursą „Koncertų salių duris pravėrus...“ Jos pasiūlė vyresnių klasių įvairių specialybų moksleiviams išbandyti jėgas vertinant muzikinius ar teatrinius įvykius (neribotas nei

rašytinių opusų žanras, nei apimtis, nei tematika). Tekstus vertino solidi komisija: muzikologai Lina Stankevičiūtė, Rimutė Briliénė, Julius Kuzinas, Kauno filharmonijos vadybininkė Lina Krėptaitė, gimnazijos choro dirigavimo ir muzikos teorijos skyriaus pirmininkė Audronė Marcinkevičiūtė. Konkursu laureatai gavo kvietimus į Kauno muzikinio teatro spektaklius, į Filharmonijos koncertą, geriausiai autoriai sulaukė savaitrašcio „Nemunas“ palaišymo – jie pėnė prenumeratai ir galimybę išvysti savo rašinį savaitrašcio puslapiuose.

„Naujosios muzikų kartos“ vasaros festivalis

„Naujoji muzikų karta“ – Lietuvos muzikos organizacija, leidžianti publikai susipažinti su talentingiausiais jaunaisiais pasaulio atlikėjais ir skatinanti susidomėjimą klasikine muzika. Ji organizuoja koncertus Lietuvos bei pasaulio salėse – Berlyno filharmonijoje, Niujorko Carnegie Hall, Londono Wigmore Hall ir kt. – kurių metu pristatomos pirmo ryškumo žvaigždės: pianistai Kasparas Uinskas (Lietuva), prestižinio XIII P. Čaikovskio konkurso laureatas Miroslavas Kultyshevėnas (Rusija), rudenį vykusio XVI Fryderyko Chopino konkursu laureatas Ingolfas Wunderis (Austrija), Aleksejus Gryniukas (Ukraina – Didžioji Britanija), Igoris Lovčinskis (JAV), smuikininkai Andrejus Baranovas ir Sergejus Malovas (Rusija), Alexanderis Gilmanas (Vokietija), ooperos solistai Sandra Janušaitė ir Eugenijus Chrebtovas (Lietuva), bajorinistas Aleksandras Hrustevičius (Ukraina) bei gitaristas Wimas der Herderis (Olandija). Vienas iš svarbiausių „Naujosios muzikų kartos“ tikslų – ne tik pristatyti publikai ryškiausius atlikėjus, bet ir padėti jauniems muzikantams daryti karjerą, o tai konkuruojančiam muzikos pasaulyje labai sunku.

Vilniuje, Kaune, Klaipėdoje organizuojamus pasaulyje priprāžintų atlikėjų koncertus „Naujosios muzikų kartos“ astovai pradeda supažindindami klausytojus su trumpa atlikėjo biografija. Originali mintis – leisti jauniems, dažnai dar mokykloje tebesimokantiems muzikantams „apšildyti“ publiką, t. y. pagrobi vieną iškilų kūrinį prieš pasirodant pagrindiniams atlikėjui. Tokia idėja padeda atsiskleisti jaunesniems, bet ryškų talentą turintiems žmonėms. Be to, organizacija dažnai rengia edukacines programas bendrojo lavinimo mokyklose, kad su aukščiausio lygio klasikine muzika galėtų susipažinti ir kitokį kelią pasirinkęs jaunimas. Juk aistra universalioms, nesentančioms vertybėms reikalalinga ne tik muzikantams, bet ir plėčiajai visuomenei. Iš patirties žinau, kad nemaža dalis moksleivių dabar nuolat lankosi klasikinės muzikos koncertuose ir netgi pradėjo groti kokiui nors muzikos instrumentu!

Festivalis

Didžiausias „Naujosios muzikų kartos“ organizuotas renginys – praėjusių metų liepos 7-16 d. Vilniuje vykęs pirmasis klasikinės muzikos festivalis ir akademija. Pasaulyje priprāžinti jauni pianistai ir instrumentininkai 10 vakaru iš eilės koncertavo modernioje Nacionalinės M. K. Čiurlionio mokyklos Šokio teatro salėje, o dienomis dalijosi patirtimi vasa-

ros akademijoje. Meistriškumo kursai ir individualios pamokos buvo rengiamos Nacionalinės M. K. Čiurlionio mokyklos aktų salėje, LMTA centriniuose rūmuose ir Tuskulėnu dvare.

Man teko dalyvauti šiame kultūros projekte, todėl su džiaugsmu galiau pasidalysi malonaisių išpuodžiais. Festivalio metu stebėjau net kelis nuostabius, įkvepiantį asmenybių koncertus – K. Uinsko ir styginių kvarteto „Chordos“ atliekamą F. Chopino Koncertą fortepijonui Nr. 1, A. Gryniuko, I. Lovčinskio ir M. Kultyshevės rečitalius bei I. Wunderlio atlikėjų tą patį F. Chopino Koncertą fortepijonui. Iš visų muzikantų didžiausią išpuodį paliko A. Gryniukas, kuris, nors sužalotas po sunkios traumos ir koncerto metu sėdintis ant specialios kėdės, tiesiog pribloškė originaliu kūriniu suvokiniu ir puikia technika. Nors prieš koncertą buvau mačiusi vaizdo medžiagą, kur A. Gryniukas atlieka F. Lisztovo Šeštąją Vengriškają Rapsodią, vis tiek buvo sunku patikėti, kad tokia galima technika gali derėti su unikalioje interpretacijoje. A. Gryniukas koncerte grojo J. S. Bacho Partitą B-dur, W. A. Mozarto Sonatą Nr. 11 A-dur, kurios pirmoji dalis sujaudino iki ašarų, F. Lisztovo „Mefisto valsą“ Nr. 1, pribloškusi tobulą techniką, ir S. Prokofjevo Aštuntąją Sonatą, o bisui – F. Chopiną. Mazurka a-moll atlikta taip jautriai, kad salėje nebuvu girdėti ne garselio. Nukėlęs rankas nuo klaviatūros A. Gryniukas pirmiausia išgirdo atodusius, o tik paskui – griausmingas ovacijas.

Akademija

Vasaros akademijoje su manimi dirbo M. Kultyshevės, Aleksejus Gryniukas ir K. Uinskas, kiekvienas jų davė naudingų ir originalių patarimų, kaip groti pasirinktus kūrinius. Mūsų profesijoje svarbu išgirsti daugelį nuomonių ir interpretacijų, kad galėtum sekurti savo atlikimo viziją. Praverčia kiekvienas pastebėjimas, netikėtas palyginimas, mažiausia išduota gudrybė. Labiausiai man išsiminė A. Gryniuko meistriškumo pamoka: grojau Fryderyko Chopino Baladę Nr. 3, o kuriožiskas nutikimas neabejotinai buvo M. Kultyshevės pamoka. Atskubėjusi į LMTA auditoriją, sužinojau, kad pianistas beveik nekalba angliskai, o aš nemoku rusiškai. Taigi teko griebtis gestų kalbos ir kelių žinomų vokiškų žodžių. M. Kultyshevės net paskambino mobiliuoju telefonu vienai iš renginio organizatoriu, kad išverstu man iš rusų kalbos svarbią mintį. Bet muzika – universaliai kalba, tad ir šią pamoką atsimenu kaip vieną iš vertingiausių.

Festivalyje dalyvavau 5 dienų, o mano ypatingą patirtį vainikavo Tuskulėnu dvare surengtas akademijos dalyvių koncertas, kuriame grojau ir aš. Tvyrojo neeilinė atmosfera – tiek daug jaunu, įvairių tautybių žmonių vienoje vietoje, visų jų žvilgsniai nukreipti aukščiau, nei šių laikų var-

totojiškumas ir banalumas. Jaučiau bendrystę su jaunaisiais atlikėjais ir akademijos studentais, tarsi būčiau kitokios, ypatingos, geresnės žmonių bendruomenės dalis. Pasaulinio lygio atlikėjai buvo malonūs, draugiški ir iš pažiūros tokie paprasti, kad gatvėje niekada neatkreipti į juos dėmesio. Tik gaila, kad iš visos Lietuvos ir pasaulio suvažiavusių akademijos „studentų“ gretose beveik nebuvu „čiurlioniukų“. Nors festivalis vyko jų mokyklos salėse, kažkodėl jie nusprendė renginių ignoruoti...

Visuomenės požiūris

Deja, festivalio koncertai nepritraukė labai daug žiūrovų, organizatoriai vos nepatyrė nuostolio. Galbūt kalta vasara – daug kas išvykė, o gal žmonėms vis dar baugu praverti klasikinės muzikos koncerto salės duris. Festivalis buvo deramai išreklamuotas – Vilniuje ant dažnos autobusų stotelės galėjai pamatyti koncertų afišas, o interneite reklamos mirgėjo beveik kiekviename informaciiniame tinklalapyje. Liūdnai, kad žmonės to ne tik neįvertina, bet ir piktinasi. Pavyzdžiu, prieš pat festivalį vienam naujienų tinklalapyje galėjai paskaityti tokį komentarą: „Ko tas Uinskas taip reklamuojasi, juk klasikinė muzika ne „Makdonaldas“, kam versti ją kiču...“, taip pat nestigo piktų pasityciojimų iš nuoširdžių organizatoriu pastangų. Bet juk klasikinė muzika niekada nevirš kiču, o jos populiarinimas visada nusipelno tik sveikinimų. Tokie komentarai įrodė, kad didžioji Lietuvos visuomenės dalis sugadinta masinės kultūros, neapkantinės naujovėms ir dar nepribrendusi klasikinei muzikai. Galbūt šie žmonės, jei nors kartelį išdrįstų atėiti į koncertą ir pasiklausyti, išsitu iš jo geresni, ne tokie piktai.

Pabaigai reikyt paminėti, kad liepos pradžioje prasidėjo neįprastai karščiai, todėl ruoštis festivaliui tapo itin sunku. Kol daugelis žmonių mėgavosi saule ir ilėjosi prie ežerų, muzikantai „kepe“ priteimdtyose klasėse... Be to, dėl aukštos oro temperatūros lėčiau važiuodavo traukiniai, tad kartą vos nepavėlavau į M. Kultyshevės koncertą. Traukinys buvo stotyje likus 15 minučių iki reginio pradžios, todėl turėjau imti taksi ir lenktyniniu greičiu švilti Vilniaus gatvėmis iki Šokio teatro... Bet nesigailiu – buvo verta. „Naujosios muzikų kartos“ festivalis – man svarbiausias vasaros įvykis, jis gerokai pakeitė mėgstamą ir paskatinio labiau tikėti tuo, kas man svarbu. Vilnius, toks originalus kultūros projektas vyks dar daugelį metų ir visiem jauniesiems muzikantams linkiu Jame dalyvauti. O kol laukiamė vasaros, susitiksime „Naujosios muzikų kartos“ organizuojamuose koncertuose, kurie liudija, kad gerai klasikinei muzikai lemta gyvuoti ir būti išgirstai ne tik muzikantų, bet ir visuomenės.

Inga LAUKAITYTĖ

Fortepijono genijus – pirmą kartą Lietuvoje

Talentas visą kūrinį atlieka tobulai, puikiai jaučia klausytojų pomėgius ir siekia pasiekimo tarp publikos. O genijus atlieka viską savaičių ir ne visada randą kontaktą su publiką. Jis nebijo publikos ignoravimo ir viešumo scenoje.

Rusų pianistas ir kompozitorius A. Goldenveizeris

Muzika gali džiuginti, sukelti pakilių emocijų, o suskambus nostalgija dvelkiančiomis natoms mes paskestame švelnaus liūdesio bangose. Muzika gali įtraukti į savo stūkuri ir ilgai nepaleisti, ji nuramina ar užgauna jautriaujas sielos stygias. Garsų lavina pripildo mūsų sielą nepaprastu ir tikrų jausmų.

Kad muzika gali viską, mums irodė vienas geriausiai pasaulio pianistų Eugenijus Kissinas. Jis gimė Maskvoje 1971 m., groti pianinu pradėjo būdamas vienerių, dvejų metukų jau grojo ir improvizavo iš klausos, pirmą viešą koncertą atliko dešimties metų, pasaulinę karjerą pradėjo 1985 m. Šiuo metu jis neprilygsta pasauliję talento pianistas. Muzikumas ir interpretacijos gelmė, o kartu tobulas virtuoziškumas E. Kissinui pelnė išskirtinę vietą ne tik tarp savo kartos, bet ir tarp visų laikų pianistų. Jis nuolat kviečiamas koncertuoti visame pasaulyje, bendradarbiaujančios su geriausiais orkestrais ir dirigentais. E. Kissinas pelnė begalę muzikinių apdovanojimų. Daugybės premijų ir pagyrimo žodžių nusipelnė jo įrašai.

2010 m. lapkričio 2 d. Lietuvos nacionaliniame operos ir baletų teatre skambėjo šio pianisto interpretuojami dvejų kompozitorų romantikų, ypač pasišventusių fortepijoninės muzikos kūrimui, F. Chopino ir R. Schumanės. Šiuos autorius atlikėjas pasirinko neatsitiktinai – 2010 m. visas pasaulis šventė minėtų kompozitorų 200 gimimo metines. Pirmoje koncerto dalyje skambėjo aštuonios R. Schumannės Fantastinės pjesės op. 12, Novelet Nr. 8 fis moll, op. 21. Kontrastingai atlirkos nuo pirmųjų natūjos prikaustė klausytojų dėmesį. Antroje koncerto dalyje skambėjusių visų keturių F. Chopino baladžių interpretacijose atskleidė išspūdingiausios pianisto talento spalvos. Sužavėtiems, paklusius iš savo kėdžių ir entuziastinių prasiantiems boso klausytojams E. Kissinas padovanojo dvi meistriškas F. Chopino valsų – cis-moll ir As-dur – interpretacijas. Publikai nerimstant, koncertą užbaigė populiariuoju F. Chopino Scherzo b-moll.

Šis koncertas – svarbus Lietuvos muzikinio gyvenimo įvykis. Jo generalinis rėmėjas – Vladimiro Romanovo fondas. Šio stulbinančio pianisto pasirodymu pasigérėti susirinko tiek paprasti muzikos mylėtojai, tiek profesionalūs Lietuvos pianistai. Ne paslaptis, kad mūsų teatras nepasižymi gera akustika, tačiau tai netrukdomi susilieti su nuostabia fortėpijono muzika ir gérėtis ja. Pribloškiamas virtuoziškumas, žerinti technika ir iš širdies sklindantis muzikalumas. Kai visa tai yra profesionaliai suderinta, tokio atlirkimo pamiršti neįmanoma. Po koncerto ilgai mintyse skambėjo F. Chopino baladžių fragmentai. S. Rachmaninovas yra pasakęs: „Puikus kūrinio atlirkimas reikalauja ne tik techninio meistriškumo. Visa, kas gražiausia, reikalauja daugybės apmąstymų. O technika – tai tik pradžia.“

Skambant E. Kissino atliekamai muzikai galėjai jausti, kaip kiekvienas garsas kažką kalba. Atlirkėjas įtikinamai šneka visiems suprantama kalba. Kiekvienas klavišo paspaudimas – tarsi išstartas žodis, kuris tobulai atspindi tiek kompozitorius, tiek atlirkėjo vidinius pasaulius, mintis, emocijas. Juk nepaprastai gražu, kai atlirkėjas eina į sceną atvira širdimi ir pasinėrės į muziką gyvena ja, be to, išlieka savimi, nesistengdamas ko nors suvaidinti ar imituoti. Fortepijonas – tarsi tarpininkas tarp atlirkėjo ir klausytojų. Kiekvienas jo muzikos gali išgirsti šį tą idomaus. Gal todėl bilietai į šio garsaus pianisto koncertą išperkami vos paskelbus datą ir vietą, o salės būna sausakimšos susižavėjusių klausytojų.

Milda JUCIŪTĖ

Sapnas numeris penki

Dažnas, kai nors išgirdės apie naują šokio spektaklį Lietuvoje, tokiai naujienai susiję su Kauno šokio teatru „Aura“. Nieko nuostabaus, juk tai vienintelis municipalinis tokio žanro teatras mūsų šalyje. Ši kartą „Aura“ žiūrovus kvieta įvertinti kūrinį svajingu, tačiau šiuolaikiškai šmaikščiu pavadinimu „Sapnas Nr. 5“. Šiuo spektakliu režisierius Andrius Kurienius nusprendė paspėlioti: jei žmogus, per naktį regintis tris keturis sapanus ir plėtojantis jų siužetus, sulaikytų ir penkojo, ką jis regėtų, koks būtų paskutinysis jo sapnas prieš pabundant?

„Sapno Nr. 5“ premjera įvyko 2009 m. balandžio 17 d., tačiau aš ši spektaklį pamačiau 2010-ųjų gruodžio 27 d. Jam pasirinktas vėlyvas metas – 22 valanda – iš pradžių nustebino, tačiau vėliau supratau: juk tai beveik pats laikas sapnuoti. Taigi vėluočiai vaka BLC verslo centre, Elipsės salėje rinkosi teatro gerbėjai, norintys išvysti naujajį šokio trupės pasirodymą. Publiką žavėjo ne tik neįprasta erdvė, bet ir prieiblandoje plunksnos „miegantys“ šokėjai bei muzikos garsai, nukeliantys kažkur tollyn – galbūt į pirmąjį miego fazę, kitą laiką, o gal į paslaptinę šalį. Spektaklis „Sapnas Nr. 5“ „susilemžę“ visą menų sintezę. Vienoje erdvėje – mimezių, judesio, muzikos, šviesų ir dekoravimo menai. Kaip ir kiekvieno iš mūsų, A. Kurieniaus sapne daugybė simbolii. Dominuoja juoda, balta ir raudona spalvos – žmogaus jausmai, galbūt net gyvenimo etapai. Kontrastuodamos jos kuria tam tikras nuotaikas: juoda ir balta padeda atpažinti charakterių tipą. Juodas apsiaustas simbolizuja tamsias nenugalimas jėgas, juo vilkintis personažas lyg pranašas lediniu veidiu žengia per sceną, jo žingsniai tvirti ir bauginančios. Tuo metu baltom drapanom vilkintys šokėjai nuolat blaškosi, jų mimikos nepastovios, besikeiciantys judesiai dinamiški ir nenuuspėjami. Jie blaškosi po sapnų, ieško išėjimo, pagalbos, rysio vienas su kitu. Nuotaiką padeda kurti ir muzika, svyruojanti nuo klasikinių iki modernistinių melodijų. Žiūrovams tik ižengus į sapnų veiksmas vyksta lėtai, leidžia mums grožėtis akimirkomis. Vis labiau grimztame į miegą. Spektaklis neturi aiškuos, pasakojančio ar atpasakojančio siužeto. Bet ar sapnui jo reikia? Ar mokame valdyti sapnus, ar visada matome juose, ką trokštame? A. Kurienius nekūrė ir aiškiuos erdvęs, kurioje vyktų veiksmas.

Kai kurie žiūrovai po premjeros pasakodami savo išspūdžius teigė, jog nusivylė – trūko aiškumo, kliudė chaosas, nebuvavo judesio darnos. Visgi siūlyčiau į ši spektaklį pažvelgti iš kitos pusės – nelaukti tikslaus dėstyimo ir antraščių, bet pasiduoti muzikos garsams ir judesiui, susitapantimis su atmosfera ir leisti savo vidiniams „aš“ susapnuoti sapną, paremtą ne svetima, atpasakota patirtimi, bet asmeniniu, unikaliu, nepakartojamu ir tik jums pažistamu išgyvenimui. Ne viskas turi būti suprantama, ne visada viskas gali būti suprantama.

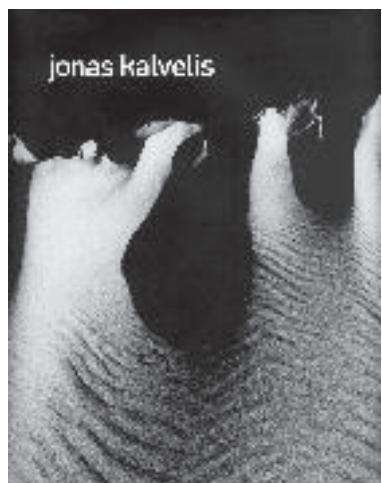
Ar ir tu nori pasinerti į penktą sapną?

Fotovi(t)ražai 36

Romualdas RAKAUSKAS

Gamtos šventovės kūrėjas

Pagaliau po dvidešimties metų, piniginio paramstymo sulaukusi, pasirodė dar Atgimimo pradžioje parengta, bet po leidyklų griūties paslaugtingai pradingsusi Jono Kalvelio monografija, kuria naujai sudarė Stasys Žvirgždas ir išleido Lietuvos fotomenininkų sajungos fotografijos fondas. Knyga pakiliai lengva, nes dailininkė Ramybė Glinskytė subtiliai pajautė kruopštus esteto darbuose glūdinčią gamtos ramybę ir parinko optimalius fotografijų dydžius bei būtinų baltų erdvias.

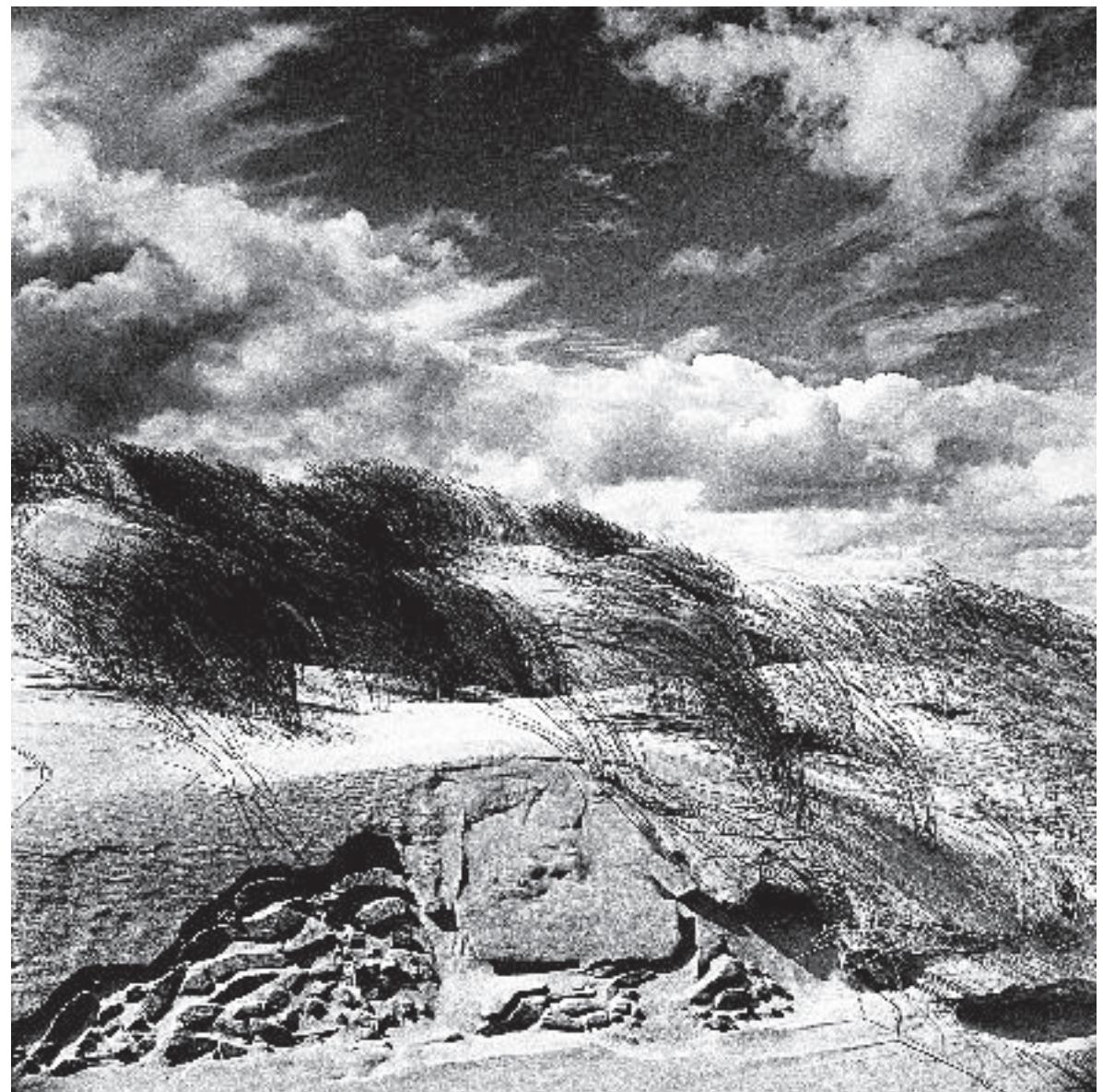

Mes, vyresnieji, gerai prisimename Jono atrastus ir jo fotografijoms netikėto skambumo suteikdavusius pilkų pustonių aprėminimus. Tokie firminiai aukščiausios kokybės parodinių darbų atspaudai – nepakartojami. Išlikusius reikėtų surinkti ir patikėti kvalifikuotai Lietuvos

dailės muziejaus apsaugai, kaip dar gyvas būdamas pats autorius ne-mażą kolekciją perdaivė Paryžiaus nacionalinei bibliotekai. Gerai, kad albumo pabaigoje pamatome bent du mažiukus pavyzdžius, kurie vien iš pagarbos unikaliam fotografių apiforminimui galėjo būti puslapinio dydžio, ir tada akivaizdžiai išsitikintume, kaip atrodytu leidinys, išsaugojuς tuos J. Kalvelio aprėminimus.

Tiesa, po kelerių metų, sužinojės šią pagražinimo paslaptį, Vaclovas Straukas tyliai pasisavino autorinį išradimą ir savo kopas taip pat pradėjo *kalvelinti*. Nesu girdėjęs, kaip į tokią neprasytą giminytę surreagavo Jonas, bet, prisimindamas jo legendinę ramybę, manau, kad užsideges cigarečių tyliai šyptelėjo ir toliau sau dėliojo lėtaeigius galvojimus.

Mažakalbio J. Kalvelio kūrybos rinktinė – daugiatekštė. Tokios „antkapinio“ žanro nerašytos taisykles. (Tikriausiai jau derėtų sakytis – seniai surašytos.) Tarsi tik žodžių vainikais apdėliota kūryba tampa sakrali ir paminkliškai įteisinta. Iš tikrujų atvirišlelės J. Kalvelio fotografijoms visai nebūtinas žodinis tarpininkavimas. Čia ne šiuolaikinės performansų pinklės,

kurioms paaškinti būtina surašyti sudėtingų tarptautinių terminų piramidę. Kondensuota menine jėga jos iš karto pasiekia žiūrovo dvasis gelmes.

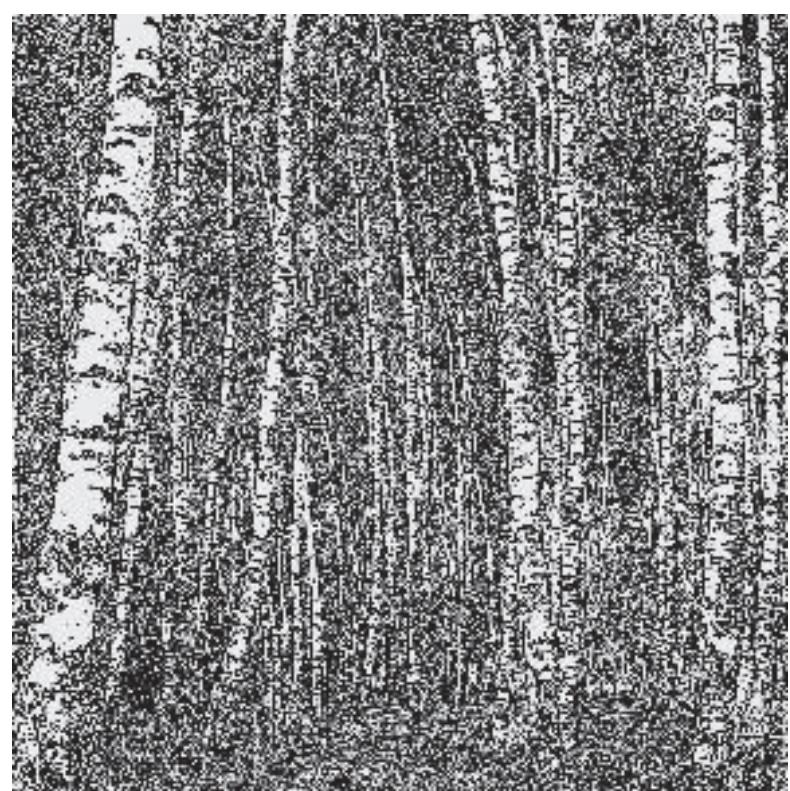
Sudarytojas S. Žvirgždas surinko per keliis dešimtmecius Lietuvoje ir užsieniuose publikuotus menotyrininkų pasvarstymus apie tuo metu įvairiausiose parodose apdo-

vanojimais gerbiamą J. Kalvelio kūrybą. Be to, su Skirmantu Valiuliū parašė įvadinį straipsnį „Gamtos fragmentų poetas“. Nors pagal apibendrinančių ižvalgų kondiciją pradžiai geriau būtų tikės baigiamomoje albumo dalyje spausdinamas Tomo Pabedinsko rašynas „Isižūréjimas į tylą“ arba tokios pat plotmės S. Valiulio „Peizažo pa-

slaptis“. Bet gal trys įvadinio užmojo straipsniai pagal monografines taisykles patrigubina ir leidinio meninį svorį?

Trumpai žvilgtelkime, kokiais pakylyjimais užsieniniai profesinalūs meno vertintojai palaimina J. Kalvelį: „Mažyčiuose fragmentuose jis randa apibendrinimą, kurį Cezanne'as ar van Goghas matė globalioje realybėje“ (Valentinas Michalkovičius); „Jis sujungia žvaigždės taisykę su gėlės formule, smiltelėje atgaivina būties bedugnę, atome moko išvysti miriadus galaktikų“ (Viktoras Diominas); „Savo grafiniu piešiniu jos (kopos) primeina japonų ar kinų grafiką“ (Marija Staškevičia); „Fotomenininkas panašiai kaip Paganini sugebė pasitelkti vizualinei pjesei vieniu vieną stygą. Tai primena tapybinius muzikinius Čiurlionio svajonių ritmus“ (V. Diominas).

J. Kalvelio fotografijų sasajas su M. K. Čiurlionio „Pasaulio sutvėrimu“ ižvelgia ir čekų fotografas bei teoretikas Vladimiras Birgusas. O monografijos įvadinio straipsnio autoriai net du sykius „Miško“ ir „Kopų“ ciklus sugretina su mūsų meno genijaus kūryba.

Nukelta i 12 p.

Atkelta iš 11 p.

Ar ne per daug įsiūbuoti varpai? J. Kalveliui visai nebūtinės M. K. Čiurlionio antrininko vaidmuo. Jis užtektinai didelis ir be garsiaskambių epitetų. Nors menotyrininkai eidami šiuo tradiciniu ir labiausiai išmindžiotu palyginimui su istorijos didžiaisiais keliu lengviausiai įtikina patiklujį žiūrovą. Šypsena sukelia ir S. Valiulio pastangos J. Kalvelį sutvirtinti dar platesne garsių pavardžių rikiuote: J. Bulhakas, J. J. Rousseau, R. M. Rilke, V. Humboldtas, C. G. Jungas, G. Bachelardas, S. Bright, L. Aninskis... Toks mokslinis pasauliniu konteksto perdozavimas ir savo išprusimo demonstravimas gal labiau tinkta daktarinių disertacijų žanru, bet ap tariamojo kūrėjo talento nė kiek ne padidina.

Naujų fotografinių technikų išradėjas Povilas Karpavičius nuolat visiems patardavo neišmesti nepavykusią kadrą, o pritaikius solarizacijos techniką jiems suteikti naują meninę kokybę. Mus, išpažiasticuosi tik reportažą, ne suviliojo tokie „klystkeliai“, o kruopštus Jonas puikiausiai perprato sauliškai sidabruojančią solarizaciją ir „Miško“ ciklui sukūrė pačius įdomiausius darbus, kurie papildė lietuviškos fotografijos auksą fondą.

Kaip čia švelniau pasakius, kad J. Kalvelis nemokėjo fotografiuoti žmonių? Gal ir monografijoje ne reikėjo rodyti tų kelių banaloką pavyzdžių. Ypač glumina ant ažuolo šakos susodintos dvi pusnuogės panelės, primenančios „Miško“ galiliūn parodiją ar nevykusį pasišai pymą. Jonui užtektinai vien gamtos fotografijos klasiko laurų. Tuo labiau kad gretimuose puslapiuose gausu puikų meniskai dokumentinių nuotraukų, kuriose jis pati išpūdingai įamžino žmonių vaizdavimo meistrai – A. Macijauskas, Romualdas Požerskis, Virgilijus Šonata. Gaila, kad sudarytojas prie parašų po fotografijomis ar pabaigos išnašoje jų neįvardijo, priversdamas spėlioti, kieno kuri nuotrauka. Nors iš tiesų ten beveik visur R. Požerskio autorystė. Tik jis vienas turi tokią brangintiną reporterio pagavą, kuri leido sukaupti gausų kolegų atvaizdų archyvą.

Skaitydamas monografijos tekstu iš maskviškių menotyrininkų sužinojau, kad Ivano Turgenovo herojus Bazarovas žemdirbiškai išsiaiškino, kad gamta – ne šventovė, o dirbtuvė, ir žmogus joje – tik eilinis darbininkas. Įdomus ir vertingas apibendrinimas, kurį šysk norėtusi pakreipti kitaip: fanatiškai kruopštus darbininkas J. Kalvelis fotografiniu talentu sukūrė savitą gamtos šventovę. Užsukus į jo „Kopų“ smėlio šventykla, dvasia užpilda švari sakralaus sukauptumo erdvę, kurioje nesinori garsiai šūkauti kasdienybę ir tuo labiau iš smėlio kapystytį žodinius fotografijų vertinimus...

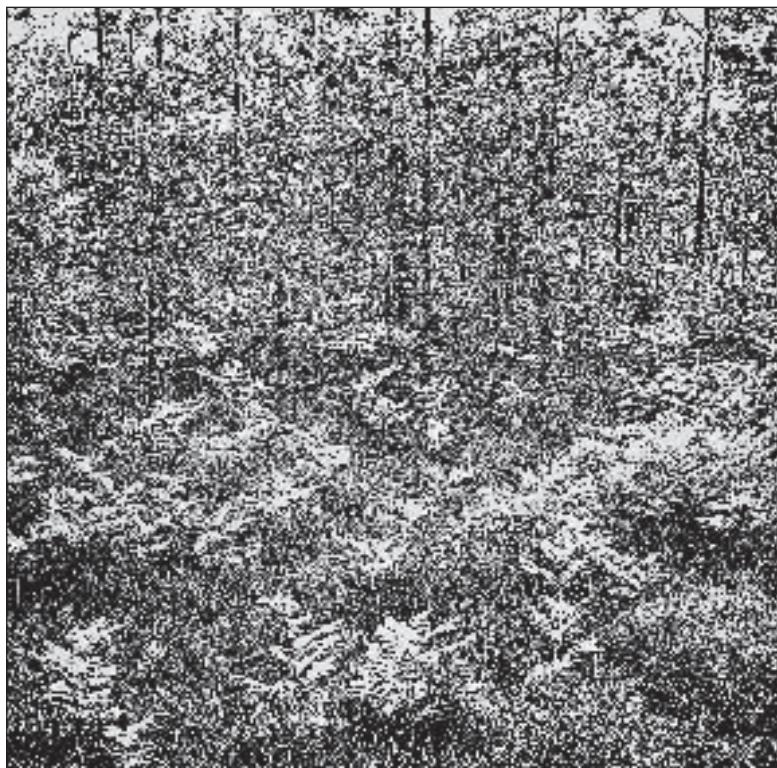
Albumas užbaigamas simbolika dienų ažuolų kompozicija. Taip paminkliškai Stelmužėje Joną nufotografavo... tikriausiai R. Požerskis (tekst skambinti Romui ir patikslinti). Lietuviškos fotografijos ažuolo epitetas J. Kalveliui geriausiai tinkta, nors tvirčiausia paminklą savo kūrybai jis „supylė“ iš biraus kopų smėlio.

Pagerbiant Jono mažkalbystę, vietoje visų čia mirguliausiu daugiažodžiavimų reikėjo trumpai drūtai užrašyti – *gera gero fotografo monografija* ir visą „Nemuno“ puslapį užpildyti vien „Kopų“ ir „Miško“ vaizdais. Būtų šventa ra mybė – kaip ir J. Kalvelio gamtos bažnyčioje.

Jono KALVELIO nuotraukos

Fotovi(t)ražai 36

Jonas Kalvelis prie Stelmužės ažuolo. 1984 m.
Romualdo POŽERŠKIO nuotrauka

Nakties vigilija

Alina RAMANAUSKIENĖ

Dirigentas Gintaras Rinkevičius, Kauno valstybinis choras, (vadovas Petras Binkelis), Lietuvos nacionalinio operos ir baletų teatro chororas (vadovas Česlovas Radžiūnas), solistai Jovita Vaškevičiūtė (mecosopranas) ir Algirdas Janutas (tenoras) balandžio 3 d. Kauno valstybinėje filharmonijoje pristatė Sergejaus Rachmaninovo chorinės muzikos šedevrą „Nakties vigilija“ („Vsenošnoje bdenje“). Kūrinyje reiškiama nuolankaus tikėjimo, laukimo, paslapties stebuklo išspūdymo būsena. Būtent būsena, o ne nuotaika.

Apie autorium

S. Rachmaninovas (1873-1943) patyrė svaigų kūrybinių pakilimų ir niūrių atoslūgių tarpsnius. Baigęs Maskvos konservatoriją Didžiuoju aukso medaliu, paties Piotro Caikovskio pripažintas jo kūrybinių tradicijų tėsėju, menininkas skaudžiai išgyveno savo „Simfonijos Nr. 1“ premjeros nesėkmę. Jei ne psichiatro N. Dallio pastangos, šiandien pasaulis atikriausiai mažai ką žinotų apie neaprasto emocinio poveikio ir tau rumo kompozitoriaus muziką.

1915-ieji kūrėjo gyvenime buvo lemtingi kelias aspektai. Jis perkopė 40-metį, Pirmasis pasaulinis karas pasiekė patį īkarštį, Rusijoje brendo raudonoji revoliucija. Tais pačiais metais mirė S. Rachmaninovo kolega Aleksandras Skribinas, ne mažesnio talento kompozitorius, su kuriuo jiedu lankė legendinio rusų pedagogo Nikolajaus Zverevo privatų muzikos licėjų....

Sie išgyvenimai ir potyriai atispindi „Nakties vigilijoje“, kūrinyje, kurį pats kompozitorius labai vertino. Kai kurias liturgijos temas jis panaudojo savo paskutiniajame opuse „Simfoniniai šokiai“, sukurtame JAV.

Tūkstantmetės vigilijos tradicijos

Senovės romėnai vigilija vadino sunkiausią kario budėjimo metą – dvi valandas prieš saulėtekį. Krikščionys perėmė šią budėjimo tradiciją. Tai tapo simboline maldą – budėjimu laukiant Amžiniosios šviesos. Rusijos ortodoksai iki dabar išlaikė maldų ir giesmių ritualą „Vsenošnoje bdenje“, siejamą su sv. Velykomis – Didžių šeštadienį budėjimu prie Kristaus kapo.

S. Rachmaninovas genialiai panaudojo „Vigilijos“ apeigų giesmes, pasitelkdamas rusų, graikų ir ukrainiečių ortodoksų psalmes bei himnus. Kartkartėmis šias giesmes kompozitorius papildė originaliomis temomis. Tačiau ištikimybė cerkvinio giedojimo tradicijai tokia stipri, kad autentiškai sukurtas temas sunku atskirti nuo viduramžiškų. Bendra kūriniu nuotaika epinė ir didinga. Neapsako-

mai turtinga spalvų paletė – nuo švelniausių pastoralinių tonų iki varpu iškilmingą gaudesi primeinančių kulminacijų.

Rusijoje paskutinį kartą „Nakties vigilija“ skambėjo 1926-aisiais, paskui, dėl visiems suprantamų priežasčių, tik 1982 m.

Skleidėsi prabangios muzikos spalvos

Tiesą sakant, seniai prie pulto mačiau stovintį dirigentą, kuris su tokia meile ir atsidavimu diriguotų kūrinių.

Prisipažinsiu – mano simpatijos ir prielankumas dirigentui G. Rinkevičiui, neabejotinai labai talentingam, kito. Jaunuoju maestro žavėjaus besąlygiškai. Vėliau teko kiek nusivilti, ypač po Gustavo Mahlerio VIII simfonijos atlimento.

S. Rachmaninovas „Vigilijos“ interpretacija liudijo apie šio dirigento brandą, jo požūrio į atlikamą muziką pokyčius, suvokimą, kad kūrinius ir jų atlikėjus reikia ne valdyti, bet jiems tarnauti. Kuo auksčiau stovi – tuo labiau. Žavėjo auftaktų tikslumas, drauge su chorista ne tik balsu, bet ir kur kas gilesniais pojūčiais atliktą muziką, lankstus, plastiški mostai. Ne paslaptis, G. Rinkevičiui labai artimas S. Rachmaninovas. Dar studijų laikais Peterburge jam teko giedoti „Nakties vigiliją“. „Nuo tų laikų, – teigia maestro, – manyje glūdėjo didžiulis išpūdis ir begalinis noras atlikti šį kūrinių nuo pradžios iki pabaigos. Ir ne paprastai, o su dideliu choru. Tai padaryti ryžausi tik siemet.“

„Didelis choras“, tiksliau, dviejų galingų Lietuvos chorų sambūris, gniaužė kvapą. Iprasti keturi choro balsai čia skleidėsi net į vienuolika (!) savarankiškų partijų. Itin nuostabūs, žemi Kau no choro vyrų balsai (*basso profondo*) kūrė pirmąpradę ortodoksų giesmių grožio ir didybės atmosferą. Superliatyvais galima būtų vertinti altų grupę, jų lankscius, tarsi mediumi pateptus, aksomo prabangą skleidžiančius balsus.

Ypač prasmingai ir ištikinamai choristų pasiektos dvi kūrinių kulminacijos: Auksčiausias liturgijos pakylėjimas – Vakarinis himnas („Svete tichij“) ir „Vigiliją“ užbaidanti didinga giesmė Mergelei Marijai.

Kūriniu pradžioje itaigiai ir raiškiai prabilo Jovitos Vaškevičiūtės kontraltas.

15-os giesmių lavina užliejo klausytojų pojūčius. Nesvarbu, kokį tikėjimą jie išpažintų.

Gaila, jog Kauno filharmonijos erdvė buvo per maža šiam kūriniui atlikti. Dar apmaudžiau, kad turbūt nesugebėsime išleisti unikalau kūriniu kompaktinės plokštėlės. „Vigiliją“ teliks tą vakarą ją girdėjusių atmintyje. Mumyse, matyt, anot Mikalojaus Konstantino Čiurlionio, „dar neatsiradęs geresnės muzikos troškimas“. Padėka jí žadinantiesiems. Visiems! Ypač dirigentams P. Bingeliui ir Č. Radžiūnui, kruopščiai, sažiningai, su begaliniu atsidavimu rengusiems Kauno valstybinį bei Lietuvos operos ir baletu chorū.

Sidabro šviesa

Audronė MEŠKAUSKAITĖ

Visai nesenai Kauno valstybinėje filharmonijoje buvo pristatoma dailininko Osvaldo Jablonskio akvarelių paroda „M. K. Čiurlionio Lietuva“, lydima muzikos garsų. Ir jai tai labai tiko, jei apie akvarelę prabiltume pačiu populiariausiu, gal kiek trafaretiniu, apibūdinimu: akvarelė – tai dailės poezija. Ji tarsi yra, bet – lyg ir ant išnykimo, ištirpimo ribos. Vanduo, sugėrės spalvas, užlieja išsivaizduotus paviršius, tačiau tokius trapius ir peršviečiamus, kad beveik nesančius. O. Jablonskiui šiuos paviršius peršviečianti ir kūrinuose pasklindanti šviesa yra pati svarbiausia. Reikšmingiausias paieškų objektas, vedantis preciziško amato išmanymo link. Gal todėl

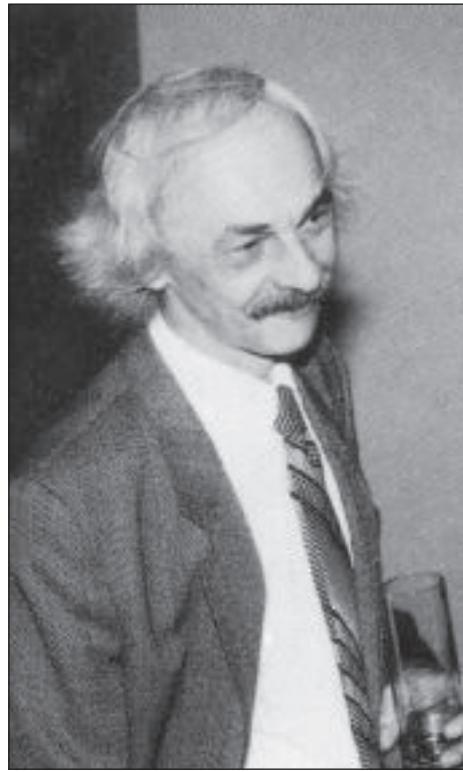
jis – vienas iš nedaugelio vienintelės akvarelės technika dirbančių menininkų. Tiesa, užsimenama apie O. Jablonskio mėginimus taipyti, tačiau tie bandymai palydėti pusiau rimtomis, pusiau juokais nuleistomis istorijomis ir pamiršti.

O. Jablonskis gimė Telšiuose ir, nors Kaune gyvena nuo 1953 m., savo akvarelėse vis dar su ilgesiu žvelgia į Žemaitiją. I Kauną, po slapstymosi Aukštaitijoje, kad seima nebūtų išvežta į Sibirą, atvažiavo devynerių metų berniukas, kuris kiek vėliau Lietuvos dailės institute siekė dailės mokslą. O. Jablonskis dėstė Kauno S. Žuko taikomosios dailės technikumė, nuo 1990 m. – Vilniaus dailės akademijos Kauno dailės institute, tačiau pedagoginis darbas, rodos, nė kiek neklidė itin aktyviai kūrybinei veiklai. Gausios parodos, dalyvavimas pleneruose autoriu padėjoapti vienu geriausiai žinomų akvarelininkų Lietuvoje. Jo darbų turi Lietuvos bei užsienio muziejai, privatūs kolekcininkai. O. Jablonskio akvareles Lietuvos Respublikos vadovai oficialių vizitų metu dovanovojo popiežiui Jonui Pauliui II, Prancūzijos prezidentui François Mitterrandui, JAV viceprezidentui Danui Quayle'ui.

Dailininkas savo darbus gruopuoja į ciklus, kurie labiau žymi teminiu, o ne stilinių darbų skirtingių ribas: „M. K. Čiurlionio takais“ (1973), „Žemaitija“, „Pajūris“ (abu 1978), akvarelės „Valtelė“, „Sode“ (abi 1981), „Sodžius“ (1983). Vienas naujausių dailininko ciklų, „Žemaitijos varpinės“, sukurtas 2006 m. (Gegrėnų, Alsėdžių, Tryškių varpinės).

Ankstyvosios O. Jablonskio akvarelės turi ieškojimų ir vis kintančios stilistikos bruožų, tačiau vėliau kūryba sudaro beveik absolютą vienį. Darbai tėsiai ir papildo vienas kitą, dėlioja iš subtilių mozaikų, o gal akvarelinį Lietuvos žemėlapį, kurį O. Jablonskis braizo kūrybinėmis kelionėmis ir jose sukauptais paveikslais.

Kauno filharmonijoje eksponuoti daugiausia pastarųjų metų darbai, parseivežti iš M. K. Čiurlio-

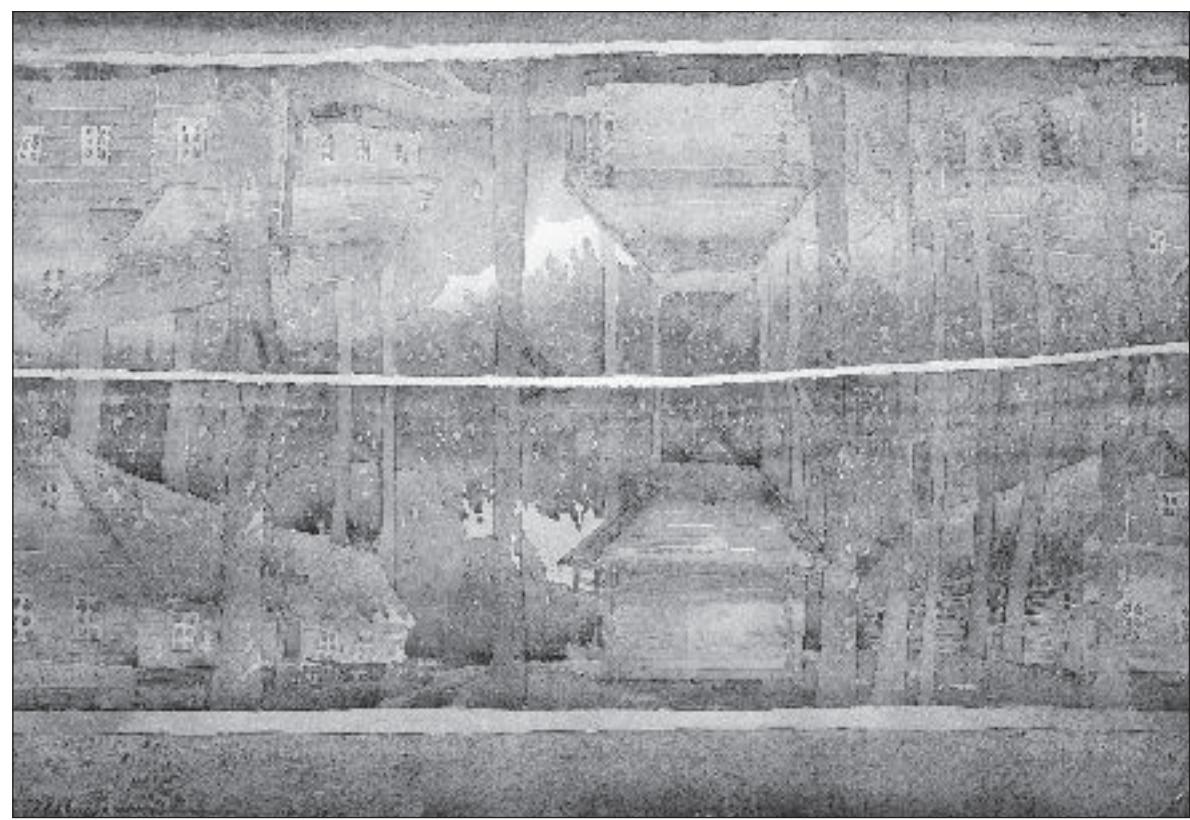

Osvaldas Jablonskis.

niui atminti skirtų plenerų arba savarankiškų kelionių po Lietuvą.

Du darbai – „Rugių kaimas. Šv. Jurgio koplyčia“, „Jackoniškių kaimas. Stauskynė“ – lieti 2009 m., „Malaišių kaimas. T. Vaižganto tėviškė“ – 1996 m., tačiau stilistiskai jie liudija tą patį menininko bražą.

„Darbas stengiausis perteikti spalvos skambėjimą ir švytėjimą, šviesos ir šešelių žaismą bei viso to harmoniją erdvėje. Darbų motyvus atrinkau iš Dzūkijos, Suvalkijos, Aukštaitijos ir Žemaitijos, nes turbūt néra tokios vietas Lietuvoje, kur mūsų genijus nebūtų žinomas“, – parodą pristato autrius.

„Malaišių kaimas“.

Dailininkui būdingas realistinis stilizuotas piesinys, išradinė kompozicija, skaidrus potėpis, subtilus žalsvai sidabrinis koloritas.

Vieną skaidrią pavasario dieną susitikome su akvarelininku O. Jablonskiu ir kalbėjomės įprastomis temomis, daugiausia – apie vandenį, spalvas ir šviesą. Trapias substancijas, kurios jo gyvenime pačios svarbiausios.

– Dažnai esate pristatomas kaip žemaitis, nors, regis, labai seniai tame krašte negyvenate. Ką jums reiškia būti žemaičiu?

– Man tai labai svarbu. Žemaičių jaučiuosi iki šiol, nors iš giminų vietų išvažiavau dar mažas. Tačiau dažnai sugrižtu, ypač į Telšius. Padariau ten nemažai darbų. Žemaitijoje nepaprastai graži medinė architektūra: bažnyčios, varpinės, koplyčios. Nuostabūs altoriai, kryžiai. Manau, tai vienintelė vieta Lietu-

voje, kur vėlai atsiradus i krikščionybė taip ilgai ir tvirtai išsilaike. Jaučiu žmonės ją esant.

– Kodėl palikote savo kraštą?

– Mano tėvukas prie vokiečių dirbo geležinkelioje kasininku, todėl vėliau turėjome bėgti, kad nebūtume ištremti į Sibirą. Gyvenome keliuose Lietuvos miesteliuose, mokiausiu įvairose mokyklose. Kai šeima bėgo, dar buvau mažas vaikas, todėl viskas atrodė tarsi nuotykiis. Buvo pavasaris: upės ištvinusios, tiltai išnešti, pievos užlietos, kupetos skėsta vandenys – nuostabus grožis. Kartais į mokyklą tek davai eiti net keturis kilometrus. Žiemą – sniego kupstais, kad neklimptų kojos.

Šeimos klajonės baigėsi Kaune. I penktą klasę ėjau Dailės mokykloje. Vėliau dailės mokslus studijau Vilniuje, tačiau dirbt, dėstytojauti pradėjau Kaune. Ir dabar dėstau Dailės akademijos Kauno skyriuje, nes pedagoginis darbas lyg ir prablaško.

– Akvarele traukė nuo pat pradių? Kodėl ją pasirinkote?

– Potraukis akvarelei prabudo dar Dailės mokykloje, nes ten dėstė Česlovas Kontrimas. Jis buvo pirmasis mokytojas, sukūrės akvarelininkų būrelį, kurį lankiau ir aš. Dirbome labai aktyviai: piešdavome, kiekvieną dieną lie davome po dvi akvareles, dalyvaudavome parodose.

Dailės institute man turėjo įtaikos vienas geriausiai dėstytojų Algirdas Petrus – tapytojas ir puišius akvarelininkas. Kaunas tuo metu buvo tikras akvarelininkų miestas: Č. Kontrimas, Algirdas Lukštas, Petras Stauskas. Net Kajetonas Sklėrius yra gyvenęs Kaune. Kitados važiavau piešti į tėviškės, kurios jau nebéra.

– Kaip bendravote su savo bendraminčiais? Juk kadaise lankydavotės net legendinėje „Tulpės“ kavinėje.

– Atvažiavau dirbt į Kauną ir susitikau su Antanu Martinaiciu bei Ričardu Vaitiekūnu. Mūsų susibūrimai „Tulpėje“ ar „Metropolyje“ vykdavo ne savaitgaliais, nes tada intensyviausiai dirbdavome, o pirmadieniais po darbo. Kartais pavykdavo prisesti prie Liudo Truikio staliuko po stikliniu skorpionu. Tai buvo ištisės išpūdinga asmenybė. Man pažintys su didžiaisiai žmonėmis primeles, o aš suspejau vos dvi. Jis dirba labai greitai ir gerai.

„Dzūko langas“.

L. Truikiu gėriaus arbatą, o su grafu V. Zubovu kavą – abi jos nežmoniško stiprumo. Man tai buvo baisūs išbandymai.

– Koks buvo platesnis jūsų meninio pažinimo kontekstas?

– Man įtaką darė ne tik artimi, bet ir garsūs pasaulio menininkai. Labai vertinau Paulių Cezanne'ą. Nuostabių jo akvarelių teko matyti nepaprastai gražioje dirbtuvėje tarp senų alyvmedžių. P. Cezanne'as liejo tik tai, kas aiškiausia, o kas ne, palikdavo vėlesniams laikui. Liedavo keliais sluoksniais, pradžioje derindavo tris spalvas, o paskui kurdavo toliau. Jis palikdavo daug šviesių vietų, tačiau akvarelė bet kuriuo darbo metu galėjo būti baigta. Ne veltui P. Cezanne'as laikomas geriausiu pasaulio akvarelininku.

Akvarelės techniką yra labai daug. Tai aristokratiskas menas. O aš lieti pradėjau dar vaikystėje, nes dažai buvo skaniausi. Dabar kartais ir pats darau dažus su medumi. Dukra atveža miltelių, o aš maišau. Liejant kartu su kita is dažais, manau, viskas puikiai pavyks. Su medumi dažus gamina visos geriausios pasaulio firmos. Jos turi savų paslapčių ir receptų.

– Koks jūsų koloritas? Matau, kad visos spalvos vienodai panaujotos.

– Pagrindinė mano taisykla – pirmajame sluoksnnyje nenaudoti juodos spalvos, nes liejant antrajį atsiras „purvo“. Aš lieju du, kartais tris ar net keturis sluoksnius. Labai retai akvarelė išliej ale prima, nes tai itin sudėtinga.

Tuos pačius motyvus kartoju keilis kartus. P. Stauskas yra sakęs, jog geras akvarelininkas tas, kuris iš dešimties gali atrinkti vieną pavykus bandymą.

– Jūs nesate impulsyvus menininkas, kuris dirba „iš natūros“, daug eskizuojate?

– Milda Mildažytė-Kulikauskienė, P. Stauskas ir aš kartą važiavome į Vinco Grybo tėviškę. Piešėme ją, kad bent darbuose išliktų. P. Stauskas, pripratęs dirbt, gamtoje, sukūrė penkias akvareles, o aš suspejau vos dvi. Jis dirba labai greitai ir gerai.

Pranašiškas idealisto kūrėjo iššūkis nūdienai

Gediminas JANKUS

Gycio Padegimo „JAH“ Kauno valstybiname dramos teatre – neeilinis, išsimintinas ir etapinis pastatymas, drąsiai laužantis įprastus sustabarejusius stereotipus, sukrečiantis giluma ir netikėtais sprendimais. Režisierius, kurio kūrybinė mokykla grįsta subtilia ir nuoseklia personažų dvasinio vyksmo analize, itin įtaigios ansamblisko atmosferos kūrimu, skvarbiomis charakterių ižvalgomis, ši kartą nustebino modernių priemonių gausa, mizanscenų įvairove ir netikėtumu, skirtingu žanru sinteze.

Scenoje vyksta tikra fejerija, gaivalinga ir pakylėjanti, nes paliečia labai svarbius ir nūnai itin retai akcentuojamus kūrėjo ir aplinkos sankirtos klausimus, kūrybos, kaip kančios išraiškos ir iššūkio lemčiai, genezė. Be abeojo, tokiemis sprendimams įtakos turėjo ir pagrindinio personažo – vieno ryškiausio mūsų modernizmo literatūroje pradininko Juozapo Albino Herbačiausko gaivališka asmenybė, savo maišto ir dramatizmo kūryboje bei gyvenime pavyzdžiu prilygstanti iškiliasiesiems. Prieštaraginga, stichiška, savo paradoksais ir nelauktais iššūkiais nuolat miescionis ir prisaikėlius intelektualus šokiruojančių figūra prieš mus atskleidžia filosofiniu, istoriniu, literatūriniu, ir kas, manau, svarbiausia – pranašišku aspektu.

G. Padegimas vertas pagarbos ir padėkos ne tik už šio neeilinio mūsų kūrėjo veiklos priminimą. Kultūrologinė jo veikla atradimais papildė ne vieną prieškario teatralo, literato biografiją. Tačiau J. A. Herbačiauskas tas retas ir ypatingas atvejis, kai besalygiškai ir nuoširdžiai išigyvenama bei išsiaučiama į charizmatiškos, savo ypatingą pašaukimą suvokusios, tačiau nesuprasstos ir amžininkų netgi pajuoktos asmenybės vidinę dramą. Užmirštasis ir literatūros istorijos paraštėse atsidūrės rašytojas nūnai kūrybinės grupės pastangomis ir pasišventimu tampa mūsų kultūrosofijos ryškiu akcentu, užima jam prideramą vietą.

Tačiau spektaklis – ne smulkmeniskas biografinis atpasakojimas, o svarbiausią, kertinių būties, tikėjimo, meilės ir kūrybinės kančios klausimų narpliojimas, pasitelkiant išsamų istorinį bei kultūrinį kontekstą. Tas kontekstas toks aktualius ir nūdieniškas, kad pranašiškos pagrindinio personažo ižvalgos priverčia ne tik susimąstyti, bet neramina ir sujaudina.

Taip sutapo, kad J. A. Herbačiausko asmenybė, literatūrinis ir eseiniinis palikimas ne taip seniai pradėtas išsamiai analizuoti (Vaida Narušienė, Eugenija Vaitkevičiūtė), be to, dar sovietmečiu išleistame „Lietuvijos literatūros kritikos istorijos“ dvitomeje publikuotos kai kurios J. A. Herbačiausko nuosakiausios publikacijos, menkai žinomų literatūrologinių faktų yra pateikę Leonas Gudaitis, Vytautas Kubilius, kai kurių prieškario kultūrininkų memuaruose šméksteili išpūdžių apie paslaptinąjį ir keistą „dvasregi“ nuotrupos...

Aktorai Ričardas Vitkaitis (Vincas Krėvė), Sigitas Šidlauskas (J. A. Herbačiauskas) ir Egidijus Stancikas (Balys Šruoga) aptarinėja „sruogizmo“ sąvoką.

G. Padegimas, po kruopelę rinkdamas medžiagą apie J. A. Herbačiauską, visų pirmą rėmėsi jo kūryba. Moderniosios Poezijos posmrus keičia ištraukos iš kritikos straipsnių, atsivérimai, dienoraščiai, amžininkų prisiminimai – visa tai susidėlioja į literatūrinį koliažą, kuriame atsisakyta tradicinės draminės sampratos, o tai savo ruožtu diktuoja ir sceninius sprendimus. Taigi šiuo atveju G. Padegimas prisima dvigubą krūvį ir atsakomybę – jis ir autorius, ir režisierius. Manau, kad autorius itin taikliai įvardijo šį laisvos dvasios kūrinį-koliažą, višiskai atitinkantį sceninę traktuotę – „dokumentinę fantasmagoriją“. Akivaizdu, jog remiamasi kruopščiai rankiotais duomenimis, išlikusiais archyvuose ir muziejuose, tačiau dokumentika – tik pagalbinė priemonė, išryškinanti svarbiausius J. A. Herbačiausko gyvenimo ir kūrybos etapus.

Nereali, anapusinė iliuzija, mirusiuju kūždesiai, kraupūs vaizdiniai ir faustiškosios dvasios nerimas, iššūkis Kūrėjui, puikybė ir nusizeminimas, nelygi kova su šio pasaulio tuštybe ir menkybe, viršūnių siekis, pakilimai ir nuopuoliai, nuolatinė kančia, kūrybinė graužatis – visa tai, man regis, yra svarbiausios fantasmagorijos motyvai. Kai jie vyrauja – laimi visas spektaklis, atskleidžia netikėčiausios herojus dvasinio virsmo ir vyksmo detalės. Kai dokumentikos ir nekritikai persijotų amžininkų prisiminimų paveikslas autorius juos akcentuoja – nukrypstama buitinė link, pranyksta magiška atmosfera. Laimei, tokį vietų nėra daug.

Taigi G. Padegimas, entuziastinai ir pakylėtai pristatydamas mums J. A. Herbačiauską, nesinaudojo įprastais draminiais ir sceniniais metodais. Režisuodamas veikalą, jis drąsiai pasitelkė šiuolaikines technologijas – scenoje ekrane ne tik keičiasi vaizdai ir kompozicijos (videomenininkas – Simona Glinskis), bet ir vyksta tiesioginė monologų ar pokalbių transliacija, pertraukianti veiksmą ir taip netikėtu rakursu atskleidžianti veikėjų ar pagrindinio personažo pamastymus, jų ateitį ir dažniausiai tragiskus likimus. Tas bylojimas lyg iš Anapusinio pasaulio ekrane yra įtaigus ir suteikiantis spektakliui magišką aurą. Veikėjai, pertraukdami veiksmą, kalbasi ar pasakoja apie tai, kas juos dar tik

ištiks, o išpūdis tokas, lyg tai įvyks ta dabar. Toks susidvejinimas, priemonantis senąsias kino kronikas, padeda įtikinamiau charakterizuoti personažus.

Pirmas fantasmagorijos veiksmas vyksta Lenkijoje. Krokuvos kabarete „Žaliasis balionėlis“, antras – jau Lietuvoje, akcentuojant garsią „Konrado“ kavinę. Tai, be abeojo, paremta J. A. Herbačiausko biografiniais faktais, ir režisierius, pabrëždamas skirtumus tarp jauno, tik pradedančio kurti maištaujančio menininko ir brandą pasiekusio kryptingo idealisto bei pranašo pasitelkia du aktorius. JAH-1 – Mikalojus Urbonas, JAH-2 – Sigitas Šidlauskas. Mano manymu, vykės pasirinkimas, abu susidoroja su didžiulių dvasinių pastangų ir kančios reikalaujančias vaidmenimis.

M. Urbonas įtikina jaunatvišku maksimalizmu, bekompromisine laikysena, tokiu brangintinu ir nūnai retu tikėjimu savo pašaukium. Įtikina lietuviybės aukštinimui, nors pakanka lenkiškos-europinės kultūros akcentų (šiaip ar taip, veiksmas – Krokuvoje).

Kodėl pirmasis, lenkiškasis veiksmas man pasirodė užbaigtinis, gaivališkesnis? Kodėl tokie įtikinami ir M. Urbonas, ir jau it ateities vizija pasirodant S. Šidlauskas? Kodėl tokia nuosirdi ir draugiška aplinka, tvyranti tarp lenkų ir lietuvių?

M. Urbonui tinkamai ir su polėkiu talkina kolegos. Labai vykės Ingos Mikutavičiūtės žemaičiuojančios modernistės Sofijos Čiurlionienės-Kymantaitės paveikslas, rimtuolio skulptoriaus Petro Rimšos (Tomas Erbrėderis), lenkų kolegų T. Boy-Zelenisko (Henrikas Savickis), Jano Augusto Kisielewskio (Ridas Žirgulis), Tadeuszo Micinskio (Artūras Sužiedėlis) personažai. Beje, daugelis aktorių atlieka po keletą vienų skirtinį vaidmenį, atskleisdami ir vokalinus, ir šokio gebėjimus. Juk spektaklyje skamba muzika ir dainos (kompozitorius – Giedrius Kuprevičius, koncertmeisteris – Kęstutis Jakeliūnas), šokama (choreografas – Andrius Kurienės).

Taigi tai ne tik verbalinė linija. Itin ryški jūdesio ir melodijos, kaip naujos kokybės ir aukštesnės pakopos, simbolika – vėlgi pirmame veiksmے ji organiškesnė, labiau koncentruota. Net numirėliai (Raimonda Šukytė, Kęstutis Povilaitis, Ugnė Žirgulė, Aušra Keliuotytė) ar kabareto lankytajai ir padavėjai (Albinas Budnikas, Gabrielė Aničaitė, Neringa Nekrašiūtė, E. Vadolikis, Giedrė Ramanauskaitė) itin jaučia užkoduočią dažnėjančią ritmą, kylančią ir vėl atslūgtantį nerimą, džiaugsmo ir nevilties ženklus, siunčiamus M. Urbono pakylėto kalbėjimui ir deklamacijos.

Be to, manau, šiame veiksmے labai pasisekusi Adomo Jakšto-Damrausko (Saulius Čiučelis) kritikos choro scena. Autentiškas tekstas, sklindantis iš ekrano, pagyvinamas ir visiškai naujai nušvinta, kai jis atlieka improvizuotas choras. S. Čiučelio A. Jakštą, tradicinės ir sykių dogmatiškos literatūros apologetas, tampa jaunojo JAH kūrybos arsiu neigėjų, beje, kaip ir vienos tuometinės moderniosios, „dekadentinės“ literatūros – ir S. Kymantaitės, ir Balio Šruogos, Zigmuno Gėlės ar Adomo Lasto... Ši tako skyra labai svarbi, nes tai nebuvó vien literatūrinių mokyklų ginčas. Vėliau, jau Lietuvoje, šitas nesutartimas pasiekė daug platesnį, universalų lygmenį, peraugo į filosofinį laisvos valios ir užsakomosios ar

Aktorius Mikalojus Urbonas (J. A. Herbačiauskas jaunystėje) – choro solistas Adomo Jakšto ir Giedrius Kuprevičius „Vampukų operoje“. Kauno valstybinio dramos teatro archyvo nuotraukos

„reguliuojamos“ kūrybos priešpriesą.

Akivaizdu, kieno pusėje liko J. A. Herbačiauskas. Kūrėjo idealizmas ir apsnūdusios lietuviškos dvasis žadiniams bet kokias būdais – šit kertiniai jo gyvenimo ir veiklos Lietuvoje akcentai.

Antrame veiksme S. Šidlauskas – tikras vulkanas, žaižaruojantis, spaudantis siera ir prakeiksmais, aiškinantis, besisielojantis, didinės pranašo poza ir toks jautrus ir pažeidžiamas, susidūrės su chamizmu, abuojumu ir debilizmu. Aktorius puikiai perteikia kūrėjo, įtikėjusio savo misija, audringą būdą, nesitaikstymą su bet kokia pusine tiesa, nepakantą melui ir veidmainystei. S. Šidlauskui tai perteikti be galio sunku. Tuo ir skiriasi antrasis veiksmas – čia JAH-2, galima sakyti, vienišas karys. Likęs beveik vienas, nesuprastas, girdintis dažniausiai patyčias ir pajuočią. Kurgi toji šilti, bičiuliška Krokovos atmosfera? Kur lietuviai bendražygiai? Neatpažistamai pasikeitusi S. Čiurlionienė-Kymantaitė tik purkštaju, be žodžių tipendama nuo stalelio prie stalelio... Patriotas (Algirdas Pintukas) skiemenuoja apie antivalstybinę veiklą, net Juozas Tumas-Vaižgantas (A. Budnikas) bara mūsų idealistą, o apie B. Šruogą ir Vincą Krėvę-Mickevičių apskritai atskira kalba...

Taigi šioje dalyje J. A. Herbačiauskas pabrėžtinai vienišas, jam tenka didžiulė moralinė našta kovojant už savo idealus. Šiokia tokia pasipirtimi jam tampa Juozas Keliuotis (Aleksandras Kleinas), kurio skelbtas prisiminimais remiasi režisierius ir todėl kai kurios pasakojuamosios scenos tampa J. Keliuocio panegirikomis ir monologais. A. Kleinas, tipinis teigiamo personažo tipa, gan sekmingai susidoroja su rizika nuslysti į vienplanę traktuotę ir tampa tinkama atsvara visai slogiai ir priešiskai apinkai. Labai jautri, daugiauprasmė J. Keliuocio ir J. A. Herbačiausko žmonos Teonos (Audronė Paškonytė) susitikimo scena.

„Konrado“ kavinės lietuviška atmosfera kuriama panašiai kaip pirmame veiksme, tik, kaip minėta, čia bičiulių ir bendraminčių mažoja. Bet galbūt režisierius tai sąmoningai akcentuoja. Juk visų sričių meno kūrybos kritika, drastiški išsišokimai ir kavinių gandais apauginti aštrūs ir žeidžiantys mūsų herojaus apibūdinimai praretino draugų gretas. S. Šidlausko JAH įspainioja į konfliktines situacijas, sąmoningai provokuoja, žeria patyčias, nuoširdžiai stebisi, kodėl jo nesupranta, ir stengiasi atsakyti tuo pačiu arba bent ignoruoti. Nuolat augančią įtampą sušvelnina muzikiniai intarpai, kuriuos „gyvai“ atlieka G. Kuprevičius (Leiba Hofmekleris), skambančios lyrinės baladės ir laisva kavinės lankytojų laikysena. Apskritai daugelis epizodinių vaidmenų įsimena, nors dažniausiai jie tik ženkli ar punktyrai JAH gyvenimo ir kūrybos dramoje.

Dramatizmo ir tragikumo nuo jautų kupinas J. A. Herbačiausko gyvenimas scenoje atskleidžiamas ir per jo komplikuotą santykį su tiksėjimo tiesomis. JAH – aliuzija į Senojo Testamento Dievą, tačiau mažai užuominę apie Naująją Sandorą. Kaip senovės pranašas jis nuolat gundomas ir klaidinamas šio pauliūnų kūrėjo ištarmes apie Lietuvą. Jos itin aktualios nūdien. Šliaužiantis kultūrbolševizmas atsigavęs ir grauso mūsų valstybingumui kaip kadaise. „Sėtonas paleistas nuo grandinės...“

vidinė dvasis kova gan ryški, ir tai akcentuoja scenografija (scenografi – Birutė Ukinaitė).

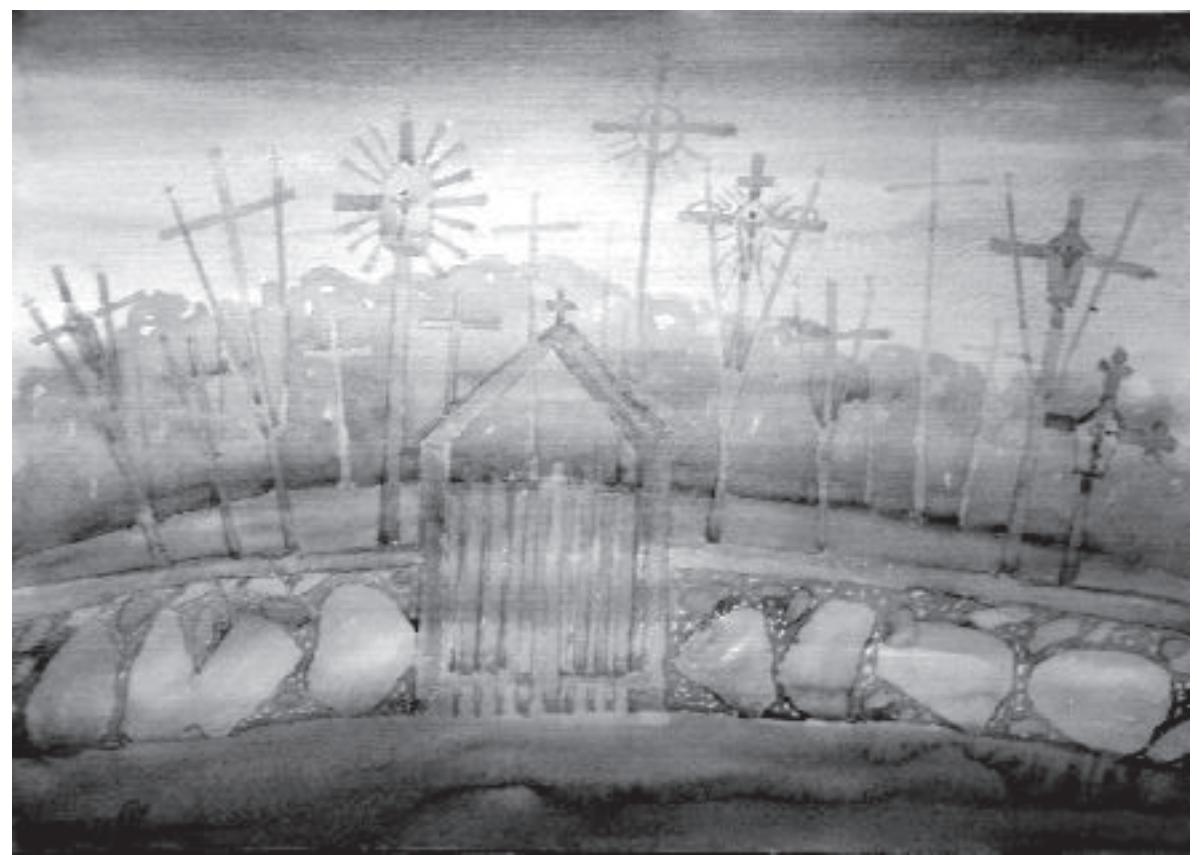
Visų pirmą tiksėjimo simbolis – kryžius, bene svarbiausia detalė scenoje, kulminaciniu momentu trenksmingai krintantis ir atveriančius sudarkytą Išganytoją, tampa akivaizdžia nuoroda į apverstą kryžių – šėtono ženkla. Šios šiek tiek užslėptos „šeštoniškos mišios“ beje, vyksta beveik visą pirmą veiksmą, nes tokiu apverstu kryžių pri-smaigsta kiekvienoje pastaleje, tik vėliau, ženklinant herojaus vidinį apsivalymą, jie grąžinami į tinamą padėti.

Scenovaizdis su judančiais universalais staleliais, paslaptinomis nišomis ir besiplaikstančiomis baltomis drobulėmis ganētinai išraiškingas ir mistiškas. Sekmingai panaudota ir dalis žiūrovų salės, kai šonuose susibūrė J. A. Herbačiausko oponentai kelia triukšmą. Beje, itin informatyvi ir su meile bei išmanymu parengta spektaklio programma, kurioje gausybė menkai žinomų ar visai nežinomų faktų bei biografijų (Sudarytojos – Jurga Knyvėnė ir Monika Jašinskaitė).

Grįžkime į „Konradą“. Be mano minėtų veikėjų, bene pagrindiniai JAH priešininkai – B. Šruoga (Egidijus Stancikas) ir V. Krėvė-Mickevičius (Ričardas Vitkaitis). E. Stanciko B. Šruogai dar yra galimybė diskutuoti, gincytis, pulsti, deklaruoti savo tiesas, o R. Vitkaičio situacija nepavydėtina. Jo herojus tik tampo didžiulį portfelį ir prie stalelio dėlioja ar susirenka šachmatų figūras. O juk J. A. Herbačiauskas gan aršiai konfliktavo su V. Krėvė, tačiau priešpriesos spektaklyje tarp jų labai mažai. E. Stancikas įtaigus ir impulsyvus, o scenose su mūsų herojumi – pabrėžtinai, iš aukšto, lyg *ex cathedra*, kaip tikras profesorius, dėstantis visiems žinomos tiesas, taip provokuodamas impulsyvų pašnekovą.

Tačiau šios kiek subuitintos smulkmenos negali sumenkinti, mano manymu, bene svarbiausio pasiektu spektaklio tikslu – atviro ir kategorisko *kultūrbolševizmo* esmės atskleidimo ir pasmerkimo. „Trečio fronto“ literatūrinio sajūdžio aktyvistų, *bolševikbernių* atvira agitacija – viena geriausių ir įspūdingiausių spektaklio scenų. Tos raudonomis skepetomis pasipuošusių bolševizmo apologetų skanduotės, ekrane mirgant dokumentiniams kadrambs iš stalinistinių paradų Raudonojoje aikštėje, koncentruotai parodo tuometinių mūsų kai kurių „šviesuolių“ išdavikišką trumparegystę. Šit būtent čia ir slypi J. A. Herbačiausko pranašiška jėga ir dvasis stiprybė. Būtent čia jis nesutaikomas stalininių intelektualinių kokečių priešas. Jis puikiai jautė ir žinojo, ką Lietuvių ir Europai gali atnešti Stalino „rojus“ – tik kančias, prievertą, vergystę. Kaip tik šiuo aspektu J. A. Herbačiauskas pranoko savo oponentus intelektualus, apakintus parodomuojo „darbo žmonių valstybės“ blizgesio ir tokia laikysena prisdėjusius prie valstybingumo žlugimo.

G. Padegimas naujuoju pastatymu ne tik įtaigiomis meninėmis prie-moniemis sugražino mums J. A. Herbačiauską. Režisierius priminė skaudžias ir dramatiškas pranašo kūrėjo ištarmes apie Lietuvą. Jos itin aktualios nūdien. Šliaužiantis kultūrbolševizmas atsigavęs ir grauso mūsų valstybingumui kaip kadaise. „Sėtonas paleistas nuo grandinės...“

„Dzūkų kapinės“.

Sidabro šviesa

Atkelta iš 13 p.

Aš mėgstu daryti eskizus. Galiu net prieš dešimt metų pieštus naujoti, todėl kartais pasižymiu bent kelias spalvas. Man taip patogu, nes galiu keisti, tobulinti kompoziciją. Atsisakau nereikalingų detalių ir apibendrinu darbus, geriau apgalvoju dėmių dydį, ritmiką. Detalių akvarelėse lieka labai nedaug.

– I savo darbus žiūrite ir kaip į dokumentus, galimybę jamžinti tai, ko ateityje neliks?

– Taip, daug akvarelėse užfiksuotų pastatų jau nebéra. Teko ne mažai važinėti po Žemaitiją, matyti labai keistų, darbar išnykusiu pailgų horizontalių varpinų.

Šiaip aš esu, galima sakyti, „etnografinis“ menininkas. Dalyvauju pleneruose, ieškau įdomių, gražių vietų. Apvažiuoju bažnyčias, dvarus. Buvo be galio įdomu keliauti po Kaliningrado sritį, Karaliaučių. Ten begalė įdomių pilių, jų griuvėsių. Keista, vokiečiai šia sritimi nelabai domisi, lietuviams tai lyg ir svarbiu.

Gausu ir su literatūra susijusiu darbų. Įamžinau daugybę rašytojų tėviškių, nes labai mėgstu skaityti. Išmanau mūsų ir išeivijos lietuvių poeziją. Literatūra domėjosi visas mūsų dailininkų būrelis.

– Esate minėjęs apie savo nesékmingesi susiklosčiusius santykius su tapyba ir drobėmis.

– Tačiau aš akvareles lieju ant drobės. Gruntuota ji labai gerai „priima“ spalvas, nors truputį su sigarankščiuoja. Technika gana sudėtinga, reikalaujanti meistriškų gebėjimų, bet spalvos visiškai neišblunka. Turiu prieš dvidesimt kurtų darbų, kurie šiuo pozūriu atrodo tiesiog idealiai. Lietuviuje niekas tokia technika nedirba, nors lyg ir yra mėginimų lieti ant šilko.

Kažkada Berlyne mačiau labai mažų Paulio Klee akvarelių ant drobės. Jos ypač subtilios ir spalviškai saikingos. Pas mus yra daug akvarelės, kurių gausus koloritas labiau primena tapytojus. Manau, kad akvarelė turi būti skaidri,

turi švesti, atspindėti popierių iš vidaus. Rimas Biciūnas, Leonidas Tuleikis, mano nuomone, buvo labiau tapytojai nei akvarelininkai, tačiau liejo ant sauso gofruoto popieriaus. Tiesa, dauguma, ypač vilniečių, lieja ant šlapio popieriaus. Labai daug dažų nuteka. Keli sluoksniai praktiškai nuplaučia. Aš juokais juos vadini „kibirininkais“. Jų akvarelės beveik tiesiogine žodžio prasme išmaudytos.

– Vadinas, egzistuoja kaunietiška ir vilnietiška specifika? Kokia šiandien Kauno akvarelininkų situacija?

– Deja, ji nėra gera. Šiuo metu akvarelininkų Kaune labai mažai. Net svarbiausia paroda dabar vadinas „Spalva ir vanduo“, kad galima būtų aprépti ne tik akvarele, bet ir guašą, temperą. Grynajai angliskai akvarele nedaug kas dirba. Jos specifika tokia, kad neturi likti jokio balto ploto. Net P. Cezanne'o kūriniai neatitinkti šio stiliums, nes juose daug baltų vietų.

Manau, akvarelininkų mažėja, nes tai labai sudėtinga technika, nepaisant klaidinančio pirmojo įspūdžio. Jei tapyba aliejumi nepavyko, gali nuvalyti, dengti ant rą, trečią sluoksnį, o dirbant akvarele tai neįmanoma. K. Sklėriaus akvarelės lietas keliais sluoksniais ant gero, rupaus anglisko popieriaus, tačiau irgi šiek tiek „ant ribos“, truputėlį „papurvinas“. Kai kur net panaudotas baltas guašas atspindžiams, nes labai svarbu išsaugoti šviesą. Tačiau tai geriau pasiekti spalvomis, nors kai kurios akvarelės firmos ir kuria baltą spalvą, panašią į temperą. Net ir panaudojus baltą, akvarele įgauja padūmavusį koloritą. Kartais panašiai nutinka ir maišant spalvas, todėl nepatartina maišyti daugiau nei tris.

Dažai labai įdomūs, juos galima be galio tyrinėti. Citrinos geltona ir violetinė – pačios nepatvara. Blunkančios, tačiau taip gražiai dera viena su kita. Kas iš jų liks ateityje, sunku nuspėti. Jas sumaišius gaunamas gražus žalai pilkšvas atspalvis. Apskritai akva-

relė, kaip ir M. K. Čiurlionio tempera, bijo saulės šviesos.

Dažai ne tik tapyboje, bet ir akvarele yra pastoziniai, sunkūs ir lesiruojančios, skaidrūs, kuriuos galima lieti ant viršaus. Pastarojius dabar labai dažnai naudoju. O pirmam sluoksniniui tinka patvarūs žemės atspalviai. Liedamas kelis sluoksnius, išgaunu gylį, todėl žinios apie dažus ir jų galimybes itin svarbios.

– Vis dar dėstote Dailės akademijoje, tačiau štai laikais, kai akvarelės tradicijos po truputį nyksta, dirbtai ir labai sunku, ir prasminga?

– Aš dėstau akvarelė kelių specialistų studentams, todėl pirmosios užduotys visai primityvios. Mokome lygiai padengti paviršių, tamsinti ir šviesinti, dengti kelis sluoksnius ir panašiai. Vėliau prasideda sudėtingesni darbai. Sunku dirbtai, kai kurse nėra nė vieno akvarelei gabaus studento. Turi būti bent keli lyderiai, kurie suprantą, ką jiems sakai. Gabiausiai dažniausiai būna grafikai ir tapytojai.

Jaunoji akvarelininkų karta lyg ir neturi iš ko augti. Mūsų būryje jaunų žmonių taip pat nėra, jiems akvarelė atrodo per daug sudėtinga, todėl renkasi tas technikas, kurios greičiau pasiekiamas rezultatas. Iš tiesų ir man, net įgijusiam nemažai patirties, daugokai nepavykusių bandymų tenka sunaikinti. Kažkada namuose vos nesukeliau gaisro juos degindamas, nes nesinorėjo, kad patektų į kieno nors rankas.

– Ar jūs įpratę baigtį vieną ciklą ir tik tuomet pradėti kitą? O gal dirbate įvairiai? Ką šiuo metu liejate, kokias parodas rengiate?

– Dabar su darbais sudėtinga. Numatytos parodos M. K. Čiurlionio metams – viena bus eksponuojama Kauno miesto muziejuje, vėliau Vokietijoje ir Amerikoje. Gaila, kad Kaune trūksta parodių erdviių, todėl jas tenka rengti ne itin tinkamose vietose.

– Ačiū už pokalbij. Dailininko asmeninio archyvo nuotraukos

Ir visa tai kada nors išsipildys

Andrius JAKUČIŪNAS

Jaučiu, kad ši tekstą reikėtų pradėti pakylėtai – žinoma, ne vaitojant dėl to, kaip čia nepakeliamai gražu rymoti prie kompiuterio, vis užmetant akį į tiesią po langu besispiečiančius turistus su fotoaparatais (tikiu, UNESCO paveldas nusipelno būti jamžintas, nors geriau atmintyje), bet veikiau suvokiant, kad Visbis pirmają dieną mano buvo pamatytas visiškai kitoks, negu bando įrodyti spragsinčių fotoaparatų svirtelių neišsemiamas optimizmas. Tai prie savo dviračių ant suolelių liūdnai (arba tiesiog – rimtais) sėdinčių merginų miestas, išdinus ir persekęs, šimtmečius menančiomis sienomis – jų nišose dūla pernykščių ar užpernykščių dviračių griauciučių – liudijas, kad jau nystei čia nelabai yra ką veikti. Instinktyvus, pasamoninis susisaistymas su transporto priemonė, tarsi ji galėtų jas išganyti (juk Švedijoje Dievo néra), poreikis ją turėti šalia esančią, tikrą, negalejo būti kiles vien iš to, kad dviračiai čia – pagrindinė transporto priemonė. Taime buvo kažin ko daugiau – dievažių daug daugiau.

Vieną vakarą pačiam sau netikėtai įnaukau skaitytis diskusijas *mies-tai.net* forume apie vakarinio Vilniaus miesto aplinkkelio reikšmę, naudą ir vykdomas etapus; matyt, kelio, krypties vaizdinys, kaitos metafora plaukė iš medituojančių ties dviračiais mergaičių erotizmo, iš jų rezignacijos ir apmaudo, kad keliais veda tik namo, o ne į Shangri La ar bent Stokholmą, Upsilon. Tačiau tame įkarštyje domėtis tiesiamu keliu buvo ir kažkas baugiai naivaus, dėl to vis dar labiau hipotetiniu gatvė (nuteista vos trėčiasis jos) iškilo samonėje kaip kryptis, tąsa, esmė, visiškai neišmatuojama pinigais ir asfalto kausais, neapsakoma brėžiniai ir inžineriniai skaičiavimai. Tą valandėlę buvau pagrobtas iš Visbio ir grąžintas Vilniui – visas apgaubtas kažkokio (kvailai?) pilietiško įkarščio, susijaudinęs, aktyvus. (Tąsyk piktažodžiu, pasakiusiam, jog tas keliais nereikalingas arba kad tai jam neįdomu, matyt, būčiau kibes į atlappus.) Vėliau supratau, kad susijaudinimas visų pirma kilo suvokiant, jog šis keliai rūpi daugybei žmonių; dešimtys jų klampojo po statybutes ir fotografovavo, kad galėtų paviešinti nuotraukas forume, skambinėjo projektuotojams, kvotė savivaldybės klerkus, studijavo ir aptarinėjo brėžinius etc. Tie žmonės rūpinosi, išgyveno dėl projekto eigos turbūt ne mažiau negu dėl savo gervės, ir tai jiems – baugu pasakyti – neatrodė nesuprantama, pernelyg naivu; be abeojo, šis užsiemimas buvo jų hobis, tačiau žodžio „hobis“ menkumas ne tik nesumenkino, bet dargi sustiprino išpūdį, kad tu žmonių egzistavimas valstybėje nėra pasyvus ir todėl nebeprasmis. Tegu ir būdami nuošalyje, žmonės tikėjo keilio sėkmę ir jo nauda visiems, projekto sustabdymą jie tikriausiai būtų priėmę kaip asmeninę nesékmę, katastrofą, žlugimą. Apie tokius žmones nerašo mūsų spauda, juos vengia rodyti televizija, tyli intelektualai – tai piliečiai, trokstantys matyti suteikiamą apčiuopiamą kasdienės civilizacijos kontūrą. Turbūt nepasakiau svarbiausio – valstybės civilizacijos.

Mažiau nei pries mėnesį teko

Laukiant „išsipildymo“...
Zenono BALTRŪŠIO nuotrauka

svečiuotis Ukrainoje, ten turėjome progą pabendrauti su Lvovo raštojais. Be literatūrių dalykų, kurie tąsyk, žinoma, mums buvo svarbesni, radome laiko paklausti kolegų ir apie Ukrainos miestų plėtojimą (plėtojimą), šalies perspektyvas, valdžios pozicijų į piliečius. Be abeojo, mums buvo atsakytu, tačiau šio straipsnio kontekste svarbesnis ne atsakymo turinys (nors faktas, kad dėl naujo klaikus biurų kvartalo Kijeve nugriauta visa sena gatvė, labai iškalbus), bet juos lydėjęs kiek depresyvus abejingumas: „Šioje salyje vis tiek niekas nepasikeis“, „Nėra prasmės apie tai kalbėti“, „Mes nieko negalime pakieisti“, „Kitaip jau nebus“ ir t. t. Tų žmonių absolūciai niekas nesiejo su valstybe, kuri atrodė esanti kažkur nepasiekiamai toli, visada prieška, slopinanti, agresyvi, buka. Valstybė jiems buvo dviejų mafijos klanų kovos struktūrinė išraiška, taip pat žmogaus, tiesiai iš kalėjimo žengusio prezidento postan, viešpatija, bet ne tai, kur jie patys jaustusi dalyvaujantys, esantys. Regint jų veidus, kaskart nustumebančius, kad atvykėliams kai kas jų valstybėje atrodo iš principo gera, tapo aišku, kad mes žiauriai neįvertiname pažangos, kurią per dvidešimt nepriklausomybės metų patyrė mūsų vargšės smegenys. Nekalbant apie tai, kad valstybės reikalių yra svarbi mūsų visų kasdienių pokalbių dalis, – jau vien tai liudi, kad nesamonitoriai save su ja siejamė, vadinas, pripažįstame ją esant visų. Igusta turėti ir savo valstybės viziją, o tai – gal ir nelabai brandaus, betgi piliečio savybė, kylanči iš noro suteikti bendram būviui naują kokybę. (Neneigiu, kai kurie iš tų išsivaizdavimų turbūt labai naivūs ir, būkum atviri, kvali – sakykim, hipotetinio žemas pajamas gaunančio, neišsilavinusio, kaime gyvenančio pensijinio amžiaus piliečio vizija, matyt, pirminiaus remtusi prielaida, kad visi vilniečiai yra vagys ir turi būti sukišti į kalėjimus; jis mielai pakeltų sau pensiją iki 3000 litų, priverstų valdininkus dirbtu už dyką, kur nors prie Aušros vartų pastatytu Drąsiaus Kedžio skulptūrą. Brėstantis mokinukas turbūt numatyta būtinybę Kataliku Bažnyčios tarnus bazuoti konklageryje, siūlytų legalizuoti marihuāną, norėtų matyti panaikintą santuokos institutą ir t. t.) Nors negalime ir negalėsime realybėje išgyvendinti daugumos piliečių ri-

botumo trokštamu reformų, neturėtume piktintis dėl jų bukumo. Pastangos kurti scenarijus (tegul ir uto-pinius) rodo pasamoninių troškimų padaryti visų būtų geresnę, o tai viena svarbiausiai bet kokios įmanomos pažangos savygū. Tai – civilizacijos želmenys, pradžia, pamatas. Gal tik trūksta išgūdžių atskirti gėrij nuo blogio, tiesą nuo netiesos – vieni per daug patiklūs, kiti bendrą gėrij pernelyg susieja su savo gėriu, tačiau „mašinėlę“ jau veikia, ir jei ne bukos, agresyvios mūsų didžiosios žiniasklaidos pastangos atgrasyti žmogų nuo pasitikėjimo savimi valstybėje (ak, kaip šiā būtų patrauklu pritarti sąmokslų teoretiškams, ižvelgiant visagale Kremliaus ranką), būtume, matyt, ja nuvažiavę kur kas toliau. Tačiau akiavaizdu, kad viskas vyksta bent jau tinkama kryptimi – nepernelyg stabčiojant, galutinai nenusiviliant, išlaikant taktą prisipažinti klydus.

Beje, turėtume ryžtis išbégėjantį procesą pastebeti ne tik globaliuose dalykuose, bet ir menkesniuose dariniuose. Turiu galvoje tam tikras institucijas – visų pirmas, be abeojo, kultūrines, po ilgų saštungio metų pagaliau pasiryžančias prisimatuoti naują drabužį. Ne taip seniai stebėjome reformuotojų triumfą Akademiniame dramos teatre – vienvaldystę praktikavęs ir teatrą savo tévonija pavertęs Adolfas Večerskis visų teatro žmonių bendromis pastangomis atstatydintas, ir nors tikros demokratijos teatre dar gali tekti palükėti (spauda rase apie galimą naujojo vadovo veiklos neskaidrumą), pagaliau buvo suteikta ne tik tam tikra kryptis jos link, bet ir reali galimybė ją pasiekti. Lygiai tokiai pačią galimybę, nors vienai ant kitų išdrabstę gerokai mažiau purvo negu teatralai, balandžio 15-ąjį išgijo ir Lietuvos rašytojai, suvažiavime balsavę už savo iškūrėjimą, kurie neiššuduose. Literatūros almanacho „Varpai 2011“ (26) sutiktuvės. Renginyje bus įteikta 2011 metų „Varpų“ literatūrinė premija, pagerbtai prizininkai. Dalyvaus rašytojai prof. Petras Bražėnas, Henrikas Algis Čigrijus, Julius Keleras, prof. Vytautas Martinkus, prof. Kęstutis Nastopka, Leonas Peleckis-Kaktavičius, Silvija Peleckienė, Aliona Ruseckaitė, Valentinas Sventickas, kompozitorius Jurgis Juozapaitis, LR Seimo narys Valerijus Simulik, prof. Saulius Sondeckis, dailininkas Aloyzas Stasiulevičius.

26 d., antradienį, 12 val. Prienų r. savivaldybės viešojoje bibliotekoje (Kauno g. 2A, Prienai) – valanda su Justino Marcinkevičiaus poezija. Dalyvauju skaitovė Irena Plaušinaitytė.

27 d., trečadienį, 15 val. Rašytojų klubė (K. Sirvydo g. 6, Vilnius) – rašytojo Leono Peleckio-Kaktavičiaus 65-mečio paminėjimas su nauja knyga „Žodžiai, kurie neiššuduose“. Literatūros almanacho „Varpai 2011“ (26) sutiktuvės. Renginyje bus įteikta 2011 metų „Varpų“ literatūrinė premija, pagerbtai prizininkai. Dalyvaus rašytojai prof. Petras Bražėnas, Henrikas Algis Čigrijus, Julius Keleras, prof. Vytautas Martinkus, prof. Kęstutis Nastopka, Leonas Peleckis-Kaktavičius, Silvija Peleckienė, Aliona Ruseckaitė, Valentinas Sventickas, kompozitorius Jurgis Juozapaitis, LR Seimo narys Valerijus Simulik, prof. Saulius Sondeckis, dailininkas Aloyzas Stasiulevičius.

27 d., trečadienį, 17.30 val. Birštono savivaldybės viešojoje bibliotekoje (Dariaus ir Girėno g. 12, Birštonas) – susitikimas su rašytoju Marcelijumi Martinaičiu. Dalyvaus literatūrologė dr. Donata Mitaitė.

28 d., ketvirtadienį, 12.30 val. Ignalinos r. Daugėliškio bibliotekoje (Naujasis Daugėliškis, Ignalinos r.) – susitikimas su rašytojais Vytautu Bubniu ir Elena Kurklietyte. Dalyvaus aktorė Gražina Urbonaitė.

28 d., penktadienį, 17 val. Ignalinos r. savivaldybės viešojoje bibliotekoje (Atgimimo g. 20 / 1, Ignalina) – literatūrinis susitikimas su rašytojais Vytautu Bubniu ir Elena Kurklietyte. Dalyvaus aktorė Gražina Urbonaitė.

Gegužės 2 d., pirmadienį, 17.30 val. Rašytojų klubė – renginys iš ciklo „Jauni ir talentingi“. Dalyvauja poetas Donatas Petrošius, fortepijoninis ansamblis „AmberTrio“: Vitalija Makrickienė (smuikas), Mantas Makrickas (altais), Eglė Kižytė-Ramonienė (fortepijonas).

I renginius įėjimas nemokamas. Informacija tel. (8 5) 2629627, (8 5) 2617727; el. p. rasytojuklubas@aiva.lt.

tų gaila, visiškai išvengti nepavyko. Kadenciją baigęs sajungos pirmininkas Jonas Liniauskas leido sau išstarti: „Vienu iš didžiausių savo veiklos pralaimėjimų laikau Vertėjų sajungos iškūrimą. Ją kuriant dalyvavo keturi valdybos nariai – A. A. Jonynas, Eugenijus Ališanka, Vladas Bražiūnas ir Kornelijus Plateliš. Be jų paramos savo statusu nebūtų dar vienos godžios burnos prie Kultūros fondo literatūros dubens. Praeita pusmetį mums neliko nė kąsnio.“ (Tai – apie sajungą, kuri LRS vis dar yra nepasiekiamas veiksnuo ir demokratijos pavyzdis, iš kurio reikėtų sukandus dantis mokytis.) Taip pat jis nepraleido progos neigelti kolegomis dėl laiku nesumokėto nario mokesčio. „Valdybos narys A. A. Jonynas nario mokesčio nemokėjo nuo 2002 m., V. Bražiūnas mažiau – tik 4 metus“, – sakė buvęs pirmininkas.

Nenorėdamas spekuliuoti gandas ir užstalės pokalbių medžiaga apie tai, kas bus, po rinkimų naujają pirmininko pasiteiravau, kokių darbų pirmiausia ketinama imtis, o juk akiavaizdu, kad tarp jų bus ir ne lengvai išsprendžiamų, ir – baugu pasakyti – delikacių. „Apie tikslius darbus kalbėti dar ankstoka, – sakė A. A. Jonynas. – Visų pirmą su naujais išrinkta valdyba bandysime išstaikinti, kas mums yra palikta. Kol neįvertinome ištaigos finansų, taip pat kai kurių buvusios valdžios veiksmų pagrįstumo, naujus darbus planuoti sunku. Be abeojo, gali tekti atlikti šį tą nelabai malonaus, ypač jei paaikškės, kad ištaigos biudžete žojo skylės. Kaip jau minėjau suvažiavime, stengimės burti veiklių bendruomenę, ypač valdyba neturėtų būti pasyvi stebėtoja, todėl pirmajame posėdyje siūlysius narios pasiskirstyti kuruoja momis sritimis, nusistatyti tam tikrus prioritetus. Be abeojo, vienas iš pirmųjų realių darbų bus internetinio LRS puslapio sukūrimas, nes dabartinis *rasytojai.lt* yra pasenęs tiek moraliskai, tiek savo turiniu.“

Pabaigai norėčiau pridurti, kad vienas iš pirmųjų ūkio darbų, kuris laukia naujojo pirmininko – LRS rūmų stogo remontas. Šis itin simboliskas darbas galėtų būti raktas norint suvokti, kodėl tiek daug rašytojų suprato ir parėmė kaitos iniciatyvą. Dabar telieka patiemis sau palinkėti stiprybės, išlaikant pozityvią darbinę dvasią, kuri tvyrojo visą pasirengimo rinkimams laikotarpi. Ir visa tai, apie ką svajome, kada nors išsipildys. (Cia ir apie merginą prie dviračių – jeigu ką...)

RAŠYTOJŲ KLUBAS

„Nemunas“ rekomenduoja

Kitokio kino klube – „Sekso pamokos“

Gediminas JANKAUSKAS

Antradienį, balandžio 26 d., Kitokio kino klubo cikle „Kitokia meilė“ žiūrėsime komišką melodramą „Sekso pamokos“, sukurta pagal Breto Eastono Elliso kūrinį. Šis rašytojas Jungtinėse Valstijose išgarsėjo romanu „Amerikos psychopatas“, po kurio Normanas Meileris autorui apibūdino tokias žodžiai: „Ellisas rodo vyresniosios kartos rašytojams, kaip reikia laikyti ranką ant pulso. Jis gali rungtis su pačiu Dostoevskiu.“

B. E. Elliso knygose amerikiečiai randa nepatrauklą tiesą apie

save, o tai ne visada malonu. Plataus rezonanso sulaukęs „Amerikos psychopatas“ demaskavo XX a. pasaiboje „japais“ vadintų jaunuverslininkų idealus ir vertėbes.

Su panašia negailestinga ironija žvelgiama ir į vadina magi „akademinių jaunimą“. Filmo „Sekso pamokos“ herojai mokosi prestižiniame Kemdeno koledže, bet jie tikrai nėra moksly graužkai. Arčiau susipažiame tik su keliais šios *alma mater* auklėtiniais ir pedagogais. Apie suaugusiusis nėra ko né kalbėti: jie geriausiu atveju isterikai, alkoholikai ir marazmatikai. Bet nedaug nuo jų atsilieka ir jaunoji karta. Vieni in-

ternete ieško tik pornografijos. Kiti nepraleidžia progos pasimėgauti artimesniais kontaktais tam mažiausiai tinkamose vietose. Viena mergina kartą permiegojo su visa sportininkų komanda. O jau apie kokaino uostymą iki krauso iš nosies ir bendržio maukimą tiesiai iš butelio nėra ko né kalbėti. Bet šiam „akvariume“ yra ir viena balta varna. Tai skaitybę savo vaikinui sauganti Lorena, kuri ruošiasi atskratyti šios gėdos vaikėlyje „Pasaulio pabaiga“.

Kitaip nei „Amerikietiški pyragai“, spekuliuojantys panašia tematika, „Sekso pamokos“ nevulgariai jaunimui skirtose komedijose dominuojančią situaciją. Autoriai žvelgia į savo jaunuosis herojus kaip į dar vieną prarastą kartą, neturinčią moralinių vertėbių ir pamiršusių dvasinius orientyrus. Bet tai ne vien paties „sugedusio“ jaunimo bėda.

Savaitgalis prie televizoriaus

Tikros ir iš piršto laužtos istorijos

Gediminas JANKAUSKAS

Keista, bet Lietuvos televizijos vadovai, galvojantys tik apie savo reitingus, net ir šv. Velykų dienos grūda į žiūrovų galvas tas pačias pramogines programas, kaip ir bet kokį kitą savaitgalį. Dainomis ir šokių su iki koktumo atsibudėjais „žvaigždūnais“ perpildyti be maž visų TV kanalu tinkleliai, nuostabios ir prasmingos pavasario šventės dvišių patikimai „laidojantys“ spalvingos ir vulgarios banalybės liūne.

Normaliose valstybėse Velykos ir Kalėdos pasitinkamos susimąstyti verčiančiais filmais, sukurtais pagal biblinius siužetus ir primenantiais apie ryškiausius žmonijos atstovus, kurie visiems laikams tapo sielos tvirtybės simboliais ir pasiukojo pavyzdžiais. Vienintelis tokis herojus švenčių dienomis pasirodys tik... animacinėje pasakoje „Egipto princas“ (sekmadienis, 11.15 val., TV3). „Oskarą“ už geriausią dainą pelnusio animacinio filmo pagrindą sudaro Senojo Testamento istorija apie tai, kaip Egipte braunes iš didingas Nilas atplukdė į krantą krepši su kūdikiu. Galinėsis faraonas Setis išnijo mažajį

berniuką ir pavadino jį Moze. Bėgo metai. Vergo sūnus Mozė ir valdovo sūnus Ramzis augo kartu kaip tikri broliai. Bet išaušo diena, kai vienas jų tapo didžiulės imperijos valdovu, o kitas – Dievo pranašu.

Istorinės dramos „Hercogienė“ (penktadienis, 22.40 val., Lietuvos ryto TV) herojė dar prieš šio filmo premierą praminta XVIII amžiaus „širdžių princesė“. Mat Georgiana Spencer yra tolima princesės Diana giminaite. Įamžinta Tomo Gainsborougho nutapytame portrete (1787 m.) ir pašiepta už politines ambicijas begalėje karikatūrų ledi Georgiana tik XX a. tapo už savo teises kovojančių moterų vėliava.

1774 m. birželį, likus vienai dieinai iki septynioliktojo gimtadienio, Georgiana Spencer ištekėjo už Devonšyro hercogo Williamo Cavendisho. Po prabangių vedybų, regis, turėjo prasidėti tikra pasaka. Bet jaunamartė greitai suprato, kad despotu su tuo skirtingu ji reikalinga tik kaip gražus žaisliukas ir būsimojo palikuonio gimdytoja. Ledi Džianksti turėjo susitaikyti su vyro ištirkavimais žmonos panosėje ir gyvenimu po vienu stogu su jo meiliu ir pavainikiai.

Pagrindinis filmo „Manoletė“

(penktadienis, 23.00 val., LNK) heroinus yra garsus ispanų toreadoras Manuelis Rodrigesas, kurio nepakarto jamas meistriškumas arenaje ir tragiška mirtis seniai tapo legenda. Ne mažiau ryški ir jo mylimoji Lupé Sino. Apie šią aktorę ispanai sakė: „Ji išmokė Manueli gyventi, bet ji, deja, išmokė jį ir mirti.“ Aktorei Penelopei Cruz pavyko pertekti dar vieną vaidinamas prototipės charakteristiką: „Vienas jos trečdalis yra Ava Gardner, kitas – Carmen, o trečias – didelė problema.“

Penktadienio vakara 0.15 val. per TV3 rodoma komedija „Žinių vedėjas“ primins septintojo dešimtmecio amerikietiškos TV žvaigždė Roną Burgundį – absolютi feminizmo idėjų priesininką ir pagyrūną. Jis buvo pripratęs pliurpti viską, kas tik šaudauvo į galvą. Ir tiesioginiame eteryje skaitydamas sulieriu bégančias eilutes visai nesumastę apie tai, ką skaito.

Bus linksma ir žiūrint amerikietišką komediją „Žiurkių lenktynės“ (šeštadienis, 17.40 val., BTV). Filme matysime visai ne ilgauodeges naminių pelių giminautes, lenktyniaujančias dėl gabalėlio sūrio. Dėl pinigų čia varžysis dvi-

kojai padarai, kurie lyg akis išdegė lėks penkių šimtų mylių maratoną. Prizas – du milijonai dolerių. Tokią sumą paskyrė ekscentriškas Las Vegaso kazino šeimininkas. Prie starto linijos susirinko: jaunas advokatas iš Čikagos, seksuali ir psychopatiška pilotė, nusigyvenusi turtuolė, chroniškas pinigų švaistūnas, netikėlis futbolo teisėjas, ką tik iš kalėjimo išėjė debiliški broliukai ir italu apsimetantis ponas Bynas. Pasiruošt. Dėmesio. Startas!

Vieną „Žiurkių lenktynių“ personažą sau išprasta maniera vaidina ryškus britų komikas Rowanas Atkinsonas. O filme „Prilaikyk liežuvį“ (šeštadienis, 22.20 val., Lietuvos ryto TV) aktorius persikūnijo į nedidukės parapijos pastorių Valterį Gudfelou. Jis yra tikras mažos visatos centras, apie kurį skrieja likusios planetos. Geraširdis kunigas visa širdimi atsidavęs Dievo tarnystei ir amžinai pasinėręs į pamokslų rašymą bei kitą dvasinę veiklą. Pastorius taip apsėstas parapijos reikalų, kad seniai pamiršo, jog tarnauti Viešpačiui galima ir kitokiais būdais. Pavyzdžiui, neapleisti savo artimųjų.

Veiksmo trilerių mėgėjams skirtų reginių taip pat netrūks. Filme „Pasveikink mirtį kitą dieną“ (šeštadienis, 20.55 val., TV3) aktorius Pierce'o Brosnano vaidinamas agentas Džeimsas Bondas da-

lyvaus kvapą gniaužiančiose lenktynėse per minų lauką demilitarizuotoje zonoje tarp Šiaurės ir Pietų Korėjos. Vėliau veiksmas žaibiškai perkeliamas į Honkongą, Kubą, Londoną, kol pagaliau atsiduria Islandijoje tikruose ledo rūmuose, kur Bondui tenka susirungti su pašulinės reikšmės piktadariu Gustavu Greivsu.

Supermenus dažnai vaidinantis Bruce'as Willisas „Merkurijaus kode“ (šeštadienis, 22.40 val., LNK) įkūnija FTB agentą Artą Džefrisą, kuriam tenka sergēti autismu sergantį berniuką Saimoną. Senas žvalgybos asas intuityviai jaučia, kad kažkokios jam dar nežinomas jėgos, nužudžiusios berniuko tėvus, mėgins susidoroti ir su mažamečių liudininku. Spėlijimai pasitvirtina, kai Artas sužino, jog berniukas atskleidė slaptą kariinių operacijų kodą.

Komedijoje „Metų žmogus“ (sekmadienis, 22.55 val., BTV) tarsi kreivame veidrodyste atgyja JAV viešos politikos ypatumai. Artėjant prezidento rinkimams Amerikoje ypač paastrėja kadenciją baigiančio valstybės vadovo Kelogo santykiai su kitu kandidatu į prezidento postą senatoriumi Milsu. Bekompiromis konkurencija tampa per televiziją transliuojamo politinio TV šou pajuokos objektu.

Aukščiausius reitingus turinčios laidos tiesioginiame eteryje vienas žiūrovas sušunka, kad būtent Dobas, charizmatiškasis laidos vedėjas, turėtų persikraustytį į Baltuosius rūmus ir užimti dabartinio prezidento vietą. Garsus komikas išskelia savo kandidatūrą, išstraukia į prezidento rinkimų maratoną ir irodo seną tiesą – kur du pešasi, trečias laimi.

Taikios kultūros tiltais...

Dalia POŠKIENĖ

Balandžio 15-ąjį minime Pasaulinę kultūros dieną. Daugelyje valstybių pakeliamas Nikolajaus Rericho sukurtą Taikos vėliava – kultūros vertėbių apsaugos simbolis. Baltame jos fone tamšaus purpuro spalvos amžinybės žiedas juosia tris sferas. Tai meno, mokslo ir religijos simbolis, Meilės, Grožio ir Išminties ženklas. 1935 m. balandžio 15 d. Vašingtone pasirašytas Rericho paktas, pirmą kartą istorijoje paskelbės pasaullui apie genialų žmonių sukurtų meno, mokslo ir kitų kultūros paminklų unikalumą, būtinybę juos ginti ir

išsaugoti.

Siaisiai metais ypač iškiliai paminkla Pasaulinė kultūros diena. Vilniuje ir Kaune uždegti Taikos aurakai, iškelatos Taikos vėliavos. Kauno m. savivaldybės Vinco Kudirkos viešosios bibliotekoje atidaryta fotografijų paroda iš Rericho draugijos archyvų „Trejybės ženklo istorija“. Kultūros renginiai kvietė į mokyklas, muziejus, bibliotekas.

Kaune organizuota tarptautinė konferencija „M. K. Čiurlionis ir kultūros erdvė“.

Pagrindinis renginys – apskritas stalas „Kultūra amžinybės rėti: ištorinės atminties keliu į naujų tai-

kos amžių“ – surengtas M. K. Čiurlionio muziejuje. Konferencija prasidėjo pažintimi su M. K. Čiurlioniui. Muziejaus direktorius Osvaldas Daugelis vedė jo paveikslų ir muzikos keliais... Apskrita stalo diskusija vedė Europos tarptautinės asociacijos „Taika per kultūrą“ prezidentas Wilhelmas Augustatas ir režisierius Gytis Padegimas. Diskusijoje dalyvavo Europos tarptautinės asociacijos „Taika per kultūrą“ delegacijos, Baltijos miestų sąjungos Kultūros komisijos valdybos nariai, „Gyvosios etikos“ komuna, Izraelio ir Lietuvos N. Rericho draugijos, Lietuvos kultūros dienos įgyvendinimo iniciati-

tyvinė grupė, Vyduno, M. K. Čiurlionio draugijų nariai, Bendruomenės centro „Žaliakalnio aušra“, Lietuvos universitetų moterų asociacijos nariai.

Pagrindiniu pranešimą „Kultūra – teisingos evoliucijos pagrindas“ skaitė Klausas Dieteris Buckas iš Vokietijos, pasisakymo dalyvavusios asociacijos „Taika per kultūrą“ prezidentas Darius Tamkevičius, Nepriklausomybės akto signataras Algirdas Patackas, Kultūros dienos ambasadörė, asociacijos „Taika per kultūrą“ viceprezidentė dr. Auksė Narvilienė, Rericho draugijos pirmininkė Irena Zaleckienė. R. Barauskienė perskaitė kreipimąsi, kviečiantį „valstybės institucijas, kultūros ir švietimo įstaigas, visuomenines organizacijas, bendruomenės gera mintimi, atvira širdimi, gra-

žiaiš darbais paminėti Kultūros dieną. Tegu jis padės kiekvienam žmonui, kiekvienai šeimai priminti pamatinės kultūros vertėbes, ugdyti supratimą, kad tikroji kultūra yra dvasinės darnos puoselėtoja ir darinės visuomenės išraiška“.

Išsaugoti kultūros vertėbes, puoselėti harmoniją ir atmintį kvietė ir M. K. Čiurlionio anūkė Dalia Palukaitienė.

Bendruomenės ir seniūnijos renginiai, skirti Kultūros dienai, tėsiaski. Surengta Sofijos ir Konstantino Čiurlionii atminimo impresija „Norėčiau visą pasaulį aplėbtį. M. K. C.“, veikia M. K. Čiurlionio provaikaičio Džiugo Palukaičio kūrybos darbų paroda, skirta S. Kymantaitės-Čiurlionienės 125-osioms gimimo, M. K. Čiurlionio 100-osioms mirties metinėms.

Juodoji vakarienė pas Vaižgantą

*spalis apkabinantis klierikų juoką
sutanotus žingsnius Katedron
prisirpusio nuovargio sonatą
pokalbius ir visus išpažinimus*

*spalis deklamuojantis pasauliu
raudono rudens brevijorių
pamileš vakarienių psalmų atodūsius
rožinio karoliukų bruzdes...*

Audrius Martusevičius,
„Duc in Altum“

Juozo Tumo-Vaižganto muziejujus jau ketvirtą kartą kauniečius pakvietė į atgaivintą „Juodąją vakarienę“, kuri per keletą metų tapo tradicinė muziejaus švente. Tokia vakarienė kanauninko Tumo laikais atrodė kitaip: paskutinį vakarą pries Prisikėlimą po išpažinčių klausymo į kleboniją susirinkdavo dvyliai kūnigų, apsirengusiu jūromis sutanomis. Vaižgantas būdavo trylikas. Tamsūs kūnigų drabužiai nedidelėje valgomojos erdvėje sudarydavo juodumą išpūdį, todėl ši vakarienė su pasinkino valgias ir įvairiomis kalbomis apie kūrybą, kultūrą bei eileraščių skaitymu pavaudinta juodaja.

Siemet renginyje dalyvavo seminaristai Nerijus Pipiras, Robertas Urbonavičius, Paulius Kontrimas, kuriai kūryba išspausdinta praėjusiais metais pasirodžiusiame kūnigų

Kalba kunigas Kęstutis Rugevičius. Karolinos ŠIRVYTĖS nuotrauka

prieklėty ir paklėty, nes pakartoju: verta kurti, nes galimybę kurti, kas sieloję susidara, turi pasireikšti. O kaip – tai jau tikrojo kūrėjo paslaptis: jis suranda, nes turi surasti savo kūrybai formą ir kiečiausiose diktatorinėse sąlygose. (...) Kūrėjai privalo atstoti tau tai ir kitų mokslo virškinimo aparatus; jie privalo būti visokeriopi mokovai, tautos dvasios maitintojai.“

Kunigas Alfonsas Bulotas, tarsi pritardamas kunigo Kęstučio minimams, akcentavę kūrybos laisvęs būtinumą, jos kaip slėpinio ir nuostabos išraišką. Tačiau kūrybos nėra betikėjimo. Tai puikiai suvokė Vaižgantas bei priekario laiką patys didžiausi poetai: Bernardas Brazdžionis, Antanas Miškinis, Jonas Kossu-Aleksandravičius. Kunigas visus pa-

kvietė į Vilijampolėje esančios savo koplyčios kiemelyje vyksiančią pozėjios šventę – kai tiktais pradės žydičių ir kvepti pakalnutes, kurių grožybė tenai atsiveria kiekvieną gegužę – švento mojaus mėnesį.

Aktorė Kristina Kazakevičiūtė į muziejų atvyko su savo taksu veislės šuneliu, kuris „vaidino“ Vaižganto Kauką ir labai jaukiai čia jautėsi. O Kristina buvo išsijautusi į Juozo Tumo sesers Marijonos antukės Joanos Nakutytės vaidmenį – skaitė jos atsiminimus apie dėdė.

Aktorius Albinas Budnikas neseniai Gycio Padegimo sukurtoje fantasmagorijoje „JAH“ vaidina Vaižgantą, todėl visų renginio dalyvių buvo itin laukiamas. Tik šiakart dar neišdriso ateiti su sutana ir čia, muzieju-

je, iškūnyti svetingą namų šeimininką. Kaip jis prisipažino, „iš pagarbos paciam Vaižgantui ir čia susirinkusiem kūnigams“. Aktorius pasidalijo pirmąjį premjerinių spektaklių išpūdžiais ir prisiminė jaudulį, kai sužinojo apie jam skirtą Vaižganto vaidmenį spektaklyje.

„Juodoji vakarienė“ baigėsi kanauninko Tumo svetainėje, kur visų laukė kulklos pasninkinės vaisės. Toliai gražū neprilygstančios Vaižganto šeimininkų Emiliojus ir Joanas paruoštam stalui, ant kurio, anot J. Nakutytės, būdavo „paduodami tiktais pasinkino valgai: įvairios žuvys, lašiša, ikra, ungrys, lydeka, žuvies faršai, drebuciai ir kitokie patiekalai“, tačiau nuoširdaus bendravimo užteko ir visi ilgokai nenorėjo skirstytis...

Medžiams pradėjus sprogti...

Audronė MEŠKAUSKAITĖ

„Mažutis dinamitas“

Šis spektaklis lyg ir turėjo sprogti Kauno dramos teatre balandžio 14-17 d., tačiau smūgis, tiesą sakant, nebuvo itin stiprus.

Gintarė Varną britų dramaturgės Abi Morgan pjesė „Mažutis dinamitas“ sudomino jau gana seniai, tačiau tik dabar ji pastatyta kartu su jaunais „Utopijos“ teatro studentais – aktoriais Elze Gudavičiūte, Vainiumi Sodeika ir Dovydu Stončumi. Todėl režisierius (jubiliejiniuose metais kviečiami visi buvę vyriausieji režisieriai statyti Kaune naujus spektaklius) prisipažista, kad tai nėra tikrasis jo grįžimas į Kauno dramos teatro sceną, o tik laikina vieta „Utopijos“ spektakliui.

Pastatymas pripildytas keistų, apie likimą, stebuklus ir atsitiktinumus kalbančių istorijų, kurias veikėjai – trys trapūs ir gana sutrikę jaunuolai – pasakoja lyg pristatydamis vieninius savo sielų paveikslus. Visus tris juos sieja nauja meilė ir sena, kiek per giliai, labai skausmingai iširėžusi istorija, tarsi leitmotyvas kartoja spektaklyje ne vieną kartą. Nors režisierius teigė statęs humanišką, siltą spektaklį apie jautrius ir ypač trapius žmones, skausmingų patircių bei irimo nuojuautų jame tikrai netrūksta. Deja, stilistiškai tai scenoje kartais atskleidžiama kiek tiesmukai ir surūkšcias.

„Spektaklis skirtas tiems, kuriems iš tiesų įdomi šiuolaikinio žmogaus būtis“, – teigia režisierius, nors čia pat pripažiusta, kad kalba apie šiek tiek ne šios žemės gyventojus (beveik fataliskai jų sekancius vis naujuose spektakliuose), užsidariusius savo iliuzinių pasaulių teritorijose. Aktoriai dėlioja kaleidoskopines (scenos dažnai traukiojamos ir „pra-

sukamos“ lyg vaizdajuostės fragmentas, ryškinant svarbiausius akcentus) jų gyvenimo nuotrupas, kurios veriamos į vientisą dvasinių patirties siužetą. Iš esmės visos žmonių vidinės istorijos panašios, nors gyvenimai labai skirtiniai.

„Penki vakarai“

Kauno kamerinis teatras balandžio 16, 17 d. pakvietė į premjerą – Aleksandro Volodino (1919-2001) „Penki vakarai“. Ši kartą spektaklis kiek kitoks, nes režisierius – Algimantas Pociūnas – kviečiantis, o tai Kameriniame teatre nėra įprasta.

Pjesę galima būtų vadinti klasikine, tačiau tokia ji tik tam tikrai žiūrovų daliai – tiems, kurie pamena save sovietmečiu ir yra jų skaitė ar matę ekranizaciją. Režisierius įsitikinęs, jog pjesė ir šiandien nėra pasenusi ar praradusi aktualumą, nes joje kalbama apie žmogaus esmę, kurią galima atrasti nugrandžius nuo jo komunizmo, stalinizmo luobą. Na, galime pakeisti ideologinius pavadinimus, jei kitaip sunku transformuoti laiką. „Nors pjesės veiksma vyksta tolumoje sovietmečio realybėje, pasakojimo tema nė kiek nepasenusi ir gyva. Jis ir jų, tarsi tarybinių laikų Penelopė ir Odisejas, kažkada pamilo vienas kita, išsiskyrė ir susitiko tik po septyniolikos metų“, – teigia spektaklio kūrėjai. Tačiau scenos stilistika labai tirštai ir ryškiai nusagstyta sovietmečio kasdienybės atributika (scenografiją kūrė Sergejus Bocullo.) To laiko bei ideologijos puoselėtas meno realizmas valdo ir A. Pociūno spektaklį. Atrodo, tai puičiai dera su Kauno kamerinio teatro galimybėmis.

Spektaklis paprasta kalba pasakoja paprastą žmonių istorijas. „Jis raše apie tarybinius žmones, kurie buvo „jokie“, gražindamas jų gyvenimui tikrajį turinį, suteikdamas savo

herojams galimybę tiesiog gyventi ir išgyventi bei tapti „kažkuo“, – apie spektaklio herojų psychologinius virsmus samprotauja pjesės interpretuotojai, nors tą lemtingajį „kažkuo“ žymi labai universalios ir sunkiai apibūdinamos žmogiškosios būties kategorijos. Amžinas balansavimas tarp gėrio ir blogio, padorumo, sąžiningumo, teisingumo, asmeninės laisvės ir savigarbos. Tiesa, visi šie skambūs teoriniai svarstymai spektaklyje tirpsta jaukioje ir net kiek šaržuotoje atmosferoje. Gal tokį išpūdį šiandieniniam žiūrovui sukelia grynos ir nepakitusios, pasak režisieriaus, minėtosios žmogiškumo sąvokos.

Vaidmenis spektaklyje sukūrė Aleksandras Rubinovas, Eugenija Bendoriūtė, Vytautas Gasiliūnas, Gintautas Bejeris, Asta Steponavičiūtė, Simona Bladženauskaitė, sudaugę gana margai, tačiau darnią visumą, be aiškių lyderių ir autsaiderių.

„Ekosfera“

Kauno paveikslų galerija kviečia į parodą, kurioje daugelį eksponatų galima liesti, sukti, uostyti, tyrinėti, tačiau susigundančių šiomis galimybėmis ne tiek jau daug. Mužiujinė dresūra veikia kaip nepajudinamas iprotis. Jau tradicinis projektas „Menas + Menas bendrauti“ šiaisiai metais pasuko ekologijos link. Šeštą kartą vykstanti paroda „Eko-

sfera“ pavadinimą traktuoją itin plačiai ir pasiruošusi net iššūkiams. Labiausiai apibenrintas apibrėžimas: žvelgti į pasaulį placią ir ne tik iš savo žiūros taško. Jau ne kartą kalbėta, jog ekologinė, „žalioji“ sąmonė labiausiai domisi ne savo gerove ir išlikimu, o aplinkiniai ir visu pasauliu placiąja prasme.

„Ekosfera“ – tai aliujos į namus, tėvynę, aplinką.

Kaip ir visos grupinės, placių temas interpretuojančios parodos, ši taip pat yra ypač marga. Joje dalyvauja net 29 menininkai, tad eklektikos išvengti neįmanoma. Gal todėl ji labai primena toje pačioje galerijos salėje vykstančią konkursinę Geriausio metų kūrinių parodą, kurioje menininkai pristato po vieną savo darbą. Ši kartą galime išvysti jau anksčiau eksponuotų kūrinių ir skirtų specialiai „Ekosferai“.

Algimantas Šlapikas tiesiogine žodžio prasme atsidūrė parodos centre, nes jo skulptūrinius objektus „Aukojimas“ su didžiule krosnimi ir malkomis stovi salės vidury, todėl patenkai ir į prasminį branduoli. O ar tokį išbandymą atlaiko, jau kitas klausimas... Tačiau ne šis vienas darbas skirtas „trumpalakiui žiūrėjimui“ – daugumos konceptuojant spėjantama akimirksniu ir sunkiai išplėtojama. Kai kuriems padeda pridėti tekstai. Savo darbą aiškina ir Aušra Barzdžukaitė-Vaitkūnienė – ji, pavadintą „Gamtos gurmano kabinetą“, galima ne tik apžiūrėti, bet tikriaujasi ir pauosti. Grybų piešiniai komponuojami su buteliuose „supakuotais“ grybais. Tikėtina, kad tarp jų nebuvu tu, kurie smalsiausios pajėgūs į stratosferas nunešti.

Tai, kad parodoje eksponuojami labai skirtiniai darbai, gali patvirtinti, tarkim, ir tekstilei eksponatai. Lina Zavadskė „Vienos dienos surprizams“ išsiuvinėjo daug kartinių naudojimo sauskelnes, kuriose dabar galima rasti labai gražių „surprizų“ su vis dar nemalonai dvelkiančia konotacija, Raminta Skirgailaitė prisiuvo „Šiandieninių bulvių“, kurį fotografinių vaizdų beveik būtų galima suvalgyti, Neringa Kisieliūnė baltais nériniais aptraukė dujokakus – „Motyvacija“, o Birutė Sarapienė paprasčiausiai nuaudė dvi „ramias“ drobes.

Parodoje eksponuojami beveik visų įmanomų stilių kūrinių: nuo tapybos iki video-darbų ir instaliacijų. Tačiau toks margumas visiškai nesuteikia parodai „svorio“, nes net ir geri darbai pasimeta gausoje, kuriaž žiūrovus dažniausiai priima tik kaip tyrinėtojas. Ateina ir pasižvalgo – lyg po platujų pasaulių.

Autorės ir teatrų archyvų nuotraukos

90-ojo kūrybinio sezono vasario mėnesio repertuaras

21 d., ketvirtadienį, 18 val. Tavernos salėje (Kęstučio g. 62) – Ingeros Hagerup „Stiklinė arbatos su citrina“. Vienos dalies komedija. Režisierė Danutė Juronytė. Spektaklio trukmė – 1 val. Bilieto kaina – 25 Lt.

21 d., ketvirtadienį, 18 val., 29 d., penktadienį, 12 val., 30 d., šeštadienį, 15 val. Penkojoje salėje (Laisvės al. 71) – „Moderatoriai“. Dviejų dalių forumas. Režisierius Andrius Kurienius. Spektaklio trukmė – 1.40 val. Bilietu kainos – 15, 30 Lt.

22 d., penktadienį, 18 val. Penkojoje salėje (Laisvės al. 71) – Danielio Daniso „Akmenų pelenai“. Prisiminimų drama. Režisierius Agnus Jankevičius. Spektaklio trukmė – 2 val. Bilieto kaina – 15, 30 Lt.

22 d., penktadienį, 18 val. Ilgojoje salėje (Kęstučio g. 62) – Aušros Marijos Sluckaitės „Antigonė Sibire“. Vienos dalies postdrama pagal Jeano Anouilha „Antigonę“. Režisierius Jonas Jurašas. Spektaklio trukmė – 2 val. Bilietu kainos – 15, 30 Lt.

26 d., antradienį, 18 val. festivalis „Lietuvos teatrų pavasaris“. Penkojoje salėje (Laisvės al. 71) – Gytis Padegimo „JAH“. Dviejų dalių dokumentinė fantasmagorija. Režisierius Gytis Padegimas. Spektaklio trukmė – 3 val. Bilieto kaina – 30 Lt.

27 d., trečiadienį, 28 d., ketvirtadienį, gegužės 4 d., trečiadienį, 18 val. Ilgojoje salėje (Kęstučio g. 62) – Antonu Čechovo „Palata“. Vienos dalies spektaklis. Inscenizacijos autorius ir režisierius Rolandas Kazlas. Spektaklio trukmė – 1.50 val. Bilieto kaina – 60 Lt.

28 d., ketvirtadienį, 18 val. Penkojoje salėje (Laisvės al. 71) – „Laimingi“. Dviejų dalių spektaklis pagal Friederico von Schillerio „Klastą iš meilė“. Režisierius Artūras Areima. Spektaklio trukmė – 2.40 val. Bilietu kaina – 30 Lt.

28 d., ketvirtadienį, 29 d., penktadienį, 18 val. Parketinėje salėje (Kęstučio g. 62) – grupė „Laimingi žmonės“ premjera: Bernardo Slade „Kitais metais, tuo pačiu laiku“. Dviejų dalių romantinė komedija. Režisierius Arvydas Lebelėnas. Spektaklio trukmė – 2 val. Bilietu kainos – 40, 50 Lt.

29 d., penktadienį, 18 val. Ilgojoje salėje (Kęstučio g. 62) – Timothee de Fombelle „Švyturys“. Monospektaklis. Režisierius Gintaras Varnas. Spektaklio trukmė – 1.10 val. Bilietu kaina – 25 Lt.

29 d., penktadienį, 19 val. Mažojoje scenoje (Laisvės al. 71) – Danielio Daniso „Paskutinė Diuranų daina“. Išpažintis. Režisierius Agnus Jankevičius. Spektaklio trukmė – 2.30 val. Bilietu kainos – 15, 20 Lt.

30 d., šeštadienį, 18 val. Parketinėje salėje (Kęstučio g. 62) – Liudmilos Razumovskajos ir Aleksandro Obrazcovovo „Žvaigždžių vaidas“. Dviejų dalių misterija. Režisierius Arvydas Lebelėnas. Spektaklio trukmė – 2.20 val. Bilietu kainos – 15 Lt.

Gegužės 3 d., antradienį, 18 val. Penkojoje salėje (Laisvės al. 71) – Gytis Padegimo „JAH“. Dviejų dalių dokumentinė fantasmagorija. Režisierius G. Padegimas. Spektaklio trukmė – 1.40 val. Bilietu kaina – 25 Lt.

4 d., trečiadienį, 20 val. Lietuvos nacionalinio dramos teatro gasterolės. Penkojoje salėje (Laisvės al. 71) – Birutės Mar „Unė“. Aktorės Unės Babickaitės dienoraščių motyvais. Režisierė B. Mar. Spektaklio trukmė – 1.10 val. Bilietu kaina – 20 Lt.

Teatro kasa (Laisvės al. 71) dirba kasdien 10.30-19 val., tel. 22 40 64. Bilietus taip pat platina Tiketa.

Kauno kamerinis teatras

21 d., ketvirtadienį, 18 val. Leonido Andrejevo „Judas Iskariotas“. Vyksmas su pertrauka. Režisierius Stanislovas Rubinovas. Spektaklio trukmė – 2.10 val. Bilietu kainos – 20, 25 Lt.

28 d., ketvirtadienį, 18 val. Daivos Čepauskaitės „Kavinė „Pas Blezą“. Pasimatymas po dvidešimties metų. Režisierius Stanislovas Rubinovas. Spektaklio trukmė – 1.45 val. Bilietu kainos – 28, 35 Lt.

29 d., penktadienį, 18 val. Dovilės Zelciūtės „Kūno vartai“. Retroliudai. Režisierė Agnė Dilytė. Spektaklio trukmė – 1.15 val. Bilietu kainos – 16, 20 Lt.

30 d., šeštadienį, 18 val. Konstantino Kostenko „Hitleris ir Hitleris“. Dviejų dalių spektaklis. Režisierius Stanislovas Rubinovas. Spektaklio trukmė – 2.15 val. Bilietu kainos – 24, 30 Lt.

Gegužės 2 d., pirmadienį, 18 val. vakaras, skirtas teatro dailininko Sergejaus Bocullo jubiliejui.

Gegužės 4 d., trečiadienį, 18 val. Fransua Rablė „Gargantiua ir Pantagliuelis“. Užstale tikriesiems gurmanams (N-18). Režisierius Stanislovas Rubinovas. Spektaklio trukmė – 1.55 val. Bilietu kainos – 40, 50 Lt.

Teatro kasa (Kęstučio g. 74A) dirba I-V 14-18 val., VI-VII 11-18 val., tel. 22 82 26. Bilietus taip pat platina Bilietai.lt ir Bilietai.pasaulis.

29 d., penktadienį, 19 val. „Katyti, P“. Spektaklis tik suaugusiesiems pagal Eve Ensler pjesę „Vaginos monologai“. Režisierius Vytautas Balsys. Spektaklio trukmė – 1.30 val. Bilietu kainos – 40 Lt.

30 d., šeštadienį, 18 val. „Mokėk – duosi“. Spektaklis-pokštė. Pagal Gitanos Gugevičiūtės pjesę „Labas gyvenimas“. Režisierius Vytautas Balsys. Spektaklio trukmė – 1.10 val. Bilietu kainos – 30 Lt.

Teatro kasa (M. Daukšos g. 34) dirba III-V 15-19 val., VI 15-18 val., VII – valandą prieš spektaklį, tel.: 40 84 70, 22 60 90. Bilietus taip pat platina Bilietai.lt.

Kauno valstybinis lėlių teatras

21 d., ketvirtadienį, 18 val. festivalis „Lietuvos teatrų pavasaris“ pristato Menų spaustuvės spektaklį „Mono sapiens“. Keturi mono spektakliai ir mono miuziklas. Režisierius V. Kublinskas. Bilietu kaina – 20 Lt.

25 d., pirmadienį, 12 ir 14 val. Mažojoje scenoje – premjera „Gulbi – karaliaus pati“. Lietuvio liaudies pasakos motyvais. Nuol 5 m. Autorė ir režisierė Nijolė Indriūnaitė, dailininkė Aušra Paukštienė, kompozitorius Vidmantas Bartulis. Bilietu kainos – 8, 10 Lt.

25 d., pirmadienį, 17 val. Lietuvos slägerių karaliaus Rycio Cicinio koncertas. Dalyvauja: Radžis, grupė „Patruliai“, Liveta ir Petras Kazlauskai, Giulija, Rūta Morozovaitė. Bilietu kaina – 20 Lt.

30 d., šeštadienį, 12 val. „Žalias žalias obuoliukas“. Istorija apie amžiną ir pasiauojančią draugystę. Nuol 6 m. Režisierius A. Lebeliūnas. Bilietu kainos – 8, 10, 12 Lt.

Gegužės 1 d., sekmadienį, 12 val. Motinos dienai Mažojoje scenoje – „Meškiukų gimtadienis“. Muzikinė fėjų pasaka. Nuol 3 m. Režisierė R. Bartninkaitė. Bilietu kainos – 8, 10 Lt.

Teatro kasa (Laisvės al. 87A) dirba IV-V 11-17 val., VI-VII 10-14 val., tel. 22 16 91. Bilietus taip pat platina Bilietai.pasaulis.

Kauno valstybinis muzikinis teatras

21 d., ketvirtadienį, 28 d., ketvirtadienį, 30 d., šeštadienį, 18 val. premjera – Eltono Džono, Timo Raiso „Aida“. Dviejų dalių miuziklas. Režisierius Vytenis Pauliukaitis, dirigentas Jonas Janulevičius, scenografas Adomas Jacobskis, kostiumai dailininkė Aleksandra Javokskytė, choreografas Arikas Krupas. Spektaklio trukmė – 3 val. Bilietu kainos – 20, 30, 40, 65, 75, 80, 150 Lt.

25 d., pirmadienį, 18 val. Imrės Kalmano „Mommarto žibuko-lė“. Trijų veiksmų operetė. Režisierius Kęstutis Jakštės, dirigentas Virginijus Visockis, dailininkė Marija Rubavičiūtė, choreografas Agnė Danilevič (Latvija). Spektaklio trukmė – 3 val. Bilietu kainos – 15, 25, 30, 50, 55, 60, 100 Lt.

26 d., antradienį, 18 val. Umberto Giordano „André Šenje“. Dviejų dalių opera. Režisierius Gintas Žilys, dirigentas Julius Geniušas, dailininkas Jonas Arciukauskas. Pagrindines partijas dainuoja Algirdas Janutės, Nomeda Vilkanaušaitė ir Vytautas Juozapaitis. Spektaklio trukmė – 2.30 val. Bilietu kainos – 10, 15, 18, 30, 35, 40, 100 Lt.

27 d., trečiadienį, 18 val. Johano Strauso „Vienos kraujas“. Triju veiksmų operetė. Atnaujinimo režisierius Gediminas Maciulevičius, dirigentas Virginijus Visockis, atnaujinimo dailininkė Marta Vosylėtė, choreografas Aleksandras Jankauskas. Spektaklio trukmė – 3 val. Bilietu kainos – 15, 25, 30, 40, 45, 50, 100 Lt.

4 d., trečiadienį, 18 val. studentų koncertas. Dalyvauja VDU Muzikos akademijos Dainavimo katedros studentai ir Kauno valstybinio muzikinio teatro simfoninių orkestros, dirigentas Jonas Janulevičius. Bilietu kainos – 5, 10 Lt.

Teatro kasa (Laisvės al. 91) dirba II-VII 11-14, 14.45-18 val., tel. 20 09 33. Bilietus taip pat galima išsigerti internetu www.muzikinisteatras.lt.

21 d., ketvirtadienį, 18 val.

Johano Sebastianiano Bacho „Pa-saja pagal Joną“ („Mūsų Viešpaties Jėzaus Kristaus kančia pagal Joną“). Atlikėjai: Kauno berniukų ir jaunuolių choras „Varpelis“ (nuol vadovas Ksavera Plančiūnas), VDU muzikos ir teatro akademijos studentai (doc. Sabinas Martinaitės ir lekt. Audronės Eitmanavičiūtės dainavimo klasė), Kauno miesto simfoninių orkestras (vyr. dirigentas Modestas Pitrėnas). Dirgentas Ksavera Plančiūnas. Bilietu kaina – 10 Lt.

25 d., pirmadienį, 17 val. G. F. Händelio oratoria „Mesijas“. Atlikėjai: Lietuvos kamerinių orkestras (nuol vadovas ir dirigentas Sergejus Krylov), Kauno valstybinis choras (nuol vadovas ir vyr. dirigentas Petras Bingelis). Solistai: Ona Kolobovaitė (sopranas), Rita Novikaitė (mecosopranas), Edmundas Seilius (tenoras), Liudas Mikalauskas (bosas). Dirgentas Petras Bingelis. Bilietu kainos – 20, 25, 30 Lt.

Gegužės 1 d., sekmadienį, 19 val. „Nubudimas“. Judita Leitaitė (mecosopranas), Nijolė Ralytė (fortepijonas), Robertas Beinaris (obojus). Programoje: V. Striaupaitės-Beinarienės „Nubudimas“ ir kitų kompozitorų kūriniai, eilės V. Mačernio. Bilietu kainos – 15, 20 Lt.

25 d., pirmadienį, 17 val. G. F. Händelio oratoria „Mesijas“. Atlikėjai: Lietuvos kamerinių orkestras (nuol vadovas ir dirigentas Sergejus Krylov), Kauno valstybinis choras (nuol vadovas ir vyr. dirigentas Petras Bingelis). Solistai: Ona Kolobovaitė (sopranas), Rita Novikaitė (mecosopranas), Edmundas Seilius (tenoras), Liudas Mikalauskas (bosas). Dirgentas Petras Bingelis. Bilietu kainos – 20, 25, 30 Lt.

Gegužės 1 d., sekmadienį, 19 val. „Nubudimas“. Judita Leitaitė (mecosopranas), Nijolė Ralytė (fortepijonas), Robertas Beinaris (obojus). Programoje: V. Striaupaitės-Beinarienės „Nubudimas“ ir kitų kompozitorų kūriniai, eilės V. Mačernio. Bilietu kainos – 15, 20 Lt.

25 d., pirmadienį, 17 val. Kauno Šv. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų (Vytauto Didžiojo) bažnycioje – kompozitorės Giedrės Pauliukavičiūtės kūrybių vakaros-koncertas „GIEDRALyja“. Dalyvaujančios dailininkės, kompozitorės, muzikantai, dainavimo mokyklų „Varpelis“ 2-3 klasių chorai, Kauno 1-osios muzikos mokyklų smuikininkų ansamblis.

Balandžio 30 d., šeštadienį, 16 val. Ažuolyno parke – Kauno burgundiškojo choro koncertas „Atsodinkime Ažuolyną kartu“.

21 d., ketvirtadienį, 18 val.

Kauno apskrities Juozo Naujailio muzikos gimnazijos mokinų koncertas „Žiebkime talento ugnį“. Koncertmeisterė Jolita Makštutienė. Koncerte dalyvauja: Airinė Taučaitė (IV kl., fortepijonas, mokytoja Rasa Rinkevičiūtė), Benediktas Bartulis (VI kl., fortepijonas, mokytoja Birutė Kumpikienė), Saulė Berezinaitė (VIII kl., fortepijonas, mokytoja Birutė Kumpikienė), Stasys Makštutis (VII kl., klarinetas, mokytojas Vitalius Žemaitis), Antanas Makštutis (XII kl., klarinetas, mokytojas Vitalius Žemaitis). Iejimas nemokamas.

23 ir 24 d., šeštadienį ir sekmadienį, nuo 16 val. Vytauto Didžiojo karų muziejaus sode lyje skambės Johano Sebastiano Bacho ir Antonio Vivaldi kūriniai. Karilionu skambins Giedrius Kuprevičius.

27 d., trečiadienį, 19 val. menų sinetės audiovizualinius projektais „Astrast“. Projekto kūrybinė grupė – Rytis Ciesaitis, Sigita Juraškaitė, Greta Grinevičiūtė, Agnėtė Lisičkinaitė, Juliana Tomaševskaja (šokis ir kūryba), Rasa Veiverienė (idėja), Motiejus Bazaras (gyva muzika), Rolandas Karalius (vaizdo projekcija), Gintautas Velykis (interaktyvių projekcijos, šviesos), Kristina Čižiūtė, Rita Kazokaitė (kostiumai). Bilietu kaina – 12 Lt, moksleiviams, studentams, senjoram, žmonėms susegaliai ir turintiems „Daily Card“ nuolaidų kortelę – 10 Lt.

29 d., penktadienį, 17 val. koncertas „Tau, mama...“. Dalyvauja Vega Maščinskaitė (sopranas), Grigorijus Darandovas (tenoras), akompanuojas Dainius Kepežinskias. Vakarės aktorė Virginija Kochanskaitė. Bilietu kaina – 5 Lt. Bilietus galima išsigerti Kauno menininkų namų Mūzų svetaineje, taip pat visose Tiketa kasoje. Informacija tel. 22 31 44.

XX tarptautinis jaunujų muzikų festivalis „Kaunas 2011“

Balandž

Kauno karuselė

Balandžio 20 d. Žaliakalnio funikulieriaus „F Galerijoje“ atidaroma konkursas „Kaunas Photo Star 2010“ laureato, Latvijos fotografo Romano Dritso darbų paroda, ją pristatys autorius. Parodos atidarymą lydi kviečiamas dalyvauti 2011 m. fotografijos portfolio konkurse „Kaunas Photo Star 2011“, kurio peržiūros vyks šio festivalio metu, kai 60 atrinktų fotografų sutiks 20 fotografijos ekspertų.

Žaliakalnio funikulieriaus viršutinėje stotelėje įkurtą „neformatinės“ fotografijos „F Galerija“ kvečia sustiki jauno latvių fotografo kūrybą. Pernai daugeliis tarptautinių eksperimentų R. Dritsas pastebėjo kaip jauną talentą, vertą būti tarp konkurso laureatų.

Jo fotografijų serija „Ižanga“ (*Auf-takt*) vienu metu ir paprasta bei graži, ir sudėtinga. Lengvoji, paprastoji dalis – nespalvota tradicinė fotografija, menanti senus Tri-X juostelės laikus, kai turtingas juodas tonas buvo gerios, ekspresyvios fotografijos kozis. Sudėtingumas prasideda, kai reiki aripiabūdinti, kai fotografas vaizduoja. Iš pirmo žvilgsnio – tai visai nesušiųjų siužetai: léktuvas danguje, gatvės praeivis, mergina, apsvyniojusi rankšluosčiu galvą ir žiūrinti pro langą. Tarp Latvijos ir Vokietijos gyvenanties fotografas iš daugelio savo bendraamžių išskiria uždarą gyvenimo ir kūrybos būdą. Užuot vaikęsis blizgiai nublukusių, madingų siužetų ir populiariosios kultūros ikonų, R. Dritsas kreipia objektyvą į asmeninį gyvenimo emocines erdves: prisiminimus, nuotaikas, atšaurumą, vienišumą, neužtikrintumą, artimus žmones, meilę. Užuot siekės ryškumo, tikslumo, būdingo skaitmeninei fotografijai, autorius remiasi visais galimais netobulumais, siekdamas sušvelninti materialaus pasaulio svarbą. Naujausia serija „Portretai internetinėmis kameromis“ (*Web Cam portraits*) – dar vienas autorius „ne-siskaitomas“ su tiesioginės skaitme-

ninės fotografijos kokybės galimybėmis. Tai fotografijos ir interneto meno pavyzdys, kai portretai fotografuojami internetinėmis kameromis. Cia taip pat solo partija atiduodama tamšiemis tonams, neryškumui, pa-slaptumui. Šiais darbais autorius tikrina hipotezę, ar internetinės technologijos reiškia tradicinės fotografijos pabaiga, ar atveria naujas meninių paieškų sritis.

M. Žilinsko dailės galerijoje balandžio 19 d. bus pristatyta atnaujinanti nuolatinė parodos „Muziejus neregiu“ kolekcija.

Galerijos požemiuose įkurtas „Muziejus neregiu“ – galimybė ne-reginčiam muziejaus lankytogui taktiliniu būdu susipažinti su moderniuoju ir šiuolaikiniu menu. Tai vienintelis muziejus Lietuvoje, turintis nuolat veikiančią ekspoziciją, skirtą aklietiesiems.

„Muziejus neregiu“ įkurtas 1997 m., kai Kauno paveikslų galerijoje surengta pirmoji Europoje paroda neregiams „Šeštojo pojūcio bei eškant“, vėliau – akcija „Dienos sapanai“ (2002), edukaciniai projektai „Grafika“. Nuo raižinio iki...“ bei kiti renginiai, kuriuose lankesi ir aklieji. Tai buvo intuityviai giminė inovacinių sumanymų, paremti moraline, humanišku nuostata ir kūrybingumu. Tuomet suvokta, kad neetiška vietoj originalaus kūrinio neregiui pateikti kopiją, muliažą arba kitaip jį kladinti; nebūtina pataikauti nereginičiam lankytogui, kad nėra skirtumų tarp reginio ir aklo žmogaus, išskyrus vienintelį – regos aspektą.

Parodoje „Muziejus neregiu“ eksponuojami tik originalūs kūriniai (skulptūra, tapyba, grafika, tekstilė, meninis stiklas bei šiuolaikinio meno pavyzdžiai), instalacijos ir objektai, atspindintys medžiagą, techniką ir žanrus įvairovę, skirtingą autorų kūrybinį mąstymą.

Paroda sudaryta atsižvelgiant į specifinius neregų poreikius ir lükesciūs, naudojant taktilinių principų bei kitus subtilius niuansus. Visus kūrinius galima liesti rankomis, „nuskai-

tyti“ pirštais; darbų forma yra reljefiška (tapyba – pastozinė; vietoj grafikos atspaudų – klišės su išrežtu piešiniu; dominuoja skulptūra ir objektais, palankiausiai taktiliniams suvokiui). Be lytėjimo, remiamasi kitais sensoriniais pojūčiais: klausia, uosle (t. y. eksponatai turi garsos instalacijas, skleidžia aromatą). Kūriui siužetai pritaikyti ir suaugusiesiems, ir vaikams.

Paroda „Muziejus neregiu“ pildyta naujais kūriniais: Nacionalinės premijos laureato Leono Strigos skulptūra „Autoportretas su triušiais“, tapytojo Arvydo Brazdžiūno-Dusės sieninė tapyba „Paveikslas parafrazė“, menininkų Aukščių Petrušienės ir Daugiaus Petruolio instalacija „Herbariumas“, skulptoriaus Danieliaus Sodeikos instalacija „Viskas turi prasmę“. Stiklo menininkas Artūras Rimkevičius autorine technika sukūrė etikeutes Brailio raštu.

Balandžio 18 d. galerijoje „Aukso pjūvis“ atidaroma vilniečio dailininko Algimanto Kliaugos tapybos paroda.

Jau kelis šimtmecius lietuvių akis pripratėję matyti tamsius, nūrių spalvų vietinių tapybos meistrų paveikslus. Viena vertus, tapybos spalvos laikui bėgant tamsėja, kita vertus, lietuvių menininkai, veikiami juos supančios gamtos, daugiausia naudoja tamsesnes, žemės spalvas. Todėl bet kokia dailininko išvyka į ryškią, saulėtų spalvą prisodintą pietietišką užsienio gamtą lietuvių dailė papildo įvairesnius motyvais ir, be abejio, džiaugsmingesnius spalvomis.

Šu išvykomis pašviesėjo ir tapytojo A. Kliaugos paletė. Dailininkas – tradicinės lietuviško ekspressjonizmo mokyklos atstovas. Jo mokytojai – Leonardas Tuleikis, Antanas Gudaitis, Algirdas Petruolis, Jonas Švažas, Silvestras Džiaukštis, išplėtoję ekspressyvų, savią drąsų stiliją, paskatino ir A. Kliaugą nebijoti gryno dažo.

Kaip ir arsininkų, šios ekspressjonistinės dailės krypties pradininkų, A. Kliaugos įkvėpimo šaltinis – gam-

ta. Taigi ir pagrindiniai dailininko žanrai – peizažai, natūrmortai.

Menininko išvyka į spalvingą, nuolat žydičią, ryškiaspalvę Floridą sustiprino domėjimasis natūralia aplinka. Darbai prisipildė naujų spalvų, prasiplėtė motyvų įvairovę. Egzotiški augalai, paukščiai, gyvūnai pagyvino lietuviškos dailės nuotaiką.

Sužavėtas neiprastų vaizdų, tapytojas godžiai juos traukė į drobes ir tarsi metraštinkas fiksavo reginių dienoraštį. Egzotiškuose motyvuose atrašdamas spalvų ritmą, komponavimo žaismingumą ar beveik geometrines spalvinės formas emocingai atskleidė aplankytą krašto augalų ir gyvūnų įvairovę.

A. Kliauga nuo 2008 m. dirba kaip laisvas menininkas. Ši personalinė paroda autorui yra dyliktoji. Jas dailininkas rengė Lietuvoje, Kanadoje, JAV, Jungtiniose Arabų Emiratuose.

Japonų fotografas Toshiki Ozawa

Lietuvos žiūrovams pristato jau penktąją fotografijų seriją iš ciklo „Kelionė pastelinėmis spalvomis“ („Journey in Pastel Colors“). Pirmą parodą, kurioje eksponuoti šio ciklo darbai, Kauno ir kitų Lietuvos miestų žiūrovai pamatė 2006 m. Nuo tol T. Ozawa Lietuvoje parodas rengia kasmet, o savo fotografijose jau spejėjo mums pristatyti tolimus kraštus. Islandija, Grenlandija, Naujoji Zelandija, Turkija ir Australija – tai tik dailis fotografo aplankytų ir nuotraukose jamžintų šalių. Kita vertus, šio autoriaus darbai mums leido pažvelgti ne tik į egzotiškus kraštus, bet iš atokiai pamatyti ir savo pačių gyvenimą – 2007 m. įvairiuose Lietuvos miestuose buvo surengtos mūsų šalyje T. Ozawos sukurtų fotografijų parodos. Naujausioje jo darbų serijoje taip pat nėra mums neįprasto tolimumų gyvenimo atvaizdų. Ši kartą autorius kvečia pasidairyti po fotografijose pastelinėmis spalvomis nuspalvintą „melancholišką Lenkiją“.

Kai fotografijose nelieka egzoti-

kos, lengviau išsižiūrėti į jų estetiką ir perprasti japonų menininko autorinį braižą. Žinoma, svarbiausias akcentas – subtili fotografijų spalvinė gamma, kuriaj autorius išgauna tiek naujodamas specialią fotografijų spausdinimo technologiją, tiek pastebėdamas „fotogeniškus“ spalvų derinius aplinkoje.

T. Ozawos ypatingas dėmesys fotografijos amatiui primena romantikus šio meno jaunystės laikus, kai XIX a. fotografa nuotraukoms su teikdavo vienetinio kūrinio statusą, naudodami specialius fotografijų spausdinimo būdus. Kita vertus, japonų autorius kūrybą vineareikšmiškai prisikirti tradicinėi meninei fotografijai nėra lengva. Net ir šiandien tradicinio fotografijos meno kūrėjai dažnai teikia pirmenybę nespalvotoms nuotraukoms, kuriose išryškėjantys šviesių ir tamsių tonų kontrastai kuria tik jai būdingą dramatizmą ar išsidėmėtiną estetinę formą. T. Ozawa renkasi sudėtingesnį, bet galbūt įdomesnį kelią ir bando su žiūrovais „kalbėtis“ pasitelkęs spalvas.

Tačiau pasakojimas, kurį galima ižvelgti japonų fotografo darbuose, atrodo nuoširdus ir paprastas. Tai turtum kelionių pastabos, kurių neribojā joks išankstinius sumanymas, griežta fotografijų serijos koncepcija. Visus T. Ozawos kūrinius sieja tik jo humanistinis požiūris į žmogų ir gyvenimą. Keliaudamas toli nuo gėmotos šalies, japonų fotografas pastebi tuos kasdienio gyvenimo aspektus, kurie sieja skirtingu kraštų žmones.

Tai, kad T. Ozawa nėra linkes mėgautis vien gražiomis kasdienybės akimirkomis ir kurti naivias optimistinių gyvenimo vaizdinių, patvirtina ne tik jo ironiškas žvilgsnis į šiandieninę Lenkijos realybę, bet ir pagarba jo praeicių, o ypač skaudiems istorijos tarpsniams. Iš visos serijos išskiria fotografijos, kuriose T. Ozawa įamžino buvusias Osvencimo ir Aušvicio koncentracijos stovyklas. Pasartęj dievų rodė, kad autorius moja fotografijos kalba perteiki ne tik malonius potyrius į gyvenimo džiaugsmą, bet taip pat – ir nesuvokiamą siaubą.

Atkreipiame bibliotekininkų ir platinės visuomenės dėmesį į partnerystės galimybes, nes Nacionalinės bibliotekų savaitės metu bus švenčiamos ir minimos kelios tarptautinės dienos ir profesinės šventės: balandžio 27-oji – Medicinos darbuotojų diena, balandžio 29-oji – Tarptautinė šokio diena, balandžio 30 d. – Tarptautinė veterinarijos diena. Kviečiame netikėtiems atradimams bibliotekose!

Savaitei užbaigta Pasaulinė spalvos laisvės diena – gegužės 3-oji pagal kalendorių dar vadina ir Saukės diena. Tikėkime – jos šviesos, pačiasario optimizmo ir energijos bibliotekai tikrai nepritrūks. Kviečiame švēsti kartu – išradinai, aktyviai ir linksmai aptarti įdomiausias knygas, susitikti su jų kūrėjais, išrinkti geriausius metų bibliotekininkus, diskutuoti apie skaitymo, ir spaudos laisvės svarbą, skirti savo 2 proc. gyventojų pajamų mokesčio bibliotekai – naujoms knygoms ir spaudai.